T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BÜTÜNÜNE ETKİ EDEN HUKUKÎ İŞLEMLER BAKIMINDAN TİCARİ İŞLETMEYE ÖZGÜLENEN MALVARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye ERKALAN COŞKUNSU

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK

Ankara, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **İ**

ABSTRACT ..... **İİ**

KISALTMALAR ..... **İV**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN MALVARLIĞINA DAİR TEMEL KAVRAMLAR **4**

1. Malvarlığı Kavramı **4**

2. Özel Malvarlığı **5**

1.2. Genel Olarak 5

2.2. Türk Hukukunda Özel Malvarlığı Olarak Kabul Edilen Malvarlıkları 6

2.2.1. Miras Bırakanın Malvarlığı 6

2.2.2 İflas Masası 7

2.2.3 Yatırım Ortaklığı Portföyü ve Yatırım Fonu 7

2.2.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Ortak Olduğu Edinilmiş Mallar 8

3. Ticari İşletme Kavramı **9**

3.1 Genel Olarak 9

3.2. Ticari İşletme İçin Kanunda Öngörülen Ölçütler 11

3.2.1. Esnaf İşletmesi İçin Öngörülen Sınırı Aşan Düzeyde Gelir Sağlama Hedefi 11

3.2.2. Devamlılık 11

3.2.3. Bağımsızlık 12

4. Ticari İşletmenin Hukukî Niteliğini Açıklayan Görüşler **12**

4.1. Genel Olarak 12

4.2. Tacirin "Ticari Malvarlığı" ile "Kişisel Malvarlığı" Arasında Ayrım Yapan Görüş 13

4.2.1. Tüzel Kişi Varsayımından Hareket Eden Görüş 13
4.2.2. Bağımsız Malvarlığı Kavramına Dayanan Görüş..... 14
4.3. Bütünlük Kavramından Hareket Eden Görüş 15
4.3.1. Hukukî Bütünlük (*Universalité Juridiqe*) Olarak Niteleyen Görüş 15
4.3.2. Fiili Bütünlük (*Universalité de Fait*) Olarak Niteleyen Görüş..... 15
4.4. Özel Malvarlığı Görüşü 16

5. Türk Hukukunda Yer Alan Görüşler 17

6.Değerlendirme 18

İKİNCİ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN İÇERDİĞİ MALVARLIĞI UNSURLARININ BÜTÜNÜNE UYGULANABİLECEK HUKUKÎ İŞLEMLER 20

1. Ticari İşletmenin İçerdiği Malvarlığı Unsurları 20
1.1. Maddi Unsurlar 20
1.1.1. Duran Malvarlığı 20
1.1.2. Dönen Malvarlığı 21
1.2. Gayri Maddi Unsurlar 21
1.2.1. Ticari Adlar 21
1.2.2. Fikrî Mülkiyet Hakları 22
1.2.3. Hak ve Alacaklar 23
1.2.4. Müşteri Çevresi 23
1.2.5. Kiracılık Hakkı 25

2. Ticari İşletmenin İçerdiği Malvarlığı Unsurlarının Kendisine Bir Bütün Olarak Uygulanabilen Hukukî İşlemler Bakımından Değerlendirilmesi 26
2.1. Genel Olarak 26
2.2. Ticari İşletmenin Devri 27
2.2.1. Ticari İşletmenin Devri Sözleşmesinin Kuruluşu 27
2.2.2. Ticari İşletmenin Devri Sözleşmesinin Hukukî Niteliği ve Kapsamı ... 29
2.2.2.1. Hukuki Niteliği 29
2.2.2.2. Kapsamı 30
2.2.2.3. İsviçre Hukuku Bakımından 34

2.2.3. Ticari İşletmenin Devrinde Sözleşme Konusu Mal, Hak ve Borçların Geçişi 35
2.2.4. Ticari İşletmenin Devrinde Sözleşme Sonrası Sicile Tescilin Etkisi 39
2.3. Ticari İşletme Rehni 44
2.3.1. Genel Olarak 44
2.3.2. Ticari İşletme Rehni Sözleşmesinin Kuruluşu 45
2.3.3. Ticari İşletme Rehni Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kapsamı 46
2.3.3.1. Hukuki Niteliği 46
2.3.3.2. Kapsamı 48
2.3.4. Ticari İşletme Rehni Sonrası Sicile Tescilin Etkisi 52
2.3.5. Ticari İşletme Rehninin Sona Ermesi ve Sonuçları 53
2.3.5.1. Rehin Hakkının Sona Ermesi 54
2.3.5.2. Rehin Hakkının Sona Ermesinin Sonuçları 54
2.4. Ticari İşletme Kirası 55
2.4.1. Ticari İşletme Kirası Sözleşmesinin Kuruluşu 57
2.4.2. Ticari İşletme Kirasının Sicile Tescili 59
2.4.3. Ticari İşletme Kirası Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kapsamı 59
2.4.3.1. Hukuki Niteliği 59
2.4.3.2. Kapsamı 60
2.4.4. Ticari İşletme Kirasında Tarafların Hak ve Borçları 60
2.4.4.1. Kiralayanın Ticari İşletmeyi Kullanıma Hazır ve Ürün Elde Etmeye Elverişli Halde Bulundurma Borcu 60
2.4.4.2. Kiralayanın Rekabet Yasağı 61
2.4.4.3. Kiracının Kiralanan Ticari İşletmeyi "İşletme" ve Bakım Borcu .. 62
2.4.4.4. Kiracının Kira Bedelini Ödeme Borcu 64
2.4.5. Ticari İşletme Kirasının Sona Ermesi ve Sonuçları 66
2.4.5.1. Sona Erme Nedenleri 66
2.4.5.2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi 67
2.4.5.3. Kiralananın İadesi 69
2.4.5.4. Kiralananın İadesinin Ticaret Hukuku Bakımından Sonuçları 70
2.5. Hukukî İşlemlerin Ticari İşletmenin Bütününe Uygulanabilmesinin Değerlendirilmesi 71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN BÜTÜNÜNE ETKİ EDEN HUKUKÎ İŞLEMLERİN GERÇEK KİŞİ TACİRİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ 72

1. Gerçek Kişi Tacirin Ticari İşletme Faaliyetleri Kapsamında Sorumluluğu 72

1.1. Tacirin Sorumluluğuna İlişkin Kabul Edilen Görüş: Malvarlığının Tekliği ve Sınırsız Sorumluluk 73

2. Sorumluluğun Sınırlandırılması Sorunu 74

3. Gerçek Kişi Tacirin Sorumluluğunu Sınırlandırma Yolları 76

3.1. Sorumluluğun Tüzel Kişiliğe Geçiş Yoluyla Sınırlandırılması 76

3.2. Sorumluluğun Ticari Defterler Yoluyla Tespiti 78

3.2.1. Ticari Defter Tutmakla Yükümlü Olması Bakımından Gerçek Kişi Tacir 79

3.2.2. Defter Tutma Yükümlülüğünün Başlangıcı ve Sona Ermesi 79

3.2.3. Tutulacak Defterler 80

3.2.3.1. Ticari İşletmeye Özgülenen Malvarlığını Tespit Etmesi Bakımından Envanter Defteri 81

4. Sorumluluğun Sınırlandırılması Halinde İkinci Derecede Sorumluluğun Öngörülmesi 83

SONUÇ 85

KAYNAKLAR 87

ÖZET

BÜTÜNÜNE ETKİ EDEN HUKUKÎ İŞLEMLER BAKIMINDAN TİCARİ İŞLETMEYE ÖZGÜLENEN MALVARLIĞI

Erkalan Coşkunsu, Sümeyye

Yüksek Lisans, Özel Hukuk

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

Ocak 2020, 93 Sayfa

TTK m. 11'e göre ticari işletmeler içerdikleri malvarlığı unsurları ile birlikte birer bütündür. Bunun sonucu olarak, ticari işletmeler devir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir.

"Devir ve diğer hukuki işlemlere konu olma" kavramının neyi ifade ettiği ilgili düzenlemede açıklanmamıştır. Ancak madde gerekçesinde belirtildiği üzere, ticari işletme devir, rehin ve kira sözleşmelerine bütün halinde konu olabilir.

Kural olarak, ticari işletmeye özgülenen malvarlığı, içerisinde maddi-gayri maddi, taşınır- taşınmaz pek çok mal ve hakkı içermesi dolayısıyla, tek bir hukuki işlemle üzerinde tasarrufa elverişli olmayan bir sahadır. TTK m. 11/ 3 bu konuda istisnai bir düzenlemedir.

Ticari işletmeler hukuk süjesi olmadıklarından, tacirin işletme faaliyetine özgülediği malvarlığının kimin uhdesinde bulunacağı; hak, alacak ve borçlar bakımından irtibata geçilmesi gereken kişilerin kim olacağının belirlenmesi gerekir. Özellikle ticari işletmeyi işletenin gerçek kişi tacir olması durumunda, işletme faaliyeti kapsamında sorumluluğun kime veya neye atfedileceği önemlidir.

Günümüz hukuk sistemlerinde sorumluluğun malvarlığı üzerine kurulması dolayısıyla, sorumluluğa ilişkin tespitler malvarlığı konusunun hukuki bir zemine oturtulması, sınırları ve etkilerinin tespitini gerektirmektedir.

Bu çalışmada, ticari işletme faaliyeti gerçekleştiren gerçek kişi tacirin, işletme faaliyetleri dolayısıyla sorumluluğunun kapsamının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ticari işletme, gerçek kişi tacir, malvarlığı, özel malvarlığı, tacirin sorumluluğu

ABSTRACT

THE LEGAL PROCEEDINGS AFFECTING THE WHOLE ON THE COMMERCIAL ENTERPRISE'S ASSESTS

Erkalan Coşkunsu, Sümeyye

LL.M., Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

January 2020, 93 Pages

Business enterprises are considered as a whole. The legislator enables commercial businesses to be treated as independent entities in transfers and other legal procedures.

The exact details of the transfers and other legal procedures is not clear in the law text. However, as mentioned in the grounds of the article, the commercial business may be treated as an independent entity in transfer, pledge and lease contracts. Considering these procedures, the provision no. 11/3 of TCC bearing enforcement on commercial businesses is regarded an exception for the stipulated conditions regarding the execution of the legal procedures.

Due to the fact that the assets allocated to the commercial business as a rule consist of many tangible-intangible, movable-immovable goods and rights, it is an area that cannot be appropriated via single legal procedure. Thus, the fact that these assets may be treated by a single legal procedure in transfer, pledge and lease contracts is the exception of this rule.

As the commercial businesses are not accepted as legal entities, the questions regarding who shall be the holder of the assets allocated for the business activity; who shall be the contact person for the rights, receivables and liabilities should be clarified. Especially in the event that the person operating the commercial business is a natural person trader, it is of utmost importance that who or what shall be responsible within the scope of business activities.

Due to the fact that the responsibility is established upon assets in the current legal systems, the determinations regarding responsibility requires that the issue of assets are to be established on a legal ground along with determining their limitations and effects.

This study aims to determine the scope of the responsibility resulting from the business activities assigned to the natural person trader practicing commercial business activity.

Keywords: The Commercial Enterprises, Real Person Merchant, Assets, Private Assets, Liability

KISALTMALAR

§	Paragraf
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuk Araştırmaları Dergisi
BK	818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
dn.	Dipnot
FusG	İsviçre Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devri Hakkında Federal Kanun
HGK	Hukuk Genel Kurulu
İBGK	İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KTK	2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
LHD	Legal Hukuk Dergisi
MÜHFAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi
N.	Numara
OR	İsviçre Borçlar Kanunu
RKHK	4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s.	sayfa
S.	Sayı
SMK	6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
SPK	6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Tapu K.	2644 sayılı Tapu Kanunu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDİT	Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ
TFM	Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TİRK	1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu
TK	6762 sayılı Ticaret Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TRK Yön.	Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik
TRK	6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TSY	Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
VUK	213 sayılı Vergi Usul Kanunu
YÜED	Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi

GİRİŞ

Ticari işletme, ticaret hukukunun temel kavramlarında birisidir. Öğretide pek çok yazar ticari işletmenin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)[1] temel kavramı olduğunu kabul etmektedir[2]. Bu görüşün temelinde, kavramı tanımlayan TTK m.11'in gerekçesinde "ticari işletme"nin "merkez kavram" olarak ifade edilmesi[3] ile kanun koyucunun değindiği pek çok kurumu ticari işletmeden yola çıkarak açıklaması yatmaktadır[4].

Ticari işletmeler ticari hayat açısından büyük önemi haizdir. Ticari işletmelerin piyasadaki mal ve hizmet arzı ve bu arzın müşteri çevresinde karşılık bulması bakımından etkin ve önemli bir rolü vardır.

Ticari işletme, bünyesinde birtakım malvarlığı unsurlarını barındırmaktadır. Bu malvarlığı unsurları öncelikle maddi ve gayri maddi malvarlığı unsurları olarak sınıflandırılmaktadır. Bir ticari işletmenin maddi malvarlığı, işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan taşınmazlar gibi *duran malvarlığı* ile işletme bilançosuna kayıtlı mamul ve yarı mamul malları kapsayan *dönen malvarlığı*ndan oluşmaktadır. Gayri maddi malvarlığı ise işletme faaliyetlerine tahsis edilmiş telif hakları, marka, patent ve tasarım

---

1 RG. 14.02.2011, S. 27846

2 Bu görüşü kabul eden yazar için bkz. **Arkan, Sabih** (2019) Ticari İşletme Hukuku, 24. Bası. Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, s. 25; **Ayhan, Rıza/ Çağlar, Hayrettin/ Özdamar, Mehmet** (2019) Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Bası. Ankara, Yetkin, s. 93; **Bozer, Ali/ Göle, Celal** (2018) Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası. Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, s.14; **Poroy, Reha/ Yasaman, Hamdi** (2017) Ticari İşletme Hukuku, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 15. Bası. İstanbul, Vedat, s. 35; **Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Füsun/ Ülgen, Hüseyin** (2015) Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş 4. Basıdan 5. Tıpkı Bası. İstanbul, On İki Levha, s. 141; **Aydın, Alihan** (2011) '6102 sayılı (Yeni) Türk ticaret kanunu'na göre ticari işletme kavramı ve ticari işletmenin hukuki işlemlere konu olması', Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, İstanbul, s. 9; **Arıcı, M. Fatih** (2008) Ticari İşletmenin Aktif ve Pasifi ile Devri, İstanbul, Vedat, s. 1.; **Tekinalp, Ünal** (2008) Türk Ticaret Hukuku'nun Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek, BATİDER, S. 3, s. 6.

Aksi yönde bkz. **Ansay, Tuğrul** (2010) 'Ticari İşletmenin Sorgulanması', İçinde: Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, On İki Levha, C. 1, s. 205 vd.

3 Türk Ticaret Kanunu Madde Gerekçeleri, 11. Madde Gerekçesi : "… ticarî işletme kanunun temelidir; yani merkez kavramdır, bu niteliğiyle belirleyici, hatta tanımlayıcıdır…"

4 Kanundan örnekler için bkz: Türk Ticaret Kanunu m. 3 (ticari işin tanımı), m.4 (ticari dava), m. 102/ 1 (acentelik), m. 211 (kollektif şirket tanımı), m. 304 (komandit şirket tanımı), m. 850/ 3 (taşıma işleri).

gibi sınaî mülkiyet hakları, bunlara ilişkin ruhsatlar, ticaret unvanı, kiracılık hakkı veya müşteri çevresinden gördüğü itibar gibi unsurlardan meydana gelmektedir.

TTK m.11'e göre, ticari işletme, kendisini meydana getiren unsurlarla birlikte bir bütün oluşturur. Buna göre, içerdiği malvarlığı unsurlarının her birinin tasarrufu için zorunlu olan hukukî işlemlerin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın, ticari işletme bir bütün olarak devir ve diğer hukukî işlemlere konu olabilir. Bundan hareketle öğretide, ticari işletme malvarlığının bir "özel malvarlığı" olup olmadığının tartışıldığı görülmektedir.

Bir malvarlığının özel malvarlığı olarak nitelendirilmesinin ticari işletme ve bu işletmeyi işleten tacir açısından hukukî sonuçları, özellikle sorumluluk hukuku bakımından konuyu incelemeye değer kılmaktadır.

Çalışmanın esasını ticari işletmenin malvarlığı oluşturmaktadır. TTK m. 11/3 hükmünde ticari işletmelerin "*bir bütün halinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir*" olduğu ifade edilmektedir. *"Diğer hukuki işlemler"* ifadesiyle işaret edilen işlemlerin hangi işlemler olduğu açık olmamakla birlikte, madde gerekçesinden bunların, ticari işletmenin bütününe etki edecek şekilde uygulanabilen işlemler olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmamızın konusu, bu nedenle, ticari işletme malvarlığını bir bütün olarak ele alan hukukî işlemler şeklinde belirlenmiştir. Ticari işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarını bir bütün halinde değil ayrı ayrı konu alan hukukî işlemler bu çalışma kapsamında ele alınmamıştır. Bu sebeple ele alınan çalışmanın başlığı *Bütününe Etki Eden Hukukî İşlemler Bakımından Ticari İşletmeye Özgülenen Malvarlığı* olarak belirlenmiştir.

Hukuk kişisi olmaları bakımından gerçek kişilerin yanında tüzel kişilerin de ticari işletme işletmesi mümkündür. Özellikle uygulamada, ticaret şirketlerinin işletmesi olarak faaliyet sürdüren pek çok ticari işletme bulunmaktadır. Ancak çalışmamızın amacı bakımından gerçek kişi tacirin ticari işletmesi dolayısıyla sorumluluğunun kapsamının tespiti gerektiğinden ve bununla birlikte ticaret şirketleri bakımından sorumluluğun şirket tüzel kişiliğinin sermayesi ile sınırlı olduğu hususunun tartışmasız olması sebebiyle, konu yalnızca gerçek kişi tacirin ticari işletmeleri bakımından ele alınacaktır.

Hukukî işlemler bakımından yapılacak değerlendirmelerde, öncelikle, bir tüzel kişiliğinin bulunmayışı sebebiyle ticari işletmelerin hukukî niteliğinin tespiti gerekecektir. Bununla birlikte, çalışmanın ilerleyen kısımları ve bütünlüğü bakımından ilgili kavramlara da yer verilecektir. Bu nedenle çalışmanın birinci bölümünde ticari işletme, malvarlığı ve özel malvarlığı kavramları açıklanacaktır.

Çalışmanın "*Ticari İşletmenin İçerdiği Malvarlığı Unsurlarının Bütününe Uygulanabilecek Hukuki İşlemler"* başlıklı ikinci bölümünde, ticari işletme malvarlığı kendisine bir bütün olarak uygulanabilen hukukî işlemler bakımından ele alınacaktır. Bu minvalde ticari işletme malvarlığının bütününe uygulanan devir, rehin ve kira sözleşmeleri, özellikle bu sözleşmelerin belli safhaları ve bunların haiz olduğu hukuki etki ekseninde değerlendirilecektir.

Üçüncü ve son bölümde, hukukî işlemlerin ticari işletmenin bütününe uygulanmasının hukukî sonuçları, özellikle tacirin ticari işletmesi dolayısıyla sorumluluğu bağlamında, yargı kararlarından örneklerle birlikte ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın bütünü TTK m. 11/3'ün anlam, kapsam ve amaçları ekseninde ele alınacaktır. Çalışma sonucunda, kanun koyucunun bu hükümle ticari işletmenin bütününü konu edinen hukuki işlemler bakımından çizdiği çerçevenin ve söz konusu hükmün ticari işletme sahibi gerçek kişi tacirin hukuki sorumluluğuna dair ilkelerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu yüzden çalışmada ele alınan hukuki işlemlere uygulanan çeşitli kanun hükümleri incelenip, son tahlilde bu hükümler TTK m. 11/3 ile ilişkili olarak değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN MALVARLIĞINA DAİR TEMEL KAVRAMLAR

1. Malvarlığı Kavramı

Malvarlığı, hukukî ve ekonomik yönü ve karmaşık bir yapısı olması sebebiyle mevzuatta tanımlanmamış bir kavramdır. Sözlük anlamı olarak "malvarlığı", bir kişinin *hukukî bütünlük* oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutulacağı, para ile ölçülebilen hak ve borçlarının tamamını ifade etmektedir[5].

*Hirsch'*e göre; eşya üzerinde kurulan hakların bir kişiye ait olması halinde meydana gelen bütünlüğün hukuk dilinde karşılığı malvarlığıdır[6].

Malvarlığını bir kimsenin hak ve borçlara sahip olma ehliyeti olarak niteleyen *Ayiter*, ehliyeti düzenleyen mevzuatta ayrıca malvarlığına yer verilmemesini bir eksiklik olarak nitelendirmemektedir[7]. *Ayiter'*e göre malvarlığı bir hukuk kavramıdır ve hukukî olarak değerlendirilmelidir[8]. Buna göre, "malvarlığı", mamelek kavramını gerçek manada karşılamamakta ve salt mallardan oluşmamaktadır. Yazara göre mamelek, bir kimsenin mülkiyetinde bulunan her şeyi (mallar, haklar ve borçlar) ifade etmekte[9], burada ise bir malvarlığına sahip olmaktan ziyade, malvarlığı edinebilmek bakımından sırf bir ehliyetten bahsedilmekte ve herkesin bu ehliyeti haiz olduğu kabul edilmektedir[10]. Bu kabulden hareketle, her hukuk kişisinin bir malvarlığına sahip olduğu ve bu malvarlığının bir bütün olarak kabul edildiği görüşünü savunanların[11] aksine, mamelekin bir yığın olmakla, bütün bir ehliyet sahası teşkil ettiği ve bu saha içinde yer alan her bir malvarlığı unsuru üzerinde tek bir hukukî işlemle tasarrufta bulunulamayacağı ileri sürülmektedir[12].

---

5 **Yılmaz, Ejder** (1992). *Hukuk Sözlüğü*, Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara, Yetkin, s. 559.

6 **Hirsch**, **Ernst** (1948) Ticaret Hukuku Dersleri, Üçüncü Bası, İstanbul, Hak Kitabevi, s. 176.

7 **Ayiter, N**. (1968) Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 40.

8 **Ayiter,** s. 4.

9 **Ayiter,** 3, dn. 1; Aksi yönde bkz: **Acemoğlu, Kevork (1971)** Bir Malvarlığı ya da Ticari İşletmenin Devri , İstanbul, Fakülteler Matbaası, s. 3, dn. 1 a.

10 **Ayiter**, s. 7.

11 **Acemoğlu,** s. 10.

12 **Ayiter**, s. 28.

Malvarlığı kavramının kapsamına ilişkin olarak Alman hukuku ile İsviçre-Türk hukuku arasında önemli bir farka işaret etmek, çalışma konusu pozitif hükümlerin konuluş amacı ve öngördüğü hukuki sonuçlar bakımından gereklidir. Alman hukuku malvarlığını yalnızca aktif kalemler olarak ele alırken, İsviçre-Türk hukuku aktif ve pasifleri bir bütün olarak değerlendirmektedir[13].

Malvarlığı ister ehliyet ister doğrudan malvarlığı olarak kabul edilsin, varılan ortak sonuç herkesin malvarlığıyla bir hukukî ilişkisinin bulunduğudur[14]. Her hukuk kişisinin ilişkili olduğu malvarlığının tamamı bakımından, ileride ele alınacak özel malvarlığı konusu ile karışmaması adına, genel malvarlığı adlandırması uygun olacaktır

2. Özel Malvarlığı

1.2. Genel Olarak

Özel malvarlığı, bir kişinin genel malvarlığı içinde yapılan açık tanımlamalar yoluyla sınırları çizilen bir kısım haklar çerçevesidir. Genel malvarlığı içerisinde bazı mal ve hakları kapsayan özel malvarlığının oluşumu, ayrı bir hukukî düzene tabi tutulmuş ve farklı esaslara göre sınırlandırılmış olabilir. Bu oluşum, ayrıldığı malvarlığı bütününden farklı olarak ekonomik gelişim imkanına sahipse özel malvarlığı olarak anılır[15] .

Özel malvarlığından bahsedebilmek için genel malvarlığının içinde diğerlerinden ayrı tutulan bir kısmı olmalı ve bu kısmın hukuki statüsü genel malvarlığına göre bir özellik taşımalıdır. Bu özellik, ayrılan kısma uygulanacak hukukî işlemlere ilişkindir. Söz gelimi, özellik arz eden kısmın idaresi, tasarrufu, bu kısma ilişkin borçlardan kaynaklanan sorumluluk, aynı kişiye ait genel malvarlığından farklı olacaktır[16].

Bir malvarlığının belli bir kısmının belli bir amaca özgülenmesi, onun özel malvarlığı sayılması bakımından önemlidir[17]. Özel malvarlığı, bir malvarlığı içinde yer

---

13 **Acemoğlu**, s. 55.

14 İsviçre hukuku bakımından da kabul gören görüş, her bir şahıs, maddi- manevi, zorunlu olarak bir mal varlığına sahip olduğu ve bu aidiyetin malvarlığının tekliği ilkesi kapsamında olduğu yönündedir, bkz. **Des Gouttes, René** (1918) Cession et Fusion des Patrimoines et des Fonds de Commerces, Genevé, s. 9-10.

15 **Ayiter**, s. 30; **Durman, Okay** (2009) İcra ve İflas Hukuku Açısından Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, 1. Baskı. İstanbul, On İki Levha, s. 9.

16 **Ayiter**, s. 29.

17 **Arıcı**, s. 37.

alan özel bir sahadır[18]. Özel malvarlığından söz edebilmek için, genel malvarlığından ayrı bir kısmın olması ve bu kısmın başka bir statüye tabi kılınmış olmaması gerekir. Bir malvarlığının ayrı bir hukukî statüye tabi olması her zaman onun özel malvarlığı anlamına gelmez. Genel malvarlığından ayrı tutulan bu kısmın aynı zamanda bir bütünlük arz etmesi gerekir. Söz gelimi bir kimsenin malvarlığının bir kısmının haczedilmesi durumunda, haczedilen bu kısmın içerdiği malvarlığı unsurlarının her biri üzerinde birbirinden bağımsız olarak haciz işlemi gerçekleştirildiğinden, bütünlük arz etmeyen bu kısım özel malvarlığı da teşkil etmeyecektir.[19].

2.2.Türk Hukukunda Özel Malvarlığı Olarak Kabul Edilen Malvarlıkları

Özel malvarlığı, bir kimseye ait malvarlığı içerisinde kendi başına ekonomik gelişim kabiliyetini haiz ve ayrı bir hukuki düzene tabi malvarlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukukumuzda mahiyeti itibariyle özel malvarlığı unsurları içeren çeşitli hukuki bütünlükler söz konusudur. Aşağıda, uygulamada özel malvarlığı kabul edilen bu örneklere yer verilecektir.

2.2.1. Miras Bırakanın Malvarlığı

Tereke, gerçek kişilerin ölümü halinde miras hukukunda bir malvarlığı bütünü olarak kabul edilir[20]. Kendisine miras bırakılanların üzerinde el birliği ile malik oldukları (tereke içinde yer alan) mal ve haklar, her bir miras ortağının payı bakımından, yine her bir miras ortağının kendi malvarlığına dahil kabul edilir. Bu yüzden miras kalan hukuki bütüne bir temsilci ya da 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)[21] m. 550 uyarınca bir vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin edilmedikçe bu bütünlük ayrı bir malvarlığı sahası olarak görünmeyecektir. Söz konusu temsilci ya da görevlinin atanması halinde ise bu hukuki bütünlük bir özel malvarlığı olarak karışımıza çıkacaktır. Bu durumda ise

---

18 **Ayiter**, s. 31.

19 **Durman**, s. 9.

20 **Ayiter, Nûşin** (1961) Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet), Ankara, Yeni Desen, s. 69; **Dural, Mustafa/ Öz, Turgut** (2015) Türk Özel Hukuku, C IV, İstanbul, Filiz, 8.

21 RG. 08.12.2001, S. 24607

mirasçıların genel malvarlığına karşı terekeyi meydana getiren bu saha sınırlandırılmış olacaktır[22].

2.2.2 İflas Masası

İflasa tabi kimselerin iflası sonucunu doğuran hallerde açılan iflas masası, müflisin malvarlığı içinde bulunup haciz işleminin uygulanması mümkün bulunan malvarlığı unsurlarından oluşur[23]. Bu anlamda iflas masası mahiyeti gereği bir özel malvarlığı olarak karşımıza çıkmaktadır[24]. İflas masasına içkin kabul edilen malvarlığı unsurlarının fiili olarak bir arada bulunması aranmamakta, her nerede olursa olsun söz konusu malvarlığı unsuru hukuki kaderi bağlamında, iflas masası kapsamında değerlendirilmektedir[25]. Üzerindeki tüm tasarruf yetkisi iflas idaresine ait olan iflas masası bakımından İcra ve İflas Kanunu (İİK)[26] m. 226/1 hükmü bir tüzel kişilik atfeder niteliktedir[27]. Bir hukuk süjesi olan iflas masası böylelikle iflas idaresi tarafından ve müflis kimse adına idare edilmektedir.

2.2.3 Yatırım Ortaklığı Portföyü ve Yatırım Fonu

Yatırım ortaklığı, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) [28] ile öngörülen, sermaye piyasası araçları[29], taşınmaz malvarlıkları, girişim sermayesi yatırımları, altın ve benzeri kıymetli maden portföyleri ile Kurul[30] tarafından belirlenen diğer varlık ve haklardan oluşan portföyleri işletmek amacıyla kurulan anonim şirketleri işaret etmektedir[31]. Yine aynı unsurları işletmek amacıyla kurulan ve fakat bir tüzel kişiliği olmayıp, yalnızca malvarlığı olarak tezahür eden yatırım fonu ise küçük yatırımcılara

---

22 **Durman**, s. 13.

23 **Ayiter**, s. 45.

24 **Yılmaz, Ejder** (1976) İflas İdaresi, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s. 49.

25 **Durman**, s. 12.

26 RG. 19.06.1932, S. 2128

27 **Durman**, s. 12.

28 RG. 30.12.2012, S. 28513.

29 SPK m. 3/ 1, ş: **"***Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları*".

30 SPK m. 3/ 1, n: Sermaye Piyasası Kurulu.

31 **Durman**, s. 17; **Yılmaz, Gülşah** (2018) Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı, Ankara, On İki Levha, s. 194.

tasarruflarını değerlendirme imkânı tanıyan bir oluşumdur[32]. Aralarındaki en büyük fark, tüzel kişiliğinin bulunup bulunmaması olan yatırım fonu ve yatırım ortaklığının her ikisi de SPK m. 3/ 1, m hükmünde kolektif yatırım kuruluşları olarak tanımlanmıştır.

Yatırım ortaklığının işletme amacı, bünyesinde bulunan ve çeşitli malvarlığı unsurlarından meydana gelen portföyün oluşturulması ve bunun *riskin dağıtılması ilkesi*ne uygun şekilde işletilmesini sağlamaktır. Söz konusu portföy, aslında bu yatırım ortaklığının malvarlığının içinde ayrı bir saha teşkil etmektedir[33]. Zira fonun malvarlığı kendisini kuran kişinin malvarlığından ayrıdır[34] ve yatırım yapanların yatırımlarından meydana gelir. Böylelikle, fonu kuran kişi tarafından yönetilen, fon yatırımcısının sermayesini oluşturan bu malvarlığı özel malvarlığı kabul edilir[35].

2.2.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Ortak Olduğu Edinilmiş Mallar

Eşler arasında TMK ile kabul edilen yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimidir (TMK m. 219). Eşlerin evlilik öncesi ya da evlilik sırasında aralarında başka bir mal rejiminin uygulanması yönünde bir sözleşme yapmamaları durumunda, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi, kendiliğinden kurulacaktır.

Eşlerden her birinin emek karşılığı edindiği[36], TMK m. 219 ile beş bent halinde sayılan;

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,

2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,

3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,

4. Kişisel mallarının gelirleri,

---

32 **Nomer, N. Füsun** (2003) Yatırım Ortaklıkları, 2. Baskı, İstanbul, Beta, s. 596; **Durman**, s. 18.

33 **Nomer,** s. 17; **Durman**, s. 17.

34 SPK m. 53/ 1.

35 **Nomer**, s. 21.

36 Edinilmiş mallara katılma rejiminin temelinde kural olarak emeğin olduğuna dair bkz. **Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya** (2019) Aile Hukuku, Yenilenmiş 21. Bası, İstanbul, Beta, s. 158.

5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler,

edinilmiş mallardan sayılacaktır.

Evlilik birliğinin devamı süresince, edinilmiş mallar üzerinde farazi bir birliktelik bulunmakla birlikte[37], eşlerin bu mallar üzerindeki tasarruf yetkisi bakımından birlikte mülkiyet halinden bahsedilemeyecektir[38]. Kural bu olmakla birlikte, diğer eşin, edinilmiş malın tasarrufu durumunda ortaya çıkan artık değerden alacağı bulunmaktadır.

Uygulamada, edinilmiş mallar ile kişisel mallar arasında bir geçişin engellenemediği görülse de kişisel mal ile edinilmiş malların birbirinden ayrı birer saha teşkil ettiği özellikle evliliğin boşanma ile sona ermesinde ortaya çıkmaktadır.

3. Ticari İşletme Kavramı

3.1 Genel Olarak

İşletme, girişimcilerin emek ve sermayelerini bir araya getirerek kazanç elde etmek amacıyla oluşturdukları teşebbüsleri ifade eder[39]. İsviçre hukukunda *Das Unternehmen,* Fransız hukukunda ise *Fonds de Commerce* olarak ifade edilen ticari işletme kavramı tacirin ticari işlerini sürdürdüğü mekândan daha fazlasını karşılamaktadır[40]. Zira ticari işletme, tacirin ticari işlerini sürdürdüğü bu mekânın yanı sıra maddi ve gayri maddi daha pek çok unsuru içinde barındıran bir üst kavram, varlıktır.

Ticari faaliyete özgülenmiş mal, hak ve borçların bir bütün halinde ortak bir varlık göstermesi durumu, ticari işletmeye işaret etmektedir[41]. Ticari işletme, eskiden beri

---

37 **Ayiter**, s. 41.

38 **Durman**, s. 21.

39 **Arkan**, s. 26; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.99; **Poroy/ Yasaman**, s. 32.

40 **Des Gouttes**, s. 12; **Bilgişin, Şevket Memedali** (1936). Ticaret Hukuku Prensipleri, Birinci Kitap: Ticaret ve Tüccar, Ankara, Ulus, s. 217.

41 Başka bir deyişle, ticari işletmenin mal varlığı, tacirin ticari faaliyetini sürdürebilmesi için gerekli olan yasal ve olgusal ilişkiler bütünüdür, bkz. **Des Gouttes**, s. 13.

tacirin şahsından ayrı ele alınmış, tacirin gerçekleştirdiği ticari faaliyetin toplandığı ve teşkilatlandığı[42] bir oluşum[43] ve bir çevre olarak tanımlanmıştır[44].

Ticari işletmenin bir hukuki kişiliği yoktur. Bu nedenle ticari işletme hak ve fiil ehliyetine sahip değildir[45]. Hak ve borçlar sahibi, yani tacirin uhdesinde doğar.

Türk hukukunda hukuk süjesi olarak kabul edilmeyen ticari işletme, TTK m. 11'de yapılan tanım ve bir bütün olarak hukuki işlemlere konu edilebileceğine dair aynı maddenin 3. fıkrasında yer alan düzenleme ile artık bir hukuk objesi olarak vasıflandırılabilecektir.

Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmeler ifade edilmektedir (TTK m.11/1). Bu tanımda sayılan unsurların aynı anda mevcut olması, bir işletmeye "ticari işletme" niteliğini kendiliğinden kazandırırken, bunlardan birinin eksik olması bu sıfatın kendiliğinden kaybına neden olur[46].

Ticari işletmenin kişi ve malvarlığı olmak üzere iki unsuru vardır. Bir yandan tacir olmadan, diğer yandan bir ekonomik faaliyet ve onun gerektirdiği bir malvarlığı olmadan ticari işletme olmayacaktır.

Ticari işletmenin kişi unsuru işletmeyi kendi adına işleten taciri ifade ederken, işletmenin konusu ve kapsamına uygun olarak farklı eşya ve haklardan oluşan bir malvarlığını içermektedir. Bir ticari işletme, tacir tarafından, bu malvarlığın unsurları ile mal veya hizmet üretmek, satmak veya farklı şekillerde ekonomik faaliyete konu etmek suretiyle ekonomik faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Ticari işletmenin malvarlığı, işletmeye sürekli olarak özgülenen maddi ve gayri maddi değerlerdir. Bunlar; işletmenin içinde bulunduğu bina, kullanılan makineler,

---

42 TTK henüz tasarı aşamasındayken, ticari işletmenin salt soyut bir faaliyetten daha fazlası olması gerektiği, bir "işletmenin" mevcudiyetinin arandığı hakkında bkz. **Tekinalp**, s. 9.

43 Ancak bu oluşum, cansız bir küme olarak değil, aksine canlı ve süreklilik arz eden bir organizasyon olarak ifade edilir, bkz. **Des Gouttes**, s. 12.

44 **Bilgişin,** s. 216.

45 **Demir,** s. 106- 108.

46 **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 101.

işletme kiralanan bir taşınmazda faaliyet gösteriyorsa kiracılık hakkı, ticaret unvanı, işletmeye ait sınaî ve fikrî mülkiyet hakları olarak sayılmıştır (TTK m. 11/3).

Bütünlük ilkesi başlıklı TTK m. 11'de kanun koyucu ticari işletmeyi, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme olarak tanımlamaktadır. Bu sayılan unsurları taşıyan işletmeler ticaret siciline henüz tescil edilmemiş olsalar bile ticari işletme vasfını kazanmakla ticari işletmelere özgü hükümlere tabi olacaklardır.

3.2. Ticari İşletme İçin Kanunda Öngörülen Ölçütler

3.2.1. Esnaf İşletmesi İçin Öngörülen Sınırı Aşan Düzeyde Gelir Sağlama Hedefi

Bir ticari işletmeden söz edebilmek için belli bir seviyenin üzerinde ticari faaliyetin gerçekleştirilmesi gerekir. Bu "seviye", kanunda *"esnaf işletmesi için öngörülen seviyenin üstü"* şeklinde tanımlanmıştır (TTK m.11/1). Bu seviyenin bir hedef[47] şeklinde tanımlanmış olması yeterlidir[48]. Dolayısıyla burada aranan husus, işletmenin kazanç elde etmesi değil, kazanç elde etme hedefinin olmasıdır[49]. Böyle bir hedefe sahip olmayan işletmeler "ticari işletme" sayılmaz. Bu hedefin varlığı yeterli olup, bu hedefe ulaşılıp ulaşılamadığı önemli değildir.

Elde edilen gelirin ne şekilde harcanacağı da önem arz etmez[50]. Gelir sağlama hedefi, bir işletmeye ticari işletme vasfını kazandıran en belirgin özelliğidir. Hedeflenen gelirin belirli bir seviyenin üzerinde olması, ticari işletmeyi diğer işletmelerden ayıran bir ayırır[51].

3.2.2. Devamlılık

Ticari işletmenin geçici bir iş veya faaliyet için değil, kalıcı ve sürekli bir ekonomik faaliyete tahsis edilmiş olması gerekir. Bu konuda süreklilik niyeti yeterlidir[52]. Ticari

---

47 **Arkan**, s. 27; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar,** s. 102; **Kayar, İsmail** (2015) Ticaret Hukuku, 3. Baskı. Ankara, Seçkin, s. 56.

48 **Bahtiyar, Mehmet** (2014) Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası. İstanbul, Beta, s. 18.

49 **Arkan**, s. 27; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s. 102; **Kayar,** s. 56.

50 **Arkan**, s. 27; **Bozer A./ Göle C**, s. 8.

51 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 152.

52 **Kayar,** s. 57.

işletmenin faaliyetlerini dönemsel olarak gerçekleştirmekle birlikte, bu dönemsel sürecin tekrarlıyor olması, yani zaman içinde süreklilik de devamlılık bakımından yeterlidir. Ekonomik faaliyetin niteliği gereği söz konusu olan kesintiler devamlılığı olumsuz etkilemez[53].

3.2.3. Bağımsızlık

Ticari işletmenin başka herhangi bir şahıs veya işletmenin irade ve işlemine bağlı olmadan işlemler yapabilmesi gerekir. Bu husus TTK 11. maddesinde *"... bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir."* şeklinde ifade edilmiştir. Bir ticari işletme, faaliyetlerini sürdürürken hem iç hem de dış ilişkide başka herhangi bir işletmenin irade ve işlemine bağımlı olmadan işlemler yapabilmelidir.

Bağımsızlık hem ticari işletme hem de ticari işletmeyi işleten açısından söz konusu bir unsurdur[54]. Bağımsızlığın hem iç hem de dış ilişkide bulunması gereken bir özelliktir. Bu anlamda, idari olarak başka bir merkeze bağlı faaliyet gösteren şube kendi başına bir ticari işletme niteliğini haiz değildir. Tacir yardımcısı sayılan acente, simsar ve komisyoncu ise; bağımsız karar alabilme kabiliyeti dolayısıyla ayrıca birer ticari işletme olarak kabul edilirler[55].

4. Ticari İşletmenin Hukukî Niteliğini Açıklayan Görüşler

4.1. Genel Olarak

Ticari işletmeler, gerçek ya da tüzel kişilerin bir ekonomik kazanç elde etmek amacıyla, çeşitli malvarlığı unsurlarını bir araya getirerek ticari faaliyet sürdürdüğü hukuk süjeleridir. Başlı başına bir hukuk kişisi/objesi olmayan ticari işletmelerin, bu malvarlığı unsurlarını uhdesinde bulundurduğundan, herhangi bir hakka sahip olduğundan veya borç altına girdiğinden söz edilemez.

Ticari işletmenin hukuki niteliği öğretideki tartışmalı konulardan birisidir. Her ne kadar son dönem eserlerinde bu durum eskisi kadar tartışılmıyor olsa da esasında ticari

---

53 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 150.

54 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s. 105.

55 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 151- 152.

işletme ve bu işletmeyi işleten tacirin hukuki işlemlerle irtibatı bakımından ticari işletmenin hukuki niteliğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Ticari işletmenin hukuki niteliğini tespit için öne sürülen görüşler dört başlık altında toplanabilir. Bu görüşler aşağıda ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

4.2. Tacirin "Ticari Malvarlığı" ile "Kişisel Malvarlığı" Arasında Ayrım Yapan Görüş

4.2.1. Tüzel Kişi Varsayımından Hareket Eden Görüş

Daha çok Alman öğretisinde ileri sürülen bu görüş savunucuları, gerçek kişi tacirin malvarlığını iki kısma ayırarak değerlendirirler. Bunlardan birisi tacirin kişisel malvarlığıdır (*patrimoine civil*) ikincisi ise ticari işletmesine özgülediği malvarlığı unsurlarından meydana gelen ticari malvarlığı (*patrimoine commercial*) olarak ifade edilir[56]. Bu görüşün savunulduğu dönem itibariyle, Alman öğretisinde tacirin ticari malvarlığı bir tüzel kişiliği haiz ve bağımsız bir yapı olarak kabul edilmiştir. Tüzel kişiliği haiz kabul edilen ticari işletmeye özgülenen malvarlığı topluluğunu tacirden tamamen bağımsız olarak değerlendiren yazarlar, söz konusu görüşü birtakım delillere dayanmaktadırlar[57]. Öncelikle, ticari işletmenin de tıpkı bir tüzel kişi gibi yerleşim yerinin olduğu, ticari işletme adı ve tacirin ticaret unvanı ile ferdîleşerek diğer işletmelerden ayrıldığı, işletme olarak ekonomik ve idari anlamda bağımsızlığının olduğu delillerine dayanmaktadırlar. Ticari işletmenin çoğu zaman tacirin de önüne geçerek, müşteri çevresinde tacirden daha tanınır olabilmesinin de bu görüşü desteklediği ifade edilmektedir[58].

Ancak bu görüş zamanla terkedilmiştir. Nitekim bir özel hukuk tüzel kişiliğinden bahsedilebilmesi için yukarıda sayılan deliller tek başına yeterli olmayacaktır. Bir mal topluluğunun tüzel kişiliğinin varlığından bahsedilebilmesi için yerleşim yerinin olması tek başına yeterli değildir. Keza ticaret unvanı ve işletme adı da ticari işletmenin bir tüzel

---

56 **Özsunay,** Ergun (1962) Ticari İşletmede Kiracılık Hakkının Korunması, TTK m. 11/ 2 Hakkında Bir Araştırma, s. 4, dn. 13.

57 **Ayiter,** s. 9; **Bilgişin,** s. 237.

58 **Bronimann**, **André** (1952) Les Maisons de Commerce et Le Bail Commercial, Lousanne, Vaudoise, N. 55; **Bilgişin**, s. 233.

kişi gibi fiil ehliyetini kazanma ve kullanma imkânı sağlamayacaktır. En azından Türk hukuku bakımından böyle bir kabulden hareket etmek mümkün görünmemektedir.

4.2.2. Bağımsız Malvarlığı Kavramına Dayanan Görüş

Bu görüşe göre ticari işletme, tüzel kişiliği olmayan, belli bir gayeye özgülenmiş bir malvarlığıdır (*Zweckvermögen*). Daha çok İsviçre öğretisinde savunulan bu görüşe göre ticari işletmenin içerdiği malvarlığı tacirin kişisel malvarlığından ayırt edilmektedir. Roma hukukunda yer alan *merx peculiars* kavramından esinlenerek savunulan bu görüşün bilinen teorisyenleri *Becker* ve *Brinz* olarak karşımıza çıkmaktadır[59]. Yazarlar bir kimsenin malvarlığı içerisindeki bazı unsurları kendi içinde bir bütün haline getiren şeyin o hakların özgülendiği amaç olduğunu ifade etmektedir.

Ayiter bu görüşü bir malvarlığı sahibinin kendi iradesiyle bunu hukukî sonuçları anlamında birbirinden farklı birimlere ayıramayacağını gerekçesiyle yerinde bulmamaktadır[60]. Yazara göre, özel malvarlığını oluşturan unsurun *gaye* olduğunu kabul etmek, malvarlığı sahibi kişinin malları dilediği amaca özgüleyebileceğini kabul etmek anlamına gelecektir. Ayiter teoriyi bu açıdan eleştirmekte iken *Acemoğlu*, teoride bahsedilen gayenin kişilerin kendi iradeleriyle belirledikleri *gaye* olmadığını, buradan anlaşılması gerekenin kanun koyucunun gayesi olduğunu ifade ederek *Ayiter*'i eleştirmektedir[61]. *Acemoğlu* görüşünü, bir malvarlığının mülkiyeti altında bulunduğu kişinin amaçlarını, isteklerini ve çeşitli faaliyetlerini gerçekleştirmeye yöneldiğini, özel malvarlığının ise kanun tarafından belirtilen durumlarda, belirtilen özel amacı gerçekleştirmek için kendisine bağımsızlık tanınan ve bir bütünlük arz eden hakların toplamı olarak ifade etmektedir[62].

Bizim görüşümüze göre ise; özel malvarlığını *gaye* ile açıklamak hatalı olmayacaktır. Özel malvarlığı ancak kanun hükmünden doğabilecek, bu hüküm kanun koyucu bu yöndeki gayesini kimi zaman açık, ama çoğu zaman da bir şekilde

---

59 **Escarra**, N. 250 (aktaran: **Özsunay**, s. 4, dn. 13); **Broinmann**, N. 58; **Bilgişin**, s. 234, 235; **Ayiter**, s. 31.

60 **Ayiter,** s. 32.

61 **Acemoğlu**, s. 11, dn. 15.

62 **Acemoğlu**, s. 11.

yansıtabilir[63]. Bu anlamda, kanun koyucunun bir malvarlığı sahası ile ilgili öngördüğü düzenlemelerden hareketle iradesinin ne yönde olduğunu tespit etmeye çalışmak hukuk tekniği bakımından yanlış olmayacaktır.

4.3. Bütünlük Kavramından Hareket Eden Görüş

4.3.1. Hukukî Bütünlük (*Universalité Juridiqe*) Olarak Niteleyen Görüş

Hukuki bütünlük hem malvarlığının hukuki niteliğinin, hem de ticari işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarının hukuki nitelik ve kaderini tespit için tartışılmış bir kavramdır.

Hukuki bütünlük kavramında birtakım eşyanın bir araya gelmesi değil, bu eşyaya ilişkin hakların bir araya gelmesinden bahsedilir. Söz konusu birliğin sağlanması, ilgili malvarlığı unsurları üzerindeki hakkın bir kişiye ait olmasından kaynaklanır[64]. Bu görüşe göre, ticari işletmenin devrinde işletmenin maddi unsurları ön plandadır. Maddi unsurlardan oluşan bir hukuki bütünlüğün devri durumunda ticari işletmenin de devredildiği kabul edilir[65].

Malvarlığının hukukî bütünlük olduğu görüşü Türk hukuku öğretisinde kendisine taraftar bulmuştur. *Hirsch* ve *Acemoğlu* malvarlığının hukukî bir bütünlük arz ettiği görüşünü savunmaktadır[66].

4.3.2. Fiili Bütünlük (*Universalité de Fait*) Olarak Niteleyen Görüş

Bu görüşe göre, bütünlüğü meydana getiren unsurlar, bu birlikteliği bir tesadüfe borçludurlar[67]. Birbirinden bağımsız olarak bir arada bulunan bu eşya çokluğunu meydana getiren unsurlar, birlikteliklerinin yanı sıra kendi kimlik ve özelliklerini de korumaktadırlar[68]. Bu birliktelik amaçlarının ortak olmasından ileri gelmektedir[69].

---

63 **Ayiter** bir malvarlığı sahasının özel malvarlığı teşkil edebilmesi için kanunun bunu açıkça öngörmesi gerektiğini savunur, s. 33.

64 **Hirsch**, s. 176.

65 **Özsunay**, s. 4, dn. 13; Teoriye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Bronimann**, N. 62-66; **Arslanlı**, s. 116.

66 **Acemoğlu,** s. 10.

67 **Özsunay**, s. 4, dn. 13.

68 **Hirsch**, s. 176; **Karayalçın**, s. 189.

69 **Ayiter**, s. 12.

Özellikle Fransız öğretisinde yer bulan bu görüşte, birleşik bir eşyadan farklı olarak, bütünlüğü meydana getiren her bir unsur kendi kimlik ve özelliklerinin gerektirdiği şekilde hukuki işlemlerle ayrı ayrı muhatap olabilirler. Bu durumda bütünlüğün kendisi için bir taahhüt işlemi yapılabilecekken tasarrufu konusunda her bir unsur bakımından ayrıca işlem yapılması gerekir.

Fiili kül de denilen bu eşya çokluğunda, söz konusu bütünlüğü oluşturan eşya arasında hukuki bir bağ bulunmamaktadır[70]. Ancak ticari işletmede, işletmeye dahil olan unsurlar arasında fiili birlikteliğin yanı sıra hukuki bağ da bulunmaktadır[71].

Hirsch'in de ifade ettiği üzere eşyanın birbiri arasındaki fiili bağın yanında bulunması beklenen hukuki bağı ihmal eden bu görüş yoluyla ticari işletmenin fiili bütünlük olduğunu kabul etmek isabetli olmayacaktır[72].

4.4. Özel Malvarlığı Görüşü

Türk hukukunda özellikle *Bilgişin'*in[73] savunduğu bu görüş, ticari işletmenin içerdiği hem maddi hem de gayri maddi malvarlığı unsurlarının da üzerinde ayrı bir özelliği haiz olduğunu ifade eder. Bu görüşe göre; ticari işletme özellikle sözleşmelerin kurulması anlamında tüzel kişilik statüsünü tanınamayan, ancak sadece bir mal olarak da düşünülemeyen bir konumdadır. Bu görüşte olanlar, ticari işletmenin *sui generis* maddi olmayan bir mal ya da özel malvarlığı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

İsviçre ve Alman öğretisinde; *Sondervermögen* ve *Zweckvermögen* olarak isimlendirilen[74] kavram, işletenin genel malvarlığı içinde, bağımsız ekonomik gelişim imkânına sahip, farklı birtakım hukuk kuralları kapsamında hukuki işlemlere tabi bir saha teşkil eden ticari işletme malvarlığını tanımlamaktadır. Bu anlamda, öğretideki hâkim görüşün, ticari işletme malvarlığının bir özel malvarlığı olduğu yönündeki görüşe yakınlığı görülmektedir.

---

70 **Özsunay**, s. 4, dn. 13.

71 **Hirsch**, s. 176.

72 **Hirsch**, s. 194.

73 **Bilgişin**, s. 236.

74 **Gretton, G. L.** (2000) Trusts without equity, International and Comparative Law Quarterly, C. 49, S. 3, s. 614-616.

5. Türk Hukukunda Yer Alan Görüşler

Ticari işletmenin hukukî niteliğini tespit etmek, tacirin işletme dolayısıyla sahip olduğu hak ve borçlar bakımından sorumluluklarının boyutu ve sınırının tespiti noktasında önemlidir. Nitekim çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ele alınacak hukukî işlemler kapsamında, ticari hayatı önemli ölçüde etkileyen sorumluluk hukukuna dair değerlendirmelerin yapılması gerekecektir.

Ayiter'e göre ticari işletme başlı başına bir mamelek veya bir özel malvarlığı değildir. İşletme tacirin malvarlığı içinde bağımsız bir değer olup, bundan dolayı korunmaktadır. Bu koruma kimi zaman haksız rekabet kimi zaman ticaret unvanı gibi gayri maddi malvarlıkları bakımından karşımıza çıkar.

Bilgişin, 865 sayılı Ticaret Kanunu'nun 46, 47, 48 ve 125. maddelerine işaret ederek, ticari işletmenin kanun koyucu tarafından tacirin genel malvarlığından ayrılabilen özel bir malvarlığı olarak ifade edildiğini söylemektedir. Hatta bu durumun, bir tacirin genel malvarlığının yanı sıra özel bir malvarlığı sahibi olabileceğinin kabulünü gerektirdiğini savunmaktadır. Yazar tarafından dile getirilen görüşlerin günümüz öğretisine de ışık tutacak nitelikte olduğunu ifade etmek gerekir.

Ayhan/ Çağlar/ Özdamar'a göre, ekonomik değere sahip ve para ile ölçülebilen değerler olarak ifade edilen malvarlığının ticaret hukuku bakımından değerlendirilebilmesi için belli (ve iktisadi) bir amaca özgülenmesi, bunun yanı sıra sahibinin genel malvarlığından ayırt edilebilir olması gerekir[75]. Bu anlamda ticari işletme de özel malvarlığı olarak kabul edilmelidir.

Aynı yönde *Arıcı* da kanunun başlı başına bir bütün kabul ettiği ticari işletmenin, belli bir amaca (gelir sağlama amacı) özgülenmiş özel malvarlığına örnek oluşturduğunu ifade etmektedir[76].

---

75 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 106.

76 **Arıcı**, s. 37.

Arkan bugünkü mevzuat bakımından ticari işletmenin, ticari organizasyon ve kazanç imkanlarında ifadesini bulan bir faaliyet çevresi ile buna bağlı hak, mal ve borçlardan teşekkül eden iktisadi bir bütünlüktür olduğunu ifade etmektedir[77].

Poroy/Yasaman, malvarlığının tekliği ilkesine gönderme yaparak, gerçek kişi tacirlerin işlettiği ticari işletmelerin içerdiği malvarlığı unsurlarının tacirin genel malvarlığından ayrı düşünülemeyeceği, bu sebeple özel malvarlığı olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir[78].

Erdem, gerçek kişi tacirin sorumluluğunu sahip olduğu ticari işletmenin malvarlığı unsurları ile sınırlandırmanın ticaret hukuku bakımından mümkün olmadığını savunmakta, buradan hareketle, işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarının gerçek kişi tacirin genel malvarlığının bir parçası olarak kabul edilmesi gerektiği gerekçesiyle ticari işletme malvarlığının hukuki statüsünün özel malvarlığı olduğu yönündeki görüşlere katılmamaktadır[79].

6.Değerlendirme

Ticari işletme, bir gerçek ya da tüzel kişinin sahip olduğu bir kısım mal ve hakları özgülediği, ekonomik bir amaca yönelik faaliyet gösteren bir organizasyondur. Ticari işletmeyi salt malvarlığı olarak değerlendirmek eksik kalacaktır.

Ticari işletmeye tüzel kişiliğe sahip değildir. Hukuken kişi addedilmeyen bir organizasyona uygulamada kolaylık sağlanması ve aslında özellikle sorumluluğa ilişkin ihtiyaçlara cevap verebilmek bakımından bir statü tayin etmek amacı anlaşılabilir görülebilir. Ancak bu durumda dahi söz konusu çaba kanunla öngörülmemiş bir durumun hukuki statüsünü tespit için yeterli olmayacaktır.

Ticari işletmenin özel malvarlığı olduğu yönündeki görüşe kısmen katılmak mümkündür. Zira ticari işletme, salt bir malvarlığı değil, içinde malvarlığı yanında şahıs unsurunun da yer aldığı bir organizasyondur. Bu yüzden ne ticari işletmenin özel

---

77 **Arkan**, s. 34.

78 **Poroy, Reha/ Yasaman, Hamdi** (2017) Ticari İşletme Hukuku, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 16. Bası, İstanbul, Vedat, s. 40.

79 **Erdem**, s. 990.

malvarlığı olduğu görüşüne ne de özel malvarlığına ilişkin görüşleri kesin olarak reddeden görüşe katılmamaktayız.

Kanaatimizce önem arz eden mesele, ticari işletmenin hukuki statüsü olmaktan ziyade, tacirin ticari işletmesi aracılığıyla gerçekleştirdiği ticari faaliyeti sonucunda muhatap olacağı sorumluluğun kapsamına ilişkindir. Başka bir deyişle, asıl problem, özellikle gerçek kişi tacirin ticari işletmesine özgülediği malvarlığının, genel malvarlığına sirayet edebilecek bir sorumluluğa sebep olup olmayacağıdır. Nitekim öğretide zaman zaman gündeme gelen, tacirin ticari işletmesine özgülediği malvarlığının genel malvarlığı içerisinde bir özel malvarlığı teşkil edip etmediği tartışmalarının temelinde de bu sorun yatmaktadır[80].

Çalışmamızın takip eden bölümlerinde bu problemin çözümü ile ilgili konuları ele alacağız.

[80] **Kayış, Ferhat** (2019) Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar, İstanbul, On İki Levha, s. 37.

İKİNCİ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN İÇERDİĞİ MALVARLIĞI UNSURLARININ BÜTÜNÜNE UYGULANABİLECEK HUKUKÎ İŞLEMLER

1. Ticari İşletmenin İçerdiği Malvarlığı Unsurları

Ticari işletmelerin devamlılığı ve maddi kazanç elde etme amacının gerçekleştirilebilmesinde rol oynayan unsurları onun malvarlığı değerleridir. Bunlar aynı zamanda işletmenin bir süje olarak kabul edilmeyen ve soyut bir kavram olarak ele alınan varlık emareleridir. Malvarlığını meydana getiren unsurlar, kişiye bağlı olmaktan ziyade, ortak bir amaca hizmet etmek üzere bir araya gelmektedir[81].

Ticari işletmenin malvarlığı içerisinde maddi ve gayri maddi unsurlar birlikte barındırmaktadır[82]. İşletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli nakdî ve aynî sermaye de malvarlığı değerleri arasında yer almaktadır[83]. Bu unsurlar TTK m. 11/3 anlamında bütünlük arz etmektedir.

Aşağıda bu malvarlığı unsurları ayrı ayrı ele alınacaktır.

1.1. Maddi Unsurlar

Ticari işletmenin maddi malvarlığı unsurları öğretide ağırlıklı olarak "*duran malvarlığı*" ve "*dönen malvarlığı*" şeklinde ele alınmaktadır. Biz de çalışmamızda bu tasnifi dikkate alacağız.

1.1.1. Duran Malvarlığı

Duran malvarlığı, işletme faaliyetlerinin sürdürülmesi adına işletmeye sürekli olarak tahsis edilen maddi malvarlığı unsurlarıdır (TTK m. 11/3, m. 73/2). TTK m. 11'in yanı sıra, E*nvanter* başlıklı 66. maddesinde de envantere kaydı yapılacak unsurlar sayılmaktadır. Buna göre, işletme binasında kullanılan makineler, demirbaş malzemeler, işletmenin içinde bulunduğu taşınmaz, işletme bünyesinde kullanılan mağazalar duran

---

81 **Bilgişin,** s. 239.

82 **Bilgişin**, s. 216.

83 **Poroy/ Yasaman**, s. 40.

malvarlığına örnek verilebilir. Ayrıca, TMK uyarınca mülkiyet hakkına ilişkin bütünleyici parça ve eklentileri düzenleyen hükümler kapsamında değerlendirilen işletme unsurları da duran malvarlığı kabul edilebilir[84].

1.1.2. Dönen Malvarlığı

Dönen varlıklar TTK m. 11'de açıkça bahsedilmemekle birlikte m. 73/1'de bilançoya kaydedilecek unsurlar arasında sayılmaktadır. Duran malvarlığı kabul edilmemekle birlikte işletmenin nakdi mevcudu, hammaddesi, mamul veya yarı mamul malların da işletmenin malvarlığı unsurlarındandır[85]. Bu unsurlar, işletmeye devamlı olarak tahsis edilmemekle birlikte işletme faaliyetleri sırasında kullanılmakta ve kazanç elde etmek anlamında devam eden döngüye katılmaktadır.

1.2. Gayri Maddi Unsurlar

1.2.1. Ticari Adlar

Ticari adlar, ticaret unvanı ile diğer ayırt edici ad ve işaretlerden oluşmaktadır. Bunlardan ticaret unvanı, tacirin işletmesine ilişkin faaliyetleri sırasında kullandığı isimdir[86]. Ticari işletmeyi işleten tacirin diğer tacirlerden ayırt edilmesini sağlayan ticaret unvanı, ticari işletmenin gayri maddi malvarlığının içerisinde bulunmaktadır. Kanun koyucu ticaret unvanını, ticari işletme malvarlığı içindeki önemine binaen, Türk Ticaret Kanunu m. 11/ 3'te özel olarak ifade etmiş, ticaret unvanını da içerisinde barındıran fikrî mülkiyet haklarına ise yine ayrıca değinmiştir[87].

Ticaret unvanı, tacirin tanıtılması ve ayırt edilmesinin yanı sıra, hizmet alanında faaliyet gösterilmesi halinde, hizmetin kökenini gösterme işlevine de sahiptir[88]. Ticaret unvanı, ticari işletmenin değerinin tespitinde de önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, kanun koyucunun da açıkça ifade ettiği üzere, ticaret unvanı işletmenin malvarlığı unsuru arasında yer almaktadır.

---

84 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 106; **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 183.

85 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 183.

86 **Arkan,** s. 261; **Poroy/ Yasaman**, s. 395; **İnal, Tamer** (2015) Ticarî İşletme Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı. Ankara, Seçkin, s. 225.

87 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 184.

88 **Yargıtay** HGK, E: 2007/ 11-965, K: 2007/ 961, T: 12.12.2007.

Ticari ad ve işaretler olarak ifade edilen diğer unsurlar ise marka ve işletme adıdır. Ancak marka hakkına, yasal tasnife uygun olarak, fikrî mülkiyet hakları başlığı altında değinilecektir.

Ticari işletmeler, faaliyetleri sonucunda üretilen mal veya hizmetten yararlanan kimseler tarafından ticaret unvanlarından ziyade işletme adları ile bilinmektedirler. Ticari işletme ile muhatap olan kimseler eğer tacir olmadığı veya işlemler sonrasında fiş ve fatura benzeri araçları incelemediği takdirde işletmenin ticaret unvanı ile muhatap olmamaktadır. Ticaret siciline kaydı ve ticari belgelerde kullanımı zorunlu olmayan işletme adı, genellikle fiili kullanımı nedeniyle ticari işletmenin piyasada tanınmasını sağlaması ve iktisadi değerini belirleyici rol oynaması sebebiyle bir malvarlığı unsuru kabul edilmektedir.

1.2.2. Fikrî Mülkiyet Hakları

Fikrî mülkiyet hakları, haklar kategorisi içerisinde gayri maddi malvarlıkları üzerinde kurulan mutlak haklar arasında yer alır. Fikrî mülkiyet hakları kimi zaman ticari işletmeye maddi malvarlığından daha büyük değer kazandırmaktadır. Bu sebeple TTK m. 11/3'te ticaret unvanının hemen ardından sayılarak, ticari işletme bünyesinde sürdürülen faaliyetler ile elde edilen veya iktisap edilen fikrî ürünler üzerinde kurulan mülkiyet hakları olarak, işletmenin malvarlığı unsurları arasında kabul edilirler. Bu haklar doğrudan ticari işletme veya tacire ait olabileceği gibi sonradan iktisap edilmekle kazanılmış da olabilecektir[89].

Kanun koyucu 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda (SMK)[90] düzenlenen marka, patent ve endüstriyel tasarımlar ile 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)[91] kapsamında koruma altına alınan fikir ve sanat eserlerinden oluşan fikrî mülkiyet haklarını tek tek saymak yerine genel bir başlık altında bu hakları malvarlığı unsurları arasına dahil etmekle aslında ticari ve sosyal hayatın dinamikliğine karşı kanun hükmünü de gelişmeye açık olarak düzenlemiştir[92].

---

89 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 184.

90 RG. 10.01.2017, S. 29944.

91 RG. 13.12.1951, S. 7981.

92 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 184.

Sınaî mülkiyet haklarından birisi olan marka hakkı ticari hayatta gelinen noktada işletmelerin tanınması ve faaliyet gösterdiği sahada yer edinmeleri için önemli etkiye sahiptir. Markalar ticari işletme ile ilgili pek çok hukuki işleme de konu olmakla birlikte, işletmenin aktifinde artış sağlayarak ticari işletme bakımından büyük ölçüde önem kazanmıştır. Markaların yanı sıra işletme faaliyetleri bünyesinde gerçekleştirilen buluşlar, tasarımlar ve ortaya konulan eserler de Sınaî Mülkiyet Kanunu ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında işlem görmekte ve korunmaktadırlar.

1.2.3. Hak ve Alacaklar

Kanun koyucu her ne kadar ticari işletmenin malvarlığını sayarken açıkça ifade etmemişse de işletme faaliyetleri esnasında meydana gelen alacak ve bunları teminat altına alan haklar (alacak hakkı, rehin hakkı, ipotek hakkı gibi) malvarlığı unsurlarından kabul edilmelidir[93]. TTK m. 11/ 3'te de ifade edildiği üzere işletme değeri bir malvarlığı unsuru olmakla bu değeri etkileyen her hak da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

1.2.4. Müşteri Çevresi

Bir ticari işletmenin müşterileri, süreklilik arz edecek şekilde hizmet ya da mal talebiyle işletme ile ilişki içerisinde bulunan kişilerden meydana gelen oluşum olarak ifade edilir[94]. Ticari işletmenin ticari faaliyete başlamasıyla birlikte zamanla işletme belirli bir müşteri çevresi kazanacak ve bunun neticesinde itibar elde edecektir[95]. İşletme organizasyonu altında müşteriye sunulan mal ve hizmetler neticesinde kazanılan itibar şüphesiz işletme değerini etkileyen önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Yargıtay da bu durumun işletme bakımından bir ekonomik değer teşkil ettiği görüşündedir[96].

---

93 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 185.

94 **Özsunay**, s. 6.

95 **Bilgişin**, s. 222; **Akıncı,** Oya (1988) 'Bir Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devrinin Hüküm ve Sonuçları' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 54; **Poroy/ Yasaman**, s. 40.

96 **Yargıtay** 11. HD, E: 1976/ 4568, K: 1976/ 5124, T: 25.11.1976.

Müşteri ve kredi modern ticari hayattın ayrılmaz iki parçasıdır. Müşteri topluluğu büyüdükçe işletmenin kredi imkanları da aynı ölçüde artacaktır. Dolayısıyla işletmenin diğer işletmelere karşı rekabet gücünün de artması beklenir[97].

Bir ticari işletmenin hukukî işlemlere bütün halinde konu olabilmesinin sağlanması aslında müşteri çevresi gibi işletmenin değerini önemli ölçüde etkilemesine rağmen somut olarak malvarlığı içerisinde görünmeyen unsurları[98] olması temeline dayanmaktadır[99]. İşletmenin faaliyetleri neticesinde edindiği müşteri çevresi, faaliyetlerini sürdürme ve kazanç elde etme bakımından bir garanti sağlamakla işletmenin ekonomik değerinin artmasını sağlamaktadır[100]. Söz konusu garanti işletmenin asgari gelir seviyesi bakımından da bulunmaktadır[101]. Bu anlamda müşteri çevresinin işletme ve işletmeyi devralan için önemli bir malvarlığı değeri teşkil ettiği kabul edilmektedir.

Fransız hukukunda *clientéle* ve *achalandage* kavramları ile ifade edilen müşteri çevresi unsuru, özellikle *clientéle* kavramının anlamı itibariyle bir devamlılığa işaret etmektedir[102]. Alman hukukunda, bu terimlerin karşılığı olarak daha çok *Kundschaft* kavramı kullanılmıştır[103]. Anglo/ Amerikan hukukunda ise müşteri çevresi *goodwill* kavramı ile ifade edilmektedir. Anglo/ Amerikan hukukunda "önceki müşterilerin ilgili ticari işletmeye tekrar gelmesi ihtimali" olarak tanımlanan kavramın öğretide daha sıklıkla ifade edilen tanımı bir ticaret unvanı altında gerçekleştirilen ticari faaliyetten doğan her türlü fayda (*every positive advantage*) olarak karşımıza çıkar[104]. Devamlılığa vurgu yapan *goodwill* kavramını meydana getiren önemli iki unsurdan birisi işletmenin anıldığı unvandaki (bu kimi zaman işletme adı kimi zamanda ticaret unvanı

---

97 **Özsunay**, s. 15.

98 Örneğin: Know-how.

99 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 186; Ticari işletme devri sonucunda devralanın müşteri çevresini de devraldığı yönünde bkz. **Topuz, Mehmet** (2012) 'Ticari İşletmenin Devrinde Tasarruf İşlemlerine İlişkin Şekil Sorunu', 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, C. 18, S. 2, s. 20.

100 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 186.

101 **Özsunay**, s. 7.

102 Bir kimsenin hizmetine müracaat hususunda, bir alışkanlığa sahip olan şahıslar topluluğu anlamına geldiği ve bunun Fransız hukuku ile Belçika hukukunda şahsa bağlı müşterileri ifade etmek için kullanıldığı hakkında bkz: **Özsunay**, s. 7.

103 **Özsunay**, s. 8.

104 **Özsunay**, s. 8.

olabilmektedir) devamlılık, diğeri ise ticari işletme faaliyetinin icra edildiği yerdeki devamlılıktır[105]. Belçika öğretisinde müşteri çevresi kavramı genel olarak iki ana başlıkta değerlendirilir. Bunlar şahsa bağlı müşteri çevresi (*persönlische Kundschaft*) ile şeye bağlı müşteri çevresidir (*sachlische Kundschaft*)[106]. İşletmenin konumundan kaynaklanan müşteri çevresi, şeye bağlı müşteri çevresi içerisinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla buradan çıkan sonuç bizi kiracılık hakkının da ticari işletmeler bakımından bir malvarlığı unsuru olarak dikkate alınmasında tereddütte yer verilmemesi gerektiğine götürmektedir. Nitekim daha önce de bahsedildiği üzere[107] TTK m. 11/ 3 hükmü, kiracılık hakkının işletmenin malvarlığı unsurlarından biri olduğuna dair tereddütte son vermiştir.

Ticari işletmenin ekonomik değeri bakımından önemli bir yere sahip olan müşteri çevresi daha çok TTK 'nın haksız rekabete ilişkin hükümleri kapsamında koruma altına alınmıştır. Nitekim çalışmamız özelinde ele alınan konulardan biri olan ticari işletmenin devri halinde, müşteri çevresine ilişkin olarak, rekabet konusu gündeme gelmektedir. Bu genel hükümler bir yana, 6762 sayılı Ticaret Kanunu'ndan (TK)[108] farklı olarak TTK m. 11/ 3'te 'işletme değeri' ifadesi ile müşteri çevresi de bir malvarlığı unsuru olarak kanunda yerini bulmuştur[109].

1.2.5. Kiracılık Hakkı

Kanunda açıkça ifade edilen malvarlığı unsurlarından birisi de kiracılık hakkıdır. Kiracılık hakkı, ticari işletme işletenin işletme faaliyetini kiralanan bir taşınmaz üzerinde gerçekleştirmesi halinde söz konusu olmaktadır[110]. Kiracılık hakkının malvarlığı unsurları arasında sayılmasını gerekli kılan durum ise işletmenin faaliyetleri neticesinde kiralanan yerin belli bir müşteri çevresi edinmesi ve değer kazanmasıdır. Daha açık bir ifadeyle, kazanılan bu değer ilgili ticari işletmeyi işleten tacirin emek ve faaliyetine bağlı

---

105 **Özsunay**, s. 9; **Arslanlı,** Halil (1956) Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul, İsmail Akgün, s. 450-451.

106 **Özsunay**, s. 9.

107 İkinci Bölüm, 3, 3.1.1.2, Müşteri Çevresi.

108 RG. RG. 09.07.1956, S. 9353 (Mülga).

109 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 187.

110 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 185; **Bozer/ Göle**, s. 22; **Topçuoğlu, Metin** (2013) 'Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari İşletmenin ve Kiracılık Hakkının Devrine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi', Terazi Hukuk Dergisi, S. 81, s. 21.

olarak ortaya çıkmaktadır[111]. Ancak kiralanan taşınmazın kazandığı bu değerden kira sözleşmesinin sona ermesi ya da işletmenin devri durumunda taşınmazı yeniden kiralama durumunda faydalanacak olan yalnızca taşınmaz maliki olarak görünmektedir. Ancak TTK m. 11/ 3'te açıkça sayıldığı üzere kiracılık hakkı ticari işletmenin malvarlığı unsurudur ve işletmeyi konu alan işlemler bakımından bu hakkın gözetilmesi gerekliliği şüpheye yer verilmeyecek şekildedir. Kiracılık hakkı müşteri çevresi mefhumuyla bağlantılı olarak yine hukuki işlemler bakımından ticari işletmenin kaderine bağlı kabul edilmeli ve ticari işletmenin m. 11/ 3 kapsamında hukuki işlemlere konu olması halinde, ilgili işlem kapsamında değerlendirilmelidir[112].

Ne var ki kiracılık hakkını ilgilendiren bir diğer düzenleme olan TBK'nın kira sözleşmelerinin devrine ilişkin düzenlemesi, ticari işletmenin devriyle birlikte gerçekleşen kiracılık hakkının devrine hangi hükmün uygulanacağı sorununa yol açabilmektedir. Böyle bir durumda dikkat edilmesi gereken nokta, TTK m. 11 hükmünün ticari işletmeye ilişkin tasarruf işlemleri bakımından özel bir devir sistemi öngörmüş olduğudur[113]. Ticari işletmenin tasarruf işlemlerine bir bütün olarak konu olmasını kabul eden m. 11 hükmünün uygulaması sırasında TBK'nın kira sözleşmesinin devrine ilişkin hükümleri uygulanamayacaktır.

2. Ticari İşletmenin İçerdiği Malvarlığı Unsurlarının Kendisine Bir Bütün Olarak Uygulanabilen Hukukî İşlemler Bakımından Değerlendirilmesi

2.1. Genel Olarak

Türk özel hukukunda taşınır ve taşınmaz malvarlıkları ile alacaklar ve borçlar bakımından çeşitli sözleşme tipleri ve bu sözleşmelerin kuruluşlarına ilişkin kurallar öngörülmüştür. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)[114] m. 12 hükmü ile sözleşmelerin kuruluşuna ilişkin öngörülen kural serbesti olmakla birlikte, sözleşme konusu malvarlığı unsuruna göre istisnai şartlar da söz konusu olabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle; taşınmazlar, sınaî mülkiyet hakları, motorlu taşıtlar gibi bazı malvarlığı

111 **Bilgişin,** s. 227.

112 **Özsunay**, s. 12.

113 **Çelikboya, Kerem** (2017) Ticari İşletmenin Devri, İstanbul, On İki Levha, s. 400.

114 RG. 04.02.2011, S. 27836.

unsurları, alacak hakları ve borçları içeren sözleşmeler bakımından yapılan özel düzenlemeler, kanunun getirdiği kuralın istisnası olarak kabul edilmektedir.

Malvarlığı unsurları özelinde öngörülen şekil şartlarının yanı sıra bu unsurlar üzerinde uygulanacak hukukî işlemin türü bakımından da özel şartlar söz konusu olabilmektedir. Çalışma konumuz bakımından bu hususun devir, rehin ve kira sözleşmelerine ilişkin şartların, öncelikle TTK m. 11/ 3 hükmünden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin ardından ise sayılan hukuki işlemlerin TTK m. 11/ 3 hükmü bağlamında ticari işletmenin bütününü konu edinmesi durumunda ortaya çıkan hukuki durum ve sonuçlar incelenmeli, tahlil edilmelidir.

Ticari işletme bünyesinde maddi ve gayri maddi pek çok malvarlığı unsuru bulunabilmektedir[115]. Ticari işletmenin içerdiği bu malvarlığı unsurlarının her biri kendi hukuki yapısının gerektirdiği farklı birtakım şartlar kapsamında hukuki işlemlere konu edilmektedir. Öyleki bu malvarlığı unsurlarına ilişkin hukuki düzenlemeler de bu şartları gerektirir niteliktedir.

Çalışmamızın kapsamı dolayısıyla, ticari işletme malvarlığı unsurları bakımından ele alınacak devir, rehin ve kira sözleşmelerini; tasarrufu özellikli işlem gerektiren malvarlığı unsurları, sözleşme özelindeki şartları ve kanunun ticari işletme için öngördüğü özel durumu ekseninde incelemek gerekecektir.

2.2. Ticari İşletmenin Devri

2.2.1. Ticari İşletmenin Devri Sözleşmesinin Kuruluşu

Ticari işletmelerin malvarlığı, taşınır ve taşınmaz pek çok unsurla birlikte hak, alacak ve borçları içerisinde barındırmaktadır. Bu yüzden devir sözleşmesi ticari işletmelerin devri bakımından birden fazla sözleşme içerir. Öyle ki devir sözleşmesi, alacağın temliki, borcun dış üstlenilmesi ve mevcut *duran malvarlığı*[116] unsurlarının devren iktisabını sağlayan bir sözleşmedir. Ancak ticari işletmenin devri, klasik bir devir

---

115 Bkz. İkinci Bölüm, 3.1.

116 TTK m. 11/ 3 hükmünde açıkça duran malvarlığının ifade edilmesi dolayısıyla öğretide de sürekli olarak ticari işletmenin faaliyetine özgülenen malvarlığı unsurlarının devir ve diğer hukuki işlemlere konu olabileceği yönünde görüş hakimdir. Dönen malvarlığının ise sürekli olarak işletmeye özgülenmiş olmaları şartıyla işletmenin devri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine dair görüş için bkz.: **Akçaal**, s. 106; **Cengil,** M. Fatih.(2018) Ticari İşletmenin Devri, İstanbul, On İki Levha, s. 228.

sözleşmesi olarak gerçekleştirilmeyecektir. Ticari işletme malvarlığı devrinin, devir sözleşmesinin içerdiği malvarlığı unsurlarına ilişkin sözleşmelerin her biri için gereken şekil şartlarının ayrıca sağlanması aranmaksızın, yazılı tek bir sözleşme ile bütün malvarlığı unsurlarını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi olanaklı kılınmıştır (TTK m. 11/ 3).

Ticari işletme bünyesinde aktif ve pasifleri barındırmaktadır. Özel hukuk kuralları bakımından aktiflerin ve pasiflerin bir hak sahibinden diğerine geçişi farklı hukukî işlemlerin yapılmasını gerektirir.

Türk hukukunda aktif malvarlığı unsurlarının TBK m. 202 kapsamında devri için külli halefiyet esası kural olarak mümkün değildir[117]. Aktif malvarlığı unsurlarına ilişkin hakkın geçişi bakımından kural cüz'i halefiyetin kabul edilmesi yönündedir. Oysa ticari işletmeler bakımından cüz'i halefiyetin kural olarak kabul edilmesi ticari hayat için beklenen faydayı elde etmeyi önemli ölçüde zora sokacaktır. Nitekim çok çeşitli malvarlığı unsurunu bünyesinde barındıran ticari işletmeler bakımından cüz'i halefiyetin kural kabul edilmesi durumunda devir işleminin günler belki de aylar sürebileceği ifade edilmektedir[118]. Bu yüzden ticari işletme bünyesindeki tüm malvarlığının tek bir işlemle devrine imkân tanıyan TTK m. 11/ 3 hükmünün ticari işletmeler bakımından TBK m. 202 karşısında daha rasyonel ve uygulanabilir olduğu açıktır.

Ticari işletmenin bütünlük ilkesi kapsamında, TTK m. 11/ 3 hükmü uyarınca devri, tarafların yazılı bir devir sözleşmesi yapmalarını gerektirir. TBK m. 12/ 2'de ifade edildiği üzere, "*kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın yapılan sözleşmeler hüküm doğurmaz."* Görüldüğü gibi, TTK m. 11/ 3 ile öngörülen yazılılık şartının geçerlilik şartı olarak kabulü konusu tartışmayı gerektirmeyecek kadar açıktır.

TTK m. 11/ 3 ile öngörülen bu yazılılık şartının adi yazılı mı yoksa resmî yazılı şekil şartı mı olduğu konusu ise yine madde hükmünden yola çıkılarak tespit edilebilir. Anılan maddede söz konusu şartın nitelikli bir yazılı şekle bağlı olduğuna ilişkin ifade bulunmamaktadır. Bir şekil şartının resmî olması kanunda açıkça belirtilmesine bağlı

---

117 **Ayiter**, s. 50 vd.; **Acemoğlu**, s. 44, dn. 90; **Arıcı,** s. 134.

118 **Çelikboya**, s. 188, dn. 24.

olduğundan maddede yer alan yazılılık şartının adi yazılı şekil şartı olduğunun kabulü gerekecek, bunun resmî şekil şartı olduğuna dair bir niteleme yapılamayacaktır[119]. *Ayhan/ Çağlar/ Özdamar* bu kısma kadar aynı doğrultuda fikir beyan etmekle birlikte, TSY m. 133/ 2 hükmünün devir sözleşmesinin içermesi gereken unsurlara ilişkin düzenlemesini gerekçe göstererek söz konusu yazılı şeklin nitelikli bir şekil şartı olduğunu savunmaktadır[120].

2.2.2. Ticari İşletmenin Devri Sözleşmesinin Hukukî Niteliği ve Kapsamı

2.2.2.1. Hukuki Niteliği

Ticari işletmenin TTK m. 11/ 3 hükmü kapsamında devri halinde işletme bünyesindeki malvarlığı unsurlarının devralana geçiş anı ve işletme ile hukuki işlem yapan üçüncü kişiler bakımından devrin hukuki niteliğinin tespiti önem taşımaktadır[121]. Ticari işletmenin devri sözleşmesinin hukuki niteliğini tespit etmek için hukuki işlemlerin malvarlığına etkileri bakımından tasnifine yer vermek gerekecektir. Malvarlığına etkisi bakımından hukukî işlemler taahhüt ve tasarruf işlemleri olarak ele alınır[122]. Bir kimsenin sahip olduğu bir hakka ilişkin doğrudan etki doğuran, bu hakkın içeriği ve unsurları hakkında bir başkası lehine değişikliğe yol açan işlemler tasarruf işlemidir. Buna karşın, sahip olunan hakkın kesin olarak geçişini sağlamayıp, yalnızca işlemi yapan kişinin pasifinin artmasına[123] sebep olan işlemler ise taahhüt işlemleridir. Taahhüt işlemi ise tasarruf işlemi gibi malvarlığını doğrudan etkilemez, hakkın geçişini sağlamaz. Bu anlamda taahhüt işlemi ile, taahhüt verilen kimseye talep hakkı tanınmış olmaktadır[124]. Ticari işletmenin devri sözleşmesinin hukuki niteliği de bu genel kurallar doğrultusunda tespit edilecektir.

---

119 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 139.

120 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 139.

121 **Güncan, Atahan** (2018) Ticari İşletmenin Devrinde Alacaklıların Korunması, İstanbul, On İki Levha, s. 67.

122 **Eren, Fikret** (2019) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Bası, Ankara, s. 173; **Kılıçoğlu,** Ahmet (2013) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Ankara, Beta, s. 48; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar ,** s. 121

123 **Eren**, s. 171; **Kılıçoğlu**, s. 48.

124 **Demir, Koray** (2013) 'Ticari İşletmenin Devrinde Yeni Dönem: Eski ve Yeni Sorunlar', İÜHFM, Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan. C. 61, S. 2, s. 114.

Ticari işletme devri sözleşmesinin taahhüt işlemi mi yoksa tasarruf işlemi mi olduğu konusu öğretide görüş birliği sağlanamamış konulardandır. Kanaatimizce ticari işletmenin devri sözleşmesi, söz konusu işletmenin içerdiği unsurlar üzerindeki hakları doğrudan devralana geçirmeyecektir. Ticari işletmenin devri sözleşmesi, işletmenin içerdiği unsurların devrinin taahhüdü niteliğinde olup, sözleşme uyarınca malvarlığı unsurları üzerindeki hakkın devralan geçirilmesi halinde tasarruf işlemi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Bir ticari işletmenin devrine ilişkin devir sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir hukuki işlem olduğunu ifade eden görüşün[125] yanı sıra, söz konusu işlemin tek tarafa, tam iki tarafa ya da eksik iki tarafa borç yükleyecek şekilde gerçekleştirilebileceğini savunan görüş de bulunmaktadır[126]. Ticari işletme devrini taahhüt eden tarafın söz konusu taahhüdünden doğan devir borcunun karşısında sözleşmenin diğer tarafının bir edim gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği konusu, taraf iradelerine bağlıdır. Bu yüzden, kanaatimizce, devir sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olabileceği gibi, eksik ya da tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme şeklinde görünümü de mümkündür.

2.2.2.2. Kapsamı

Ticari işletmenin devri sözleşmesinin kapsamı denildiği zaman, işletmeye özgülenen taşınır veya taşınmaz malvarlığı unsurları, işletme dolayısıyla söz konusu alacak hakları ile borçlar gündeme gelmektedir. Bununla birlikte işletme için tacirin taraf olduğu sözleşmelerin devri de yine değinilen hususlardandır.

Ticari işletmenin devri sözleşmesinin kapsamı tespit edilirken başvurulabilecek etkin bir yol, kanun koyucunun söz konusu sözleşmeyi düzenleyen hükümlerden birisi olan TBK m. 202'yi öngörmekteki amacını tespit etmek olacaktır[127]. Öğretide fikir birliği bulunmayan bu konu hukuk metodolojisi ve yorum yöntemleri ile TTK m. 11/ 3 hükmü ile bağlantılı olarak değerlendirilmelidir.

---

125 **Akıncı**, s. 31.

126 **Cengil**, s. 205.

127 **Arıcı**, s. 165.

Ticari işletmenin bütünüyle devrinde, işletmenin malvarlığı unsurlarının aktif ve pasifler olarak birlikte dikkate alınması görüşü ile pasiflerin kısmen ya da tamamen devrin kapsamı dışında bırakılabileceği görüşü öğretideki tartışmanın iki tarafını teşkil eder. Bu iki görüşün yanı sıra bir de pasiflerin devir sözleşmesi dışında bırakılamayacağı fakat pasiflerin kısmen ya da tamamen devredilmeyeceğine ilişkin bir anlaşma yapılmışsa anlaşmanın yalnızca bu kısım bakımından geçersiz olacağını savunan yazarlar da bulunmaktadır[128]. Görüldüğü üzere, öğretide ticari işletme devrinin kapsamı konusunda da görüş birliğine varılmış değildir.

Ticari işletmenin malvarlığı unsurlarının aktif ve pasifler olarak birlikte devrinin bir zorunluluk olduğu görüşünün taraftarlarından *Poroy/ Yasaman,* ticari işletme devri sözleşmesinin geçerliliğini aktif ve pasif malvarlığı unsurlarının tamamının sözleşme kapsamında olması koşuluna bağlamaktadır[129]. Benzer şekilde *Tunçomağ* da ticari işletmenin TBK m. 202 uyarınca devrinin aktif ve pasiflerin birlikte devrini zorunlu kıldığı savunmaktadır[130]. Bu görüşü savunan yazarlar, ticari işletmenin devri sonucunda işletmeye ait borçların kanun gereği devralana geçtiğini ifade etmektedir[131]. Bu görüşün gerekçelerinden birisi de işletme aktiflerinin pasif malvarlığı kalemlerinin teminatını oluşturduğudur. *Teminat teorisi*nden hareket eden yazarlar, işletmenin içerdiği aktif malvarlığı unsurlarının, pasiflerin tabii güvencesi olduğuna işaret etmektedirler[132]. Yargıtay uygulaması da yargıdaki yaklaşımın teminat teorisini merkeze aldığı yönündedir[133].

Acemoğlu, ticari işletmenin yalnızca aktiflerinin devri durumunda pasifler bakımından alacaklı konumda olanların menfaatlerinin zedeleneceğini ifade etmektedir[134]. Yazara göre TBK m. 202 kapsamında gerçekleştirilen ticari işletme

---

128 **Acemoğlu**, s. 35 vd.; **Tunçomağ,** Kenan (1976) Türk Borçlar Hukuku, C. I, Genel Hükümler, Üzerinde Çalışılmış ve Geliştirilmiş 6. Bası, İstanbul, s. 1138.

129 **Poroy/ Yasaman**, s. 42.

130 **Tunçomağ**, s. 1138.

131 **Oğuzman, M. Kemal/ Öz M. Turgut** (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilip Güncellenmiş 12. Bası. İstanbul, Vedat, s. 975; **Arkan**, s. 46

132 **Poroy/ Yasaman**, s. 42; **Yasaman**, Birleşme, s. 18.

133 **Yargıtay** 13 HD, E: 1994/ 9457, K: 1994/ 11059, T: 08.12.1994,YKD, C. XXI, S. 7, 1085- 1086.

134 **Acemoğlu**, s. 35 vd.

devrinde tarafların iradeleri göz ardı edilmekte, işletme faaliyeti dolayısıyla söz konusu olan borçların devralana geçişi sözleşme taraflarının iradelerinden bağımsız olarak gerçekleşmektedir. Zira Türk'e göre ticari işletmenin aktif ve pasif kalemleri kanun tarafından birbirine bağlanmıştır[135] ve TBK m. 202 aktifler ve pasiflerin birlikte geçişini amirdir[136].

Öğretideki diğer görüş sahibi yazarlar[137] ise TBK m. 202 hükmünün ticari işletmenin pasif kalemlerinin devri bakımından emredici olmadığını savunmaktadırlar. Azınlıkta kalan bu görüşe göre, söz konusu hüküm bir zorunluluk arz etmemektedir. Bu hüküm ancak ticari işletmenin borçlarının da devrini mümkün kılarak, bütün halinde devrini sağlayan bir hüküm olma niteliğindedir.

Arıcı, TBK m. 202 hükmünün lafzi yorumu ile teminat teorisini eleştirmektedir. İlgili hükmün lafzı dikkate alınarak yorumlanması halinde borçların kaderinin de devir sözleşmesine sıkı sıkıya bağlı olduğu yönündeki görüşü savunmanın mümkün olmadığını belirtmektedir[138]. Gerçekten de hüküm incelendiğinde görülecektir ki, kanun koyucu devralana, ticari işletmeyi aktif ve pasifiyle birlikte devralması halinde birtakım yükümlülükler yüklemektedir. Dolayısıyla hükmün lafzından, ticari işletmenin aktif ve pasifiyle birlikte devir sözleşmesine konu olabilmesi imkânının sunulduğu, bu konuda taraf iradelerini belirleyici konuma getirdiği anlaşılmalıdır. Anılan hükmün düzenlendiği yer, kanunun sistematiği bakımından yapılacak değerlendirme ile de ticari işletme devri konusunun sözleşme temeline dayanan bir hukuki işlem olduğu sonucuna varılabilecektir. Sözleşme temeline dayalı hukuki işlemler bakımından irade serbestisinin esas alındığı göz önünde bulundurulursa, devir sırasında borçların kapsam dışında bırakılabileceğini söylemek gerekecektir. Nitekim TTK m. 11/ 3 hükmündeki " aksi öngörülmedikçe" ifadesi de bu yönde yorumlanmalıdır[139].

---

135 **Türk, H. Sami** (1986) Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, s. 189.

136 **Acemoğlu**, s. 35 vd.

137 **Ayiter**, s. 49; **Karayalçın**, s. 184, 185; **Feyzioğlu**, s. 691, 695; **Ülkü, M. Fatih/ Karaaslan, Erol** (1999) 'Alacaklılardan Mal Kaçırmak Amacıyla Ticari İşletmenin Devri ve Türk Hukukunda Bir Bilinmeyen: B.Y. md. 179', Manisa Barosu Dergisi, S. 70, s. 52.

138 **Arıcı**, s. 170.

139 **Arıcı**, s. 148; **Çelikboya**, s. 258; **Güncan**, s. 99.

Arıcı'ya göre, kanun koyucunun TBK m. 202 hükmü ile borçların devri konusunda taraf iradelerini esas aldığının bir göstergesi de maddede yer alan bildirim ve ilan koşuludur. Anılan hükümde işletmeyi devreden tacirin taraf olduğu borçların devralana geçişi devir sözleşmesinin üçüncü kişilere bildirimi ve ilanına bağlanmıştır. Bu hükmün bu özelliği dolayısıyla kanaatimizce de borçların kaderinin kanunun emriyle sözleşme kapsamına bağlandığı görüşüne katılmak mümkün olmayacaktır.

Kanaatimizce, teminat teorisinin ticari işletmenin geçerli bir şekilde devri durumunda gündeme getirilmesine gerek olmadığı kabul edilmelidir. Ticari işletmenin geçerli bir şekilde devredilmesi ile gerçek değerinde satılan işletme bakımından devredenin aldığı satış bedeli ticari işletmenin aktif değerlerinin ikamesi olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda teminat teorisi savunucularının, aktif malvarlığı unsurlarının pasifleri sözleşme dışı bırakmak suretiyle devri halinde, pasiflerin teminattan yoksun kalacağı yönündeki görüşü de dayanaksız kalmaktadır. Öyle ki *Arıcı*, aktiflerin pasifin teminatı olduğu görüşünün, alacaklı lehine ve fakat işletmeyi devreden ve devralan aleyhine olacak şekilde menfaat dengesini bozduğunu ifade etmektedir[140]. Ticari işletmenin devri sırasında malvarlığı unsurlarının pasif kısmının kısmen ya da tamamen devir sözleşmesinin dışında bırakılması durumunda, pasif malvarlığı unsurlarının teminattan yoksun kalacağı düşüncesi hakimdir. Bu düşünce esasında, işletme devrinin muvazaalı ya da alacaklıyı zarara sokma tehlikesi bulunacak bir şekilde gerçekleştirilmesi ihtimalinden ileri gelmektedir. Ancak bu durum gerçekten de maddi hukukun değil icra ve iflas hukukunun çözmesi gereken bir problem olarak değerlendirilmelidir[141]. Nitekim gerek TTK m. 11/ 3 gerekse TBK m. 202 hükmü işletmelere ilişkin hukuki işlemler bakımından işletme sahiplerine kolaylık sağlanması amacını gütmektedir. Kanaatimizce sırf alacaklıların korunması düşüncesiyle hareket edilmesi halinde kanun koyucunun ilgili hükümler bakımından amacından önemli ölçüde sapmaya sebep olunacaktır.

*Ayhan/ Çağlar/ Özdamar '*a göre TTK m. 11/ 3 ticaret siciline tescil edilmiş ticari işletmelerin aktiflerinin devrini konu etmektedir. Buna karşın TBK m. 202 hükmü tescil edilsin edilmesin tüm ticari işletmelerin aktif ve pasifiyle birlikte devrini mümkün

140 **Arıcı**, s. 177-178.

141 **Arıcı**, s. 178.

kılmaktadır. Bu anlamda TBK m. 202 ile bir borcun nakli söz konusudur[142]. *Poroy/ Yasaman* da benzer şekilde, TBK m. 202'nin bir malvarlığı devrinden ziyade, alacaklıların rızasını aramaksızın bir malvarlığı veya ticari işletmenin borçlarının topyekûn devrini mümkün kıldığını ifade etmektedir[143].

Ticari işletmenin devri işlemi yalnızca işletmeyi işletenin değişmesi ile neticelenmelidir[144]. Dolayısıyla bu işlem neticesinde devir konusu işletmenin ticari işletme olma özelliğini devam ettirmesi gerekir. Bu sebeple devir işlemine birtakım malvarlığı unsurlarının dahil edilmemesi ancak ticari işletmenin bahsedilen özelliğini yitirmesine sebep olmayacak şekilde gerçekleştirilmek kaydıyla kabul edilebilirdir.

2.2.2.3. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre hukukunda ticari işletme devri işlemi İsviçre Birleşme Kanununun (FusG) düzenlenişine kadar OR § 181 hükmü kapsamında gerçekleştiriliyordu. FusG öncesi dönemde *von Tuhr* bir işletmenin OR § 181 uyarınca devri durumunda devir sözleşmesinin işletmenin pasifinin tamamını kapsadığını, öyle ki devralanın varlığından haberdar olmadığı borçlar bakımından da bu esasın kabul edilmesi gerektiğini ifade etmekteydi[145]. Bu dönemde dahi İsviçre öğretisinde, OR § 181 hükmü kapsamında yapılan devirler bakımından irade serbestisinin kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş de yer almaktaydı[146].

TBK m. 202'nin mehazı kabul edilen OR § 181 hükmü, tıpkı TBK m. 202'de olduğu gibi, aktiflerin devrinin tek bir hukuki işlemle gerçekleştirilmesi esasını kabul etmeyip, cüz'i halefiyet ilkesini esas almaktaydı[147]. Bu durumun sebep olduğu uygulama zorlukları dolayısıyla İsviçre hukukunda, ticaret siciline kayıtlı işletmelerin devri

---

142 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 125, 126.

143 **Poroy/ Yasaman**, s. 42.

144 **Arıcı**, s. 62.

145 **von Tuhr, Andreas** (1983), Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht (Çeviren: Cevat Edege (1983), Borçlar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, C. 1-2), s. 899-901.

146 **Becker, H.** (1934) Kommentar zum Schweizerichen Zivilgesetzbuch,, Band VI; Obligationenrecht, I. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Bern, Allgemeine Bestimmungen, Bern Stämpfli& Cie., 1941, § 181, N. 2/3 (aktaran **Arıcı**, s. 170); **Barandun**, s. 84.

147 **Topuz**, s. 23.

işlemine FusG m. 69 vd. hükümlerinin uygulanması yoluna gidilmiştir[148]. Bununla birlikte, OR § 181 hükmüne eklenen bir fıkra ile ticaret siciline tescilli malvarlığı ve işletme devirlerinin OR § 181'e göre değil[149] FusG'ye göre gerçekleştirileceği kabul edilmiştir. Böylelikle OR § 181 in uygulama alanı önemli ölçüde daraltılmıştır[150].

Ticari işletme bünyesindeki envanterler (kimi malvarlığı unsuru devir dışı bırakılabilecek şekilde) devralan lehine tek bir hukuki işlemle intikal edebilecektir. FusG' de yer alan ilgili hükümlerin yürürlüğü öncesinde de İsviçre öğretisinde hâkim olan, mehaz OR § 181 hükmü bakımından irade serbestisinin esas olduğu görüşü[151] bu anlamda hukuki kesin bir dayanağı da elde etmiş bulunmaktadır. Böylelikle öğretideki görüş ayrılıkları ve uygulamada yaşanan sıkıntıların aşılması sağlanmıştır.

Ayhan/ Çağlar/ Özdamar , İsviçre hukukundaki bu durum karşısında, Türk hukuku bakımından da böyle bir düzenlemeye ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Yazarlar, TBK m. 202 hükmüne eklenecek bir fıkra ile ticaret siciline tescilli ticari işletmeler bakımından TTK m. 11/ 3 hükmünün uygulanması gerektiği yönünde kural konulmasını önermektedir[152].

2.2.3. Ticari İşletmenin Devrinde Sözleşme Konusu Mal, Hak ve Borçların Geçişi

Bir ticari işletmenin bütünüyle devir sözleşmesine konu edilmesinin ticari birtakım boyutlarının yanı sıra kişiler hukuku, sözleşme hukuku ve eşya hukuku bakımından incelenmeyi de gerekli kılan bir yanı vardır. Bu sebeple çalışma konusunu ticaret hukuku kapsamında ele almak dahi, hukukun bütünlüğünün sağlanması ve korunması gereği dolayısıyla, hukuki bir takım olay ve olguların doğru temellendirilebilmesi için elbette kişiler hukuku, eşya hukuku ve borçlar hukuku kuralları kapsamında değerlendirmeyi gerekli kılar.

---

148 **Topuz**, s. 23.

149 FusG öncesi dönemde ticari işletmeninin de OR § 181 uyarınca devredileceği hakkında bkz. **Des Gouttes**, 11.

150 **Arıcı**, s. 176; Ayhan/ Çağlar/ Özdamar , s. 116, dn.179.

151 **Barandun**, s. 84; **Topuz**, 24.

152 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 116, dn. 179.

Ticari işletmenin TBK m. 202 uyarınca devri işleminde, devir işlemi devreden ve devralan taraflar arasında, işletme borçlarından müteselsilen sorumlu olmayı gerektirir. Bu yüzden, öğretide ticari işletmenin TBK m. 202 uyarınca devrinde hukuki işlem, öncelikle borca katılma işlemi olarak gerçekleştiği; TBK m. 202/ 2 hükmü ile öngörülen iki yıllık sürenin geçmesinin ardından ise borcun naklinin tamamlanacağı görüşü savunulmaktadır[153]. Ancak yine öğretideki başka bir görüşe göre ise borcun naklinin iki yıllık müteselsil sorumluğun sona ermesi ile gerçekleştiğini kabul etmek yerinde olmayacaktır[154].

Ticari işletmenin devrine ilişkin kanun koyucunun gerek BK gerekse TBK döneminde öngörmüş olduğu kural, bir malvarlığı veya ticari işletmenin borçlarının külli halefiyet esasına uygun olarak devrini mümkün kılmak üzerinedir. Nitekim BK m. 179 ve TBK m. 202 hükümlerinin kanunun sistematiği dikkate alındığında da söylenebilecek en önemli özelliği borçların geçişine ilişkin önemli bir istisna öngörüyor oluşudur. Ticari işletmenin borçları bakımından durum bu olmakla birlikte, aktif malvarlığı unsurlarının geçişi için kanun koyucu istisnai bir düzenleme yapmamış, aktiflerin işletmeyi devralan tarafa geçişini yine cüzi halefiyet esasına tabi kılmıştır.

Öğretide ticari işletmenin TBK m. 202 uyarınca devri halinde pasiflerin külli halefiyet ile devredildiğinden bahseden yazarlar[155] bulunmakla birlikte, söz konusu devir işlemi bakımından külli halefiyetten bahsedilemeyeceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır[156]. Külli halefiyette aktif ve pasiflerin tamamı ayrıca bir şekil şartına tabi olmadan, kendiliğinden sözleşmenin devralan tarafı olan yeni hak sahibine geçer. TBK m. 202 uyarınca gerçekleştirilen devirde ise yalnızca borçlar bakımından kanun gereği geçiş söz konusudur[157]. Ticari işletmenin aktifleri bakımından cüz'i halefiyetin

---

153 **Arıcı,** s. 32.

154 TBK m. 202 ile öngörülen müteselsil borçluluk halinin sona ermesine bağlanan sonuç bakımından yazarın "*bu halde öncelikle borcun, devralanın tek başına sorumluluğuna geçişine ilişkin bir sözleşme yapılmamakta ve bu çerçevede alacaklının rızası da alınmamaktadır. Bu halde daha ziyade iki yıl boyunca devam eden müteselsil borçluluğun kanun gereği ortadan kalkmasıyla borcun naklinin sonuçlarıyla örtüşür şekilde kümülatif borçluluğun primatif (tek başına) borçluluğa dönüşmesi söz konusudur*." şeklindeki yorumu için bkz. **Ozanemre Yayla**, s. 2942, dn, 76

155 **Acemoğlu**, s. 132.

156 **Tunçomağ,** s. 1142; **Helvacı, Mehmet** (2003) Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, İstanbul, s. 104; **Ayrancı, Hasan** (2003) Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri), Ankara, s. 70.

157 **Arıcı**, s. 33.

yürütülmesini gerekli kılan TBK m. 202 hükmü, ticari işlemler bakımından ihtiyaçları karşılamadığı için kanun koyucuyu yeni ve ticari işletmelere özgü bir hüküm kurmaya sevk etmiştir. Esasında TBK m. 202'nin öngörülmesindeki amaç, işletme faaliyetleri dolayısıyla söz konusu borçların naklini kolaylaştırmak, ticari işletmeyi bir bütün olarak devredebilmeyi sağlamaktır[158]. Nitekim m. 202 ile aktif ve pasif malvarlığı unsurlarının birlikte devrinin mümkün olduğuna işaret edilmektedir. Ancak bu hükümden, işletmenin aktif ve pasifinin birbirine bağlandığı anlamı çıkarılmamalıdır. Öğretide ilgili hükmün pasiflerin devrini zorunlu kıldığı yönünde görüşler olmakla birlikte bizim de taraftar olduğumuz, pasiflerin bu devir işleminden ayrı tutulabileceği yönünde görüş de bulunmaktadır. Bu anlamda gerek TBK m. 202'nin işletmenin bütünüyle devrine imkân sağlar nitelikte olması gerekse TTK m. 11/ 3, c. 2'de geçen 'aksi öngörülmemişse' ifadesi katıldığımız bu görüş bakımından hukuki dayanak teşkil etmektedir.

TTK m. 11/ 3 hükmü ile kanun koyucu, ticaret hukukuna özgü olmayan adi bir malvarlığı devri olarak düzenlenen hükümler karşısında, ticari hayatın gereklerini karşılamak üzere ticari işletmenin bütünlük arz ettiğini vurgulamaktadır. Madde hükmünde ticari işletmenin bir bütün olarak devir ve benzeri işlemlere konu edilebileceğinin öngörülmesi, malvarlığı üzerinde uygulanacak adi bir tasarruf işleminden farklı olarak istisnai ve özel bir durum oluşturulmak istendiğine işaret etmektedir.

TTK m. 11/ 3'e göre ticari işletmenin malvarlığı bakımından borçlu olunan konularda ilk borçlu olan devreden bakımından bir sadeleştirme yapılmıştır. Zira kanun koyucu TTK m. 11/ 3 kapsamındaki devir halinde, her bir alacaklı bakımından ayrı ayrı rıza aranmaksızın tüm borçların işletmeyi devralana geçtiğini öngörmektedir(tıpkı TBK m. 202 ile öngörüldüğü gibi)[159].

Ozanemre Yayla' ya göre, TBK m. 202'de düzenlenen borcun nakli değildir. Zira TBK m. 202' ye göre devreden borçlu söz konusu borçlardan tek başına sorumlu olmadığı gibi bu devir bakımından alacaklının rızası da aranmamıştır[160]. Daha açık bir ifadeyle

158 **Güncan**, s. 99.

159 **Güncan**, s. 74; **Kahraman**, s. 147.

160 **Ozanemre Yayla**, s. 2942, dn. 75.

yazar, TBK m. 202 hükmü bakımından, borcun naklinin karakterini belirleyen alacaklıların rızası ve borcu devralana geçişin söz konusu olmadığını savunmaktadır. Kanaatimizce, TBK m. 202 ile devir işlemini borcun naklinden ayıran, alacaklıların rızasının aranmaması kabulünün uygulamada alacaklılar bakımından sebep olabileceği olumsuzluklara karşı koruma mekanizması olarak müteselsil sorumluluk öngörülmüştür[161]. Dolayısıyla, aslında bu hükümle amaçlanan borcun naklinin, malvarlığının bütünü veya ticari işletmenin devri bakımından özel bir halini düzenlemektir. Nitekim söz konusu devirde aktiflerin devri bakımından kuralın dışına çıkılmayıp herhangi bir istisna getirilmemiş olması durumunun zorunlu bir sonucu olarak bu yorumu yapmak gerekecektir. Bu minvalde, yazarın, TBK m. 202 hükmünün bir borcun nakli olmadığına ilişkin kesin yorumuna katılmak mümkün değildir.

Devir sözleşmesinin konusunu ticari işletmenin malvarlığı cephesinin yanı sıra işletmenin faaliyetine devam etme imkânı sağlayan "organizasyon" da oluşturmaktadır[162]. Bu sebeple, çalışmamız bakımından konunun kapsamı dikkate alındığında, işletmenin içerdiği borç, alacak, mal ve hakları ayrı ayrı ele almanın sonunda, işletmeyi bir organizasyon olarak değerlendirmek ve son tahlilde TTK m. 11 ile amaçlananın ne olduğunu tespit etmek gerekecektir.

Bir ticari işletmenin devrinde, her ne kadar TTK m. 11/ 3 hükmü uyarınca gerçekleşmiş olsa da sonuçları bakımından TBK hükümlerine başvurulması kaçınılmazdır. Daha açık bir ifadeyle, TTK m. 11/ 3 ile kanun koyucu yalnızca malvarlığı unsurlarının tasarrufunu konu edinmiş ancak bunun sonuçlarını işlemekten kaçınmıştır. Kanaatimizce bu kaçınma, bilinçli bir kaçınmadır. Zira hukuk tüm inceleme ve çalışma alanlarıyla bir bütündür ve bütünün parçaları arasında mevzuat hükümleri arasındaki bağlantıların kurulması gerekliliğini ayrıca ifade etmek yersizdir.

TTK m. 11/ 3 hükmü ve bir malvarlığı veya ticari işletmenin bütün halinde devrini konu edinen TBK m. 202 hükmü ile ilgili işlem bakımından birtakım sonuçlar öngören kanun koyucu bu konu bakımından yalnızca ayrıcalıklı gördüğü hususlara dair ayrı bir

---

161 Devri öngörülen borçlar bakımından TBK m. 202/ 2 hükmü ile düzenlenen iki yıl süreli müteselsil borçluluk hali, bu hüküm dolayısıyla ticari işletmenin devri konusunda borca katılmanın da tartışılabilir olabileceğine dair bkz. **Ozanemre Yayla**, s. 2942.

162 **Güncan**, s. 49.

düzenlemeye gitmiştir. Kanaatimizce burada kanun koyucunun ilgili işlemin sonuçları bakımından her iki durumu da aynı düzenlemeye tabi tutmak istediği anlaşılmalıdır. Bir malvarlığının aktif kalemlerinin TBK m. 202 uyarınca devri bakımından kabul edilen cüz'i halefiyet, eşya hukukuna hâkim olan kurallar dolayısıyla her bir aktif unsurun kendine özgü belirlenen şekil şartlarını uygulamayı gerektirir. Buna karşın TTK m. 11/ 3 hükmü, bu kuralların ticari işletmenin bütün olarak devir, rehin ve kira sözleşmelerine konu olması durumunda, deyim yerindeyse askıya alınıp tek bir hukukî işlemi yeterli kabul etmektedir. Ancak kanaatimizce, bu yeterlilik sözleşmenin ilk yapılma anı için öngörülmekle birlikte aslında ilgili malvarlığı unsurlarına somut aynî veya şahsî etkiyi yansıtmakla birlikte, esasında gerekli işlemlerin bilahare yapılmasını da aramaktadır. Dolayısıyla, TTK m. 11/ 3 hükmü ile kural olarak kurucu etkiyi haiz kabul edilen şekil şartlarına aslında açıklayıcı etki atfedilmektedir. Bu durumda, şüpheye yer olmayacak şekilde, kanun koyucunun ticari hayatın hızlı akışını sağlama amacına uygun hareket ederken menfaat dengesini de koruma gayreti içinde olduğu görülecektir. Söz konusu malvarlığının pasif kalemlerinin devri ise Türk borçlar hukukuna hâkim temel kurallardan ayrılan istisnai bir uygulamayı gerektirir.

2.2.4. Ticari İşletmenin Devrinde Sözleşme Sonrası Sicile Tescilin Etkisi

Bilinmesinde kimi zaman yarar kimi zamansa zorunluluk bulunan kayıtlar bakımından kanun koyucunun öngördüğü defterler ya da kayıtlar sicil olarak anılır[163]. Resmi makamlar tarafından tutulan kayıtları içeren siciller, ilgili işlemin tarafları ve üçüncü kişiler bakımından hukuk güvenliğini ve belirliliği sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu siciller resmi siciller olmaları (TMK m. 7) sebebiyle aleniyeti de sağlamaktadırlar. Ticaret sicili ise ticari işletmeler ve tacirlerle ilgili hususların kaydını içermeleriyle resmi siciller bakımından öngörülen fonksiyonları ticari hayatta sağlamak üzere kurulmuştur. Ticari işletmeyi bir bütün olarak ele alan hukukî işlemlerin ticaret siciline tescili öngörülmüştür (TTK m. 11/ 3, son). Bu nedenledir ki ticari işletmeleri konu alan hukuki işlemlerin de ticaret siciline tescilinin haiz olduğu etki bakımından ele alınması zorunluluk arz etmektedir.

---

163 **Bilge, Mehmet Emin** (1999) Ticaret Sicili**,** İstanbul, s. 6; **Develi, Bilge** (2013) **'**Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları' (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 4.

TTK m. 11/ 3 hükmü açıkça devir sözleşmesini anmakla birlikte esasında "*benzeri hukuki işlemler*" ifadesinden anlaşılacağı üzere ticari işletmenin rehni ve ticari işletme kirasına ilişkin sözleşmeler bakımından da uygulanacaktır. Dolayısıyla hüküm ile öngörülen ihtiyari veya zorunlu hususlar çalışma kapsamındaki her üç işlem bakımından da uygulama kabiliyetini haizdir. Öyle ki, bu üç işlem bakımından uygulanacak esaslar öncelikli olarak TTK m. 11/ 3 kapsamında tespit edilmeli, eksik kalan kısımlar bakımından söz konusu işlemin ele alındığı, mevzuatın diğer düzenlemeleri dikkate alınmalıdır.

Ticari işletmenin devri TBK m. 202'de ele alınmasının yanında, tacirler (gerçek ve tüzel kişi) bakımından özellik arz eden durumlar bakımından esas olarak TTK m. 11/ 3 kapsamında değerlendirilmelidir. Bu yüzden ticari işletmenin devri konusunda ticaret siciline tescilin haiz olduğu etki bakımından esas olarak TTK ve 2012/ 4093 numaralı Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY)[164] kapsamında değerlendirme yapılmalıdır. Öğretide görüş birliğine varılamayan konuya ilişkin olarak, söz konusu görüşlere de yer verilerek ve değerlendirmelerde bulunulması gerekmektedir.

Ticari işletmenin devrine ilişkin sözleşmenin sicile tescili konusundaki gereklilik, TTK m. 11/ 3 hükmünde ifade edilmektedir. Bu durumda TTK m. 11/ 3 hükmü kapsamında gerçekleştirilen bir devir işleminin tescile tabi olduğu tartışmaya yer olmayacak şekilde açıktır. Ancak görüş ayrılıkları, kanun koyucunun bu tescile bağladığı sonucu açıkça ifade etmeyişinden kaynaklanmaktadır.

Tescili gereken konular bakımından tescilin zorunlu mu yoksa ihtiyari mi olduğu[165], başka bir ifadeyle, tescilin kurucu etkiyi mi yoksa açıklayıcı etkiyi mi haiz olduğu konusu ilgili işleme dair kanun hükmünden anlaşılabilecektir. Ortaya çıkması istenilen birtakım hususlar bakımından tescil gerekli görülüyorsa tescilin ihtiyari olduğundan[166], ancak

---

164 RG. 27.01.2013, S. 28541

165 **Develi**, s. 59; **Bilge**, s. 80; Tescilin zorunlu ve ihtiyari olarak ayrımının yapılamayacağına dair bkz. **Ünal, Akın** (2006) 'Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları' LHD, S. 41, s. 1398.

166 Örneğin, TTK m. 282/ 2 hükmünde öngörülen tescil olmaksızın da tasfiye memurlarının yetkilerinin kapsamına dair sözleşme geçerli olmakla birlikte söz konusu tescil üçüncü kişilere karşı sözleşmenin ileri sürülebilmesini sağlamak bakımından gereklidir.

bizzat işlemin içerdiği hakkın doğumu için tescil gerekli görülüyorsa[167] burada tescilin zorunlu olduğundan bahsedilecektir. Bu durumda, çalışma konumuz bakımında tescilin etkisini tespit için devir işlemini düzenleyen kanun hükmünün lafzından hareket etmek gerekecektir.

Ticari işletmenin TTK m. 11/ 3 hükmü kapsamında devrinde, devrin ticaret siciline tescilinin kurucu etkiyi haiz olduğu, devrin sonuçlarının tescil ile doğacağı görüşü öğretide ağırlıklı olan görüştür[168]. Tescilin kurucu etkisinin TTK m. 11/ 3 hükmünden açıkça anlaşılmamasına karşın, TSY m. 133/ 3 hükmü gereğince kurucu etkinin olduğunu kabul etmek gerektiği yönünde[169] görüş bildiren *Ayhan/ Çağlar/ Özdamar* , Yargıtay uygulamasının ve bu uygulamaya kaynaklık eden somut olayların cereyanı bakımından da kurucu etkinin kabulünün önemini ayrıca belirtmektedir[170].

Kural olarak, ticaret siciline tescilin açıkça kanun hükmüyle zorunlu kılınmaması durumunda tescilin açıklayıcı etkiyi haiz olduğunu kabul etmek gerekecektir[171]. Bu yüzden *Arıcı*, tescilin açıklayıcı etkiyi haiz olduğunu kabul etmekle birlikte, Türk hukuku bakımından son derece önemli kurallara istisna getiren ticari işletmenin bütünüyle devri durumunda, istisna getirilen bu kuralların fonksiyonunu neyin yerine getireceğini belirlemenin gerektiğini ifade etmektedir[172]. *Topçuoğlu*, sicile tescilin açıklayıcı etkiyi

---

167 Örneğin, TTK m. 355 hükmü uyarınca bir anonim şirket tüzel kişiliğinin doğması için şirketin ticaret siciline tescili gereklidir. Tüzel kişi olarak şirketin varlık gösterebilmesi bakımından tescil, kurucu etkiyi haizdir. Ayrıca bkz. **Akdağ Güney, Necla(2014)** Anonim Şirketlerde Kuruluş, İstanbul, Vedat, s. 191.

168 **Tekinalp,** s. 13; **Demir, Koray,** s. 116; **Erdem, H. Ercüment** (2013) 'Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticari İşletmenin Devri', Journal of Yaşar University, C. 8, S. Özel, s. 1001; **Tekinalp, Ünal** (2015) 'Ticari İşletmenin TK m. 11(3)'e Göre Devrinde Borçların Hukuki Yazgısı', Banka ve Ticaret Enstitüsü 60. Yıl Armağanı, s. 5; **Bozer Ali / Göle Celal** (2018) Ticari İşletme Hukuku, 14. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, s. 23- 24; **Poroy/ Yasaman**, s. 41.

169 *Akgöl*, TSY m.133/ 3 hükmü uyarınca, ticari işletmenin devrinin tamamlanması için gerekli görülen tescil şartı ile öğretide yer alan tartışmaların son bulduğundan bahsetmiştir. Bkz. **Akgöl, İzel** (2019) Ticari İşletmenin Devri, Ankara, Seçkin, s. 127; Belirtmek gerekir ki, kanunla düzenlenmesi gereken bir hususun yönetmelikle düzenlenmesi hukuk tekniği bakımından kabul edilebilir değildir. Nitekim bu gerekçelerle, öğretide TSY' nin söz konusu problem bakımından çözüm olmadığı görüşü de hali hazırda savunulmaya devam etmektedir. Bkz. **Akdağ Güney**, s. 191; **Arıcı**, s. 215; **Aydın**, s. 19.

170 **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 117, dn. 180.

171 **Bahtiyar**, **Mehmet** (2011) "Yeni Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun Ticari İşletmenin Devri Konusunda Getirdikleri", LHD, S. 106, s. 3897.

172 **Arıcı**, s. 215.

haiz olduğunu ifade ederken[173], *Aydın* ise *hukuki belirlilik* ve *güven* bakımından açıkça belirtilmiş olsa da devir işlemi bakımından kurucu etkinin varlığını kabul etmenin isabetli olacağını ifade etmektedir[174].

Kanunun koyucunun ticari hayata sunmak istediği kolaylık anlaşılır olmakla birlikte, öngörülen hükümde eksik bırakılan birtakım hususların olduğu da itiraf edilmelidir. Kanaatimizce TTK m. 11/ 3 hükmünde öngörülen tescil şartının hükümde bahsedilen, ticari işletmenin bütünü üzerinde uygulanan işlemler bakımından, kurucu etkiyi haiz olduğunun açıkça belirtilmemesinin kanunun önemli bir eksikliği olduğunu ifade etmek gerekecektir[175].

Tescilin ticari işletmenin devri bakımından etkisini tespit noktasında devir sözleşmesine atfedilen hukuki nitelik önem taşımaktadır[176]. Başka bir ifadeyle, devir işleminin tasarruf işlemi mi yoksa taahhüt işlemi mi olduğu konusunda yapılan tespit tescilin etkisini belirleyecektir. Ancak belirtelim ki, bu tespit teorik olacak, uygulamada kurucu etkiden bahsedebilmek, tescili gerekli kılan hükmü sözleşmenin kuruluşu için koşul olarak kabul etmek yine kanunun açıkça kurucu etkiden bahsetmesini gerektirir.

Tescile tabi hukuki işlemin hukuki niteliği ile bağlantılı olarak tescilin etkisini tespit etmeyi eleştiren yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlar bu iki işlemin birbirini takip ediyor olmasına rağmen hukuki niteliklerini tespit bakımından ayrı değerlendirilmesi gerektiğini savunurlar[177].

Kanaatimizce, *Arıcı ve Bahtiyar'ın* da ifade ettikleri gibi, tescili bir işlem bakımından kurucu şart olarak kabul edebilmemiz için kanunun bunu açık bir şekilde düzenlemesi gerekmektedir. Ancak ticari işletmenin içerdiği, özellikle tasarrufları

---

173 **Topçuoğlu,** s. 16.

174 **Aydın, Alihan** (2011) 6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşlemlerin Hukukî İşlemlere Konu Olması, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, İstanbul, s. 18-19.

175 Aynı yönde bkz. **Bahtiyar**, s. 3898.

176 Devir işlemini tasarruf işlemi olarak kabul etmenin, tescil öncesi hakkın geçişi sağlaması sebebiyle tescilin açıklayıcı olduğunu söylemek gerekeceği, bu durumda özellikle TBK m. 202 ile uyum sorunu yaşanacağı dolayısıyla bu kabulün mümkün olmadığı yönünde bkz. **Demir**, s. 114.

177 **Çelikboya,** s. 162, dn 614.

bakımından farklı birtakım şekil şartlarına tabi olan[178], malvarlığı unsurları bakımından önem arz eden belirliliğin sağlanması gerekmektedir. Bu anlamda borçlar ve eşya hukuku ile öngörülen bu koşulların yerine konulacak uygulamanın ne olduğunun belirlenmemiş oluşu özellikle uygulamada sorunlara davetiye çıkarmaktadır. Kanundaki eksiklik olarak ifade edebileceğimiz bu durumun giderilmesi için TSY m. 133/ 3 ve m. 135/ 5 hükmü ile belirlenen sicile ilişkin düzenlemelere ise öğretide haklı olarak, yönetmeliğin amaç ve fonksiyonunu aştığı gerekçesiyle eleştiri getirilmektedir[179].

Üçüncü kişilerin ticari işletme devrine konu edilen malvarlığı unsurlarını iyiniyetle iktisap edip edemeyeceklerine dair öğretide iki görüş bulunmaktadır. *Öz, Yakuppur, Demirel* aleni olan bir sicilde kayıtlı olan işlemler bakımından üçüncü kişilerin iyiniyetinin bertaraf edildiği görüşündedir[180]. *Erdem* ise aynı yönde görüş belirtmenin yanı sıra; devir sonrası devir sözleşmesinin ticaret siciline tescilinin, devre konu edilen ve özel sicillere tescili öngörülen malvarlığı unsurları bakımından TSY m. 135/ 5 uyarınca eş zamanlı tescil edilme şartı olduğundan iyiniyetli kazanımın uygulamada mümkün olmadığını da eklemektedir[181]. Diğer görüşe göre ise TTK m. 11/ 3 uyarınca ticaret siciline tescil sırasında sözleşme kapsamında tasarruf edilen malvarlığı unsurları ayrıca belirtilmediği ve üçüncü kişileri söz konusu tescilin dayanağını incelemekle yükümlü tutulamadığı gerekçesiyle üçüncü kişilerin iyiniyetle hak kazanımının mümkün olduğu kabul edilebilecektir[182]. Nitekim biz de sicilin olumlu etkisinin yalnızca sicile kaydı ve ilanı mümkün olup bu kayıt ve ilanın yapılmış olması halinde doğabileceği gerekçesiyle bu ikinci görüşe katılmaktayız.

---

178 TMK m. 706, TBK m. 237, 2644 sayılı Tapu Kanunu m. 26 (RG. 29.12.1934, S. 2892), 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.20/ d (RG. 18.10.1983, S. 18195) , 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 148/4 (RG. 10.01.2017, S. 29944).

179 **Akdağ Güney**, s. 132- 133; **Cengil**, s. 297.

180 **Yakuppur**, Sendi (2016) Tapu Kütüğüne Güven İlkesi, İstanbul, On İki Levha, s. 142-143; **Öz**, s. 109; **Demirel**, Duygu (2016) Ticaret Sicili, Ankara, Seçkin, s. 124.

181 **Erdem**, **Ercüment** (2013) 'Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticari İşletmenin Devri' YÜED, C. 8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, s. 997- 998.

182 **Bilge**, s. 170- 171; **Ünal,** s. 1398.

2.3. Ticari İşletme Rehni

Ticari işletmenin bütününe etki eden hukuki işlemlerden birisi de 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TRK)[183] m. 5/ 1, l hükmünde açıkça düzenlenen ticari işletme rehnidir. Çalışmanın bu kısmında ticari işletme, rehin sözleşmesine bir bütün olarak konu olması bakımından ele alınacaktır.

2.3.1. Genel Olarak

Ticari faaliyette bulunan kimseler bu faaliyetleri sırasında finansman desteğine ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu ihtiyacın giderilmesi noktasında, ticaret hukukumuz bakımından farklı birtakım yollar mevcuttur. Ancak gerçek kişi tacirin ticari işletmesi için ihtiyaç duyduğu söz konusu finansman desteğini sağlamak bakımından, öngörülen yolların tamamının uygulanabilirliği yoktur. Örneğin sermaye piyasası araçlarının çıkarılması yoluyla, ihtiyaç duyulan finansman desteğinin sağlanması gerçek kişi tacirin ticari işletmesi için kullanabileceği bir yöntem değildir. Bu sebeple gerçek kişi tacirin para piyasasından finansman desteği bulması gerekecektir. Bu ise bir teminatın varlığını gerekli kılar. Söz konusu teminat gereksinimini karşılayan, bir aynî teminat olan rehin, tacirler için bir finansman desteğinin kapılarını aralayan bir hukuki işlem, bir araç olarak karşımıza çıkar.

Ticari işlemler dolayısıyla rehin ilişkisinin kurulması denilince dikkat edilmesi gereken durumlardan birisi de ticari faaliyete özgülenen taşınır malvarlığı unsurları bakımından rehinin sonuçlarıdır. Taşınır malvarlığı unsurları üzerinde rehin hakkının kurulması esas olarak zilyetliğin rehin alan tarafa devri ile gerçekleştirilir. Ancak kanunda aksine hüküm bulunması halinde tescil veya sözleşme ile de rehin hakkının kurulması mümkündür (TMK m. 939, 940)[184].

Ticari işlemler dolayısıyla duyulan finansman ihtiyacının giderilmesi sırasında, rehin hakkının doğası gereği gerçekleştirilmesi öngörülen taşınır malın teslimi, ticari işlemlerin devamını önemli ölçüde engelleyebilecektir. Ticari faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerin borçları dolayısıyla teminat sağlamak adına başvurdukları rehin işleminin TMK ile öngörülen bu esaslara göre gerçekleştirilmesi, tacirin borçlarının

183 RG. 28.10.2016, S. 29871.

184 **Makaracı Başak, Aslı** (2014), Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha, s. 325- 360.

ödeyebilmek için ticari faaliyette bulunmasını, dolayısıyla kazanç elde etmesini neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu yüzden kanun koyucu, ticari işlemler dolayısıyla gerçekleştirilen rehin işlemi için önce 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK)[185], yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren gerçekleştirilen işlemler bakımından ise TRK düzenlemiştir. Böylelikle TRK ile belirlenen koşulların varlığı halinde, çalışmamız özelinde gerçek kişi tacirin ticari işletmesi ile ilgili faaliyetler bakımından, TRK hükümleri, kanunda hüküm bulunmaması halinde ise Kanunun m. 18 hükmü atfıyla TMK' nın taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Belirtmek gerekir ki tüm bu uygulamalar TTK m. 11/ 3 hükmü de dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

2.3.2. Ticari İşletme Rehni Sözleşmesinin Kuruluşu

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Ticari işlemlere ilişkin taşınır rehninin kurulabilmesi için öncelikle bir rehin sözleşmesinin varlığını gerekli kılar. Rehin sözleşmesinin genel hatlarına ilişkin kurallar TRK m. 4 hükmü ile belirlenmiştir. Rehin sözleşmesinin kurulması hakkındaki aşamalara ilişkin detaylar ise yönetmeliğe bırakılmıştır.

TRK Yönetmeliği m. 5 hükmünde sözleşme ilişkisinin kurulmasına dair aşamalar ifade edilmektedir. Buna göre öncelikle *mevcut ya da müstakbel bir borç* olmalı ki rehinle teminat sağlama işleminden bahsedebilelim. Bunun yanı sıra, söz konusu borcun ödenmesini teminat altına alabilmek için taşınır bir varlık üzerinde rehin hakkının kurulmasına yönelik iradenin oluşması aranır[186]. Söz konusu taraf iradelerinin de varlığı halinde, tarafların yazılı ya da elektronik ortamda (TRK m.4/ 2) bir rehin sözleşmesi kurması ve bu sözleşmenin rehinli taşınır siciline tescil edilmesi gerekir. Görüldüğü gibi yazılı ya da elektronik bir sözleşme ve bu sözleşmenin tescili öngörülerek rehin hakkının kurulması birtakım şekil şartlarına bağlanmıştır. Söz konusu tescil şartı esasında TMK m.

---

185 RG. 28.07.1971, S. 13909; TİRK uyarınca üzerinde rehin kurulmuş bir ticari işletme bünyesine, rehinli taşınırlardan herhangi birinin ikamesi kabul edilmeyecek şekilde yeni bir taşınır mal dahil edilmesi durumunda bu yeni taşınırlar bakımından TRK uyarınca rehin kurulması gerekeceği, tescil zorunluluğunun da bunu gerektirdiği yönünde bkz. **Antalya, Gökhan/ Acar Faruk** (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine İlk Tespitler, Aristo, s. 7.

186 **Aydoğan, Gökhan/ Göle, Celal** (2017) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirmesi', BATİDER, C. 33, S. 1, s. 7.

939 ile öngörülen teslimli taşınır rehnine ilişkin kuralın bir istisnası olan, teslimsiz taşınır rehninin rehin alacaklısı bakımından güvence niteliğindedir. TRK Yönetmeliği ile öngörülen sözleşme safhalarından sicile tescil, esas olarak TRK m. 4 hükmüne dayanmaktadır. Bu yüzden, TTK m. 11/ 3 ile kurucu olduğu açıkça ifade edilmeyen tescile ilişkin TSY m. 133 ile kurucu nitelikte olduğuna dair düzenlemenin kanun yapma tekniği bakımından yerinde olmadığı yönündeki eleştirilere[187] muhatap olmayacaktır [188]. Dolayısıyla, bu tescil şartı hem TRK ile hem de TRK Yönetmeliği ile öngörüldüğünden, ticari işletmenin devri sözleşmesinin sicile tescilinin haiz olduğu etki konusundaki tartışmalar burada yaşanmamaktadır.

2.3.3. Ticari İşletme Rehni Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kapsamı

Ticari işletmenin rehnine ilişkin sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti ve kapsamının tespiti konusu, TTK m. 11/ 3 bakımından ticari işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarının hukuki statüsünün değerlendirilebilmesi bakımından önemli basamaklardandır. Bu yüzden çalışmamızın bu kısmında, rehin işleminin hukuki niteliği ve kapsamına ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

2.3.3.1. Hukuki Niteliği

Ticari işletme üzerinde rehin hakkının kurulması konusunda tespit edilmesi gerekenlerden birisi de rehin sözleşmesinin hukuki niteliğinin tespitidir. Bu tespit ile varılacak sonuç ticari işletme işleten tacirin ticari faaliyetlerine devam edebilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Ticari işletme rehninin hukuki niteliğine ilişkin yapılacak açıklamalar esas itibariyle işletme devrinin hukuki niteliği kapsamında yapılan açıklamalar[189] da olduğu gibi Türk borçlar hukukunun hukuki işlemler bakımından yaptığı tasnif ile şekillenecektir.

Taşınır rehni sözleşmesi özünde bir teminat sağlama amacıdır. Nitekim bu husus sözleşmenin kuruluşuna dair kısımda ifade edilmişti. Taraflar arasında yalnızca rehin sözleşmesinin yapılmasıyla rehin hakkı kurulmuş sayılmayacaktır. Sözleşmenin rehin

---

187 **Akdağ Güney**, s. 132.

188 Bkz. İkinci Bölüm, dn. 95.

189 İkinci Bölüm, Ticari İşletmenin Devri Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kapsamı başlığı.

veren tarafı sözleşmenin yapılması ile yalnızca rehin verme borcu altına girmektedir. Dolayısıyla rehine ilişkin bu aşama için tasarruf işleminin gerçekleştirildiğinden bahsedilemeyecektir. Rehin hakkının tam anlamıyla kurulması anı tarafların sözleşme ile üstlendikleri borcu ifa etmeleri anı olacaktır[190].

Öğretide taşınır rehninin hukuki niteliği konusu, görüş birliğine varılamamış konulardan birisidir. Konuya ilişkin görüşlerden ilkine göre, taşınır rehni işlemi bakımından borçlandırıcı ve aynî işlem safhaları olmak üzere işlem iki aşamalıdır. Sözleşmenin borçlandırıcı işlem olduğu kabulünden hareketle, taşınırlarda teslimi veya sicile tescili kabul edilen taşınırlar bakımından, tescilin gerçekleştirilmesi ile hak kurulmakta, tasarruf gerçekleştirilmektedir[191].

Konuya ilişkin öğretide yer alan diğer bir görüşe göre ise taşınırın rehin verilmesi bakımından borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi iç içe geçmiştir. Bu görüşü savunan yazarlar sözleşmede yer alan, rehin verme iradesini ayni sözleşme olarak değerlendirmektedirler[192]. Ancak bunun yanı sıra, kanun ve yönetmelikle öngörülen sicile tescil ile tasarruf aşamasının tamamlandığı ifade edilmektedir.

Belirtmek gerekir ki, rehin hakkının kurulmasına ilişkin sözleşmenin yapılması ile bu sözleşmenin sicile tescili işlemi iki farklı işlemdir. Kanaatimizce, rehin sözleşmesinde yer alan, rehin hakkının kurulmasına ilişkin irade beyanlarını aynî sözleşme olarak değerlendirmek yerinde olmayacaktır. Zira bu irade beyanları ve dolayısıyla rehin sözleşmesi borçlandırıcı niteliği[193] haizdir. Sözleşmenin sicile tescil edilmesi işlemi ise rehin sözleşmesine konu taşınır malvarlığı unsuru üzerinde rehin verenin sahip olduğu hakkı başkası lehine değiştirmekte ya da kısıtlamaktadır. Dolayısıyla burada tasarruf işleminin varlığından bahsetmek yerinde olacaktır.

---

190 **Kuntalp, Erden** (1995) 'Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk', Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s. 268; **Makaracı**, s. 107.

191 **Makaracı**, s. 110; **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 241; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar** , s. 167.

192 **Cansel, Erol** (1970) 'Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi ve Ayni Sözleşme Kavramı', İmran Öktem'e Armağan, Ankara, s. 353; **Antalya/ Acar**, s. 40-41; **Karakuş Erbaş, Burcu** (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması, Ankara, Seçkin, s. 72.

193 **Demir**, s. 114; **Erkalan Coşkunsu, Sümeyye** (2019) 'Ticari İşletme Devrinin Muvazaa Nedeniyle İptali', Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 158, s. 1940.

2.3.3.2. Kapsamı

Kanun koyucu, TİRK' nın aksine, TRK hükümleri ile yalnızca ticari işletmenin rehnini düzenlememiştir. TRK m. 5/ 1 hükmünde rehin sözleşmesine konu edilebilecek taşınır varlıklar tek tek sayılmış, ticari işletme de yine bu saymanın içerisinde ayrıca ifade edilmiştir. Dolayısıyla TRK kapsamında gerçekleştirilen tüm rehin sözleşmelerinin, ticari işletme rehni olarak ifade edilmesi doğru olmayacaktır[194]. Nitekim kanun koyucu da 6750 sayılı Kanun'da, 1447 sayılı Kanun'un isminden farklı olarak, ticari işlemler eksenli bir isim belirlemiştir. Kanaatimizce de kanun koyucunun bu tercihi isabetlidir.

Ticari işlem ve taşınır malvarlığı unsurları TRK'nın uygulanması bakımından belirleyici iki özelliktir. TRK kapsamında bir rehin sözleşmesinin kuruluşu bakımından öncelikle bir ticari işlemden bahsetmek ve bu işlem neticesinde ihtiyaç duyulan rehin ile teminatın konusunu taşınır malvarlığı unsurunun oluşturması gerekir. Bu durumda denilebilir ki, genel bir ifadeyle, TRK kapsamı taşınır malvarlığı unsurları olarak belirlenmiştir. Ancak kanun koyucu her türlü taşınır malvarlığını kanun kapsamında değerlendirmemiş, TRK m. 5/ 1 hükmünde söz konusu taşınırları sayma şeklinde, sınırlı sayıda belirlemiştir.

TRK'nın uygulanması bakımından bir ticari işlemin söz konusu olması gerektiği belirtildi. Ancak ticari işlemin ne olduğu konusu TRK ile belirlenmemiştir. Bu durumda, TRK' nun uygulanması bakımından ticari işlemin anlamı ve kapsamının tespiti önemlidir. Bu tespit için TTK 'nın *ticari iş* başlıklı 3. maddesi ve *ticari iş karinesi* başlıklı 19. Maddesi dikkate alınacaktır[195]. Buna göre ticari iş tanımına giren işleri dört başlıkta özetleyebiliriz:

- TTK ile düzenlenen hususlar,
- Ticari işletmeyi ilgilendiren/ ticari işletme ile ilgili işlem ve fiiller,
- Tacirin borçları,
- Bir taraf için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler.

TRK uyarınca gerçekleştirilecek olan rehin işlemleri bakımından yukarıda sayılanlardan yalnızca "ticari işletmeyi ilgilendiren işlemler" ticari iş kapsamında değerlendirilebilecektir. Zira ticari fiiller bakımından doğan borçlar dolayısıyla TMK'nın

194 **Antalya/ Acar**, s. 9.

195 Ayrıca bkz. **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 63-66.

uygun düşen hükümlerinin uygulanması gerekecektir[196]. Ticari işleme ilişkin değerlendirmeler bu yönde olmakla birlikte, öğretide TRK' nın bütününün incelenmesi halinde kanun koyucunun TTK ile belirlenen esaslar bir yana esnaf işletmesi bakımından da ticari işlem kavramından hareket ettiği hususu eleştirilmektedir. Eleştirinin temelinde ise her iki tarafı da esnaf olan bir rehin sözleşmesinin de ticari iş temeline dayandırılmasının TTK ile açıkça belirlenen esaslara uygun düşmeyecek şekilde gerçekleştirilmesinin isabetli olmadığı yatmaktadır[197]. Yine öğretide başka bir değerlendirme ise kanun koyucunun TRK ile ticari işlem kavramını TTK' dan farklı olarak hatta "*ticari iş*" kavramını esas almadığı yönünde yorum yapılabileceğine ilişkindir[198]. Kanaatimizce de öğretideki yorumlara katılmak gerekecektir. Ancak belirtmek gerekir ki TRK ile açıklığa kavuşturulmamış ticari işin ne olduğuna ilişkin konu bakımından TTK' nın uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerekecektir. Kanun koyucunun bu kavram bakımından TTK ile öngörülen kapsamdan farklı bir belirleme amacı var ise de bunun açıkça düzenlenmesi gerektiği, bu eksikliğin uygulamada yaşanması muhtemel zorluklara gebe olduğu ifade edilmelidir.

Ticari işlemlerde taşınır rehini sözleşmesinin kapsamının özel olarak hangi taşınırları içine aldığını tespit etmek bakımından TRK m. 5 hükmü incelenmelidir. TRK m. 5/ 1 hükmü, ticari işletme ile esnaf işletmelerinin bu kanun kapsamında rehin sözleşmesine konu olabileceğini öngörmektedir. Aynı maddenin 2. Fıkra hükmünde ticari işletmenin bütününe sirayet edecek bir rehin sözleşmesinin mümkün olduğu düzenlenmektedir. Ancak söz konusu imkân, ticari işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarının tek başına ya da birkaç unsurun rehiniyle karşılanmaması haline mahsus tutulmuştur (TRK m. 5/ 2, son).

Kanunun m.5/ 2 hükmünde belirtilen, "*işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş her türlü varlık"* ifadesi öğretide dikkat çekilen noktalardan birisidir.

---

196 **Antalya/ Acar,** s. 11.

197 **Aydoğan/ Göle**, s. 11, 12.

198 **Aytaç, Zühtü** (2018) 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar', Sirmen, Lale/ Özbilen, Barış (editörler), Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Sempozyumu, Ankara, Yetkin, s. 86.

Antalya/ Acar' ın görüşüne göre, TRK m. 5/ 2 hükmünde belirtilen bu ifadenin, ticari işletmenin bütünüyle rehin sözleşmesine konu edilmesi durumunda m. 5/ 1 ile sayılan unsurlardan farklı olarak içerdiği malvarlığı unsurlarının da rehin konusu edilmesine işaret edilmektedir[199]. Öyle ki yazar bu hükmün, rehin veren bakımından liste oluşturma yükümlüğünden kurtarıcı bir yönü olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, sözleşme sırasında ticari işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarının tamamının kanun gereği (*ipso iure*) rehin kapsamında değerlendirileceği öngörülmektedir. Burada belirtilen, rehin hakkının kanun gereği sözleşme sırasında var olan malvarlığı unsurlarının tamamına sirayet etmesine dair kabul, kanuni karine olarak değerlendirilecektir[200]. Söz konusu durumun karine olarak kabul edilmesinin uygulamada usulü anlamda karşılığı vardır. Karinenin işletmeye özgülenen tüm malvarlığı unsurlarının üzerinde rehin hakkının kurulması yönünde olmasından dolayı, rehin hakkının kurulduğu unsurları değil, işletmeye özgülenen unsurların tespiti gerekecektir[201].

Aydoğan/ Göle TRK m. 5/ 1 hükmündeki saymanın sınırlı sayma olduğunu, ancak bu durumun TRK m. 5/ 2 uyarınca gerçekleştirilecek ticari işletme rehni için geçerli olmadığını ifade etmektedir[202].

Şit İmamoğlu ise ticari işletmenin bütünüyle rehin verilmesi durumunda dahi yalnızca işletme bünyesindeki m.5/1' te karşılığı bulunan unsurların sözleşme kapsamında değerlendirilebileceğini savunmaktadır[203].

Kanaatimizce, ticari işletmenin bütünüyle rehin sözleşmesine konu edilmesi halinde, TRK m. 5' te belirtilen, rehin hakkına konu edilebilecek diğer taşınmazlar bakımından kabul edilen usul uygulanmayacaktır. Daha açık bir ifadeyle, TRK m. 4/ 6 ile öngörülen, rehin işlemine konu edilen unsurların tek tek sayılması kuralının uygulanması aranmayacaktır[204]. Tıpkı ticari işletmenin bütününün devrine ilişkin

---

199 **Antalya/ Acar**, s. 95 .

200 **Antalya/ Acar**, s. 89.

201 **Antalya/ Acar**, s. 89, 94.

202 **Aydoğan/ Göle**, s. 34.

203 **Şit İmamoğlu, Başak** (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, s. 33.

204 **Antalya/ Acar,** s.89.

sözleşmede, devredilen malvarlığı unsurlarının tek tek ifade edilmesine gerek olmaksızın, yalnızca işletmenin tamamının devredildiği taahhüdünün yapılmasının yeterli görülmesinde olduğu gibi bir istisnai durum söz konusudur.

Ticari işletmenin bütünüyle rehin sözleşmesine konu edilmesi halinde dikkat edilmesi gereken bir başka husus, rehin hakkının kurulmasından sonra işletme bünyesine dahil olan malvarlığı unsurlarının rehin kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Bu konuda TRK m. 6 hükmünün dikkate alınması gerekir. İlgili hükme göre, rehin hakkının kurulmasından sonra ticari işletmenin bünyesine dahil edilen malvarlığı unsuru eğer üzerinde rehin kurulan unsurlardan herhangi birisinin bütünleyici parçası değilse rehin kapsamında değerlendirilemeyecektir. Buna karşın TRK m. 6/ 2 uyarınca eklentilerin rehin kapsamına dahil edilmesi tarafların iradelerine bırakılmıştır. TRK m. 6/ 2 ile öngörülen bu hükmün TMK m. 686/ 1 ile öngörülen kuralın tersi yönde düzenlendiğini de belirtmek gerekir[205].

Ticari işletme bütününün rehin verilmesine dair sorulabilecek bir diğer soru, bu rehin sözleşmesine işletmeye ait birtakım unsurların dahil edilmemesinin mümkün olup olmadığına ilişkindir. Ticari işletme faaliyetine özgülenmiş bazı unsurların sözleşme kapsamına alınmaması durumunda yine de m. 5/2 uyarınca işletmenin bütünüyle rehin verildiğini söylemek mümkün müdür? Bizim de katıldığımız görüşe göre, aynı kanun ile işletme bünyesindeki malvarlığı unsurlarının birbirinden bağımsız olarak rehin verilmesi mümkün olduğu için Kanun böyle bir imkân tanımamaktadır.

Ticari işletmenin bütününe uygulanabilecek bir hukuki işlem olması bakımından TRK m. 5/ 2 uyarınca yapılacak ticari işletme rehni işlemini TTK m. 11/ 3 ile birlikte değerlendirmek de gerekir. TTK m. 11/ 3 hükmünde devir sözleşmesi özel olarak anılmakla birlikte hükmün ticari işletme rehnini de kapsadığı şüpheye yer verilmeyecek kadar anlaşılabilirdir. Bu anlamda, ticari işletmeyi rehinle yükleyen sözleşmenin, işletmenin içerdiği *duran malvarlığı, işletme değeri* (müşteri çevresi, goodwill), *kiracılık hakkı*, *ticaret unvanı*, marka ve patent gibi *diğer fikri haklar* ile *sürekli olarak ticari işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını* kapsayacağını kabul etmek gerekir[206].

---

205 **Şit İmamoğlu**, s. 32.

206 **Antalya/ Acar**, s. 96.

Kanunun isminden de anlaşılacağı üzere sözleşme yalnızca taşınır malvarlığı unsurları bakımından kapsayıcıdır[207]. Ticari işletme rehni bakımından işletme bünyesindeki taşınmaz varlıkların rehin kapsamında kabul edilmemesi gerektiği hususu ise aslında tartışmaya bile gerek olmaksızın açıktır. Nitekim TRK m. 1/ 5 hükmü bir şekilde tapu kütüğüne tescil edilmiş taşınırların dahi bu kanun kapsamında rehin verilemeyeceğini öngörmektedir. Bu noktada, TRK Yönetmeliği m.17/ 1 hükmüne getirilen eleştiriye[208] katılmak gerekecektir. Ticari işletmenin bütünüyle rehin sözleşmesine konu olması halinde sözleşmenin işletme bünyesindeki taşınmazları da kapsayacağı yönündeki hüküm TRK hükümlerine açıkça aykırıdır. Dolayısıyla ilgili yönetmelik hükmünün kanuna uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi kanun koyucu, ticari işletmenin bir bütün olarak rehin sözleşmesine konu edilmesini kabul etmekle ticari işletme işleten tacir bakımından kolaylık sağlamaktadır. Sağlanan bu kolaylığın TTK m. 11 ile kabul edilen bütünlük ilkesiyle de bağdaştığı ifade edilmelidir.

2.3.4. Ticari İşletme Rehni Sonrası Sicile Tescilin Etkisi

Ticari işlemler bakımından sicilin gerekli görülme sebepleri ve şartlara genel itibariyle daha önce değinildiğinde, bu başlık altında ticari işletme rehni sözleşmesi bakımından özellik arz eden noktalar kapsamında açıklama ve değerlendirmelere yer verilecektir.

Taşınır malın rehnine ilişkin aleniyet kural olarak teslim ile sağlanır. Ancak TRK kapsamında gerçekleştirilen rehin sözleşmesi için kanun koyucu aleniyeti sağlama işlevi görmesi bakımından sicile tescili öngörmüştür[209].

Ticari işletmenin bütününü konu edinen rehin sözleşmesi TRK m. 4/ 1 uyarınca sicile tescille kurulacaktır. Bununla birlikte Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (RTS Yönetmelik)[210] m. 16/ 3 hükmünde de *"kanun uyarınca tescil edilmesi zorunlu hususlar Sicile tescil edilmedikçe üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez"*. Burada sicilin kurucu

---

207 **Aydoğan/ Göle**, s. 35.

208 **Şit İmamoğlu**, s. 34.

209 **Antalya/ Acar**, s. 33.

210 RG. 31.12.2016, S. 29935/3

etkiyi haiz olduğu hususu başta kanun hükmü ile açıkça ifade edildiğinden, tescilin kurucu etkisinin kabulü gerekecektir. Ancak kanaatimizce, rehin sözleşmesinin sicile tescilinin hukuki niteliğini tespit noktasında dikkate değer bir diğer husus, TTK m. 11/ 3 hükmünde tescilin açıkça geçerlilik şartı, kurucu unsur olarak belirtilmemiş olmasıdır.

Türk Ticaret Kanunu m. 11/ 3, son hükmü ile TRK m. 4 hükümleri arasındaki bu farklılık değerlendirilecek olduğunda, kurallar arası çatışmanın varlığından bahsedilebilip bahsedilemeyeceği düşünülebilecektir. İki hüküm arasında çatışmanın varlığını kabul etme durumunda nasıl bir akıl yürütme yönteminin çatışmaya uygulanması gerektiği konusu da incelenecektir.

Kanaatimizce, TTK m. 11/ 3, son ile TRK m. 4 arasında, sicile tescil hakkında öngördükleri kural bakımından bir çatışmadan bahsetmek gerekmeyecektir. TTK m. 11/ 3 hükmü esasında ticari işletmenin bütününe etki eden hukuki işlemlerin sicile tescil ile ticari hayatın önemli aktörlerinden olan işletmelerin muhatapları bakımından bir aleniyet sağlamaya yöneliktir. Ancak kanun koyucunun, öngörülen tescilin açıkça kurucu olduğunu ifade etmemesi halinde tescilin kurucu etkiyi haiz olduğundan bahsedilemeyecektir. TTK m. 11/ 3, son hükmünde tescilin kurucu olduğundan bahsedilmemiş ancak TRK ile açıkça bu husus belirtilmiştir. Bu durumda aslında TTK m. 11/ 3 ile TRK m. 4 arasında bir uyumsuzluk olduğundan bahsedilemeyecektir. Ticari işlemlerde uygulanacak rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak özel bir sicile tescil şartının varlığından bahsedilecektir.

2.3.5. Ticari İşletme Rehninin Sona Ermesi ve Sonuçları

Rehin hakkı bir alacağın teminatını sağlamak amacıyla kurulan feri bir haktır. Asıl alacağın ferisi olması dolayısıyla alacak hakkının sona ermesi halinde rehin hakkı da sona erecektir[211]. Nitekim TBK m. 131/1 hükmünde "*asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur."* denilmektedir. Görülüyor ki burada rehin hakkının sona ermesi durumu kanun gereğidir[212]. Böyle olması sebebiyle rehin hakkına ilişkinin sona ermesine ve bunun sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulması gerekecektir. Ticari işletmenin

211 **Arkan**, s. 68; **Aydoğan/ Göle**, s. 46.

212 **Antalya/ Acar**, s. 170.

bütününü konu edinen ticari işletme rehni sözleşmesinin sona ermesi ve sonuçlarına ilişkin detaylar bu başlık altında ele alınacaktır.

2.3.5.1. Rehin Hakkının Sona Ermesi

Ticari işletme rehninin sona ermesi bakımından TRK m. 15[213] ve TRK Yönetmeliği m. 22 ve 29 hükmü incelenmelidir.

Ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından, rehni sona erdiren sebeplerin tespiti gereklidir. Ayni hak niteliğini haiz rehin hakkı bakımından TRK Yönetmeliği m. 22 ile sona erme halleri; *belirlenen sürenin sona ermesi, alacağın sona ermesi, rehnin terkini veya rehinli taşınır varlığın tamamen yok olması* olarak ifade edilmektedir.

Belirlenen sürenin sona ermesi, rehin sözleşmesinde bir süre kaydının bulunması halinde değerlendirilebilecek bir sona erme halidir (TRK Yönetmelik m. 21). Ancak sözleşme ile belirlenen sürenin sona ermesi gerektiği, borçlu tarafın temerrüde düşmesi durumunda rehin verene rehnin sicilden terkinini talep hakkı doğurmayacaktır (TRK Yönetmelik m. 21/ 2).

Ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin sona ermesini düzenleyen TRK m. 15 hükmünün kenar başlığı "alacağın sona ermesi" şeklinde ifade edilmiştir. Bu yüzden, kanun koyucunun rehin hakkının sona ermesi bakımından alacak hakkının sona ermesini esas aldığı yönünde yorum yapmak yersiz olmayacaktır. İfade etmek gerekir ki, yönetmelik hükmünde yer alan sona erme halleri haricinde ticari işlemlerde taşınır rehninin ne şekilde sona ereceğine dair düzenleme bulunmamaktadır. TRK m. 15 ile daha çok rehin hakkının sona ermesinin sonucunda tarafların yapabilecekleri/ yapması gereken prosedürler düzenlenmektedir. Bu sebeple, *Antalya/ Acar'* ın ifade ettiği üzere, alacak hakkının sona ermesi TBK' nun ilgili hükümleri kapsamında değerlendirilecek ve uygulanacaktır[214].

2.3.5.2. Rehin Hakkının Sona Ermesinin Sonuçları

Rehin hakkının sona ermesini düzenleyen TRK m. 15 hükmünde, alacağın son bulması ile rehin hakkının sicilden terkini için başvurulması gerektiği hususu

---

213 Kanun koyucu TRK düzenlemesinde "rehin hakkının son bulması" ifadesi yerine "alacağın son bulması" ifadesini tercih etmiştir.

214 **Antalya/ Acar**, s. 172; Ayrıca bkz. TBK m. 131- 145.

düzenlenmiştir. Burada, alacak hakkının son bulması halinde rehin hakkını kuran tescil işleminin terkin edilmesi için kanun bir zorunluluk öngörmüştür.

Kural olarak, rehin hakkının sona ermesi durumunda, rehin alanın sicilden terkin bakımından başvurusu aranmakla birlikte[215], m. 15/ 3 ile "…*Rehin alacaklısının, alacağın son bulmasını müteakip rehnin terkini için süresi içinde Sicile başvurmaması hâlinde, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlu, rehnin terkinini Sicilden"* isteyebileceği düzenlenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, TRK m. 15 lafzından çıkarılan ödeme yani ifaya özgülenen bir sona erme halinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Rehin verenin, rehin hakkının terkini için sicile başvurabilmesini zorlaştırmaktadır. İfa haricinde bir halde rehin hakkının sona ermesi durumunda rehin verenin mahkemeye başvurmasını dahi gerektirecek haller söz konusu olabilecektir (RTS Yönetmeliği m. 9/ g).

2.4. Ticari İşletme Kirası

Ticari işletme kirası, esas itibariyle uygulamada geliştirilmiş bir kavramdır. Bu kavram ile "*ürün kirası*" kastedilmektedir. Ürün kirası, TBK m. 357'de "*Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir*." şeklinde tanımlanmaktadır. 818 sayılı BK' da kullanılan "*hasılat kirası*" kavramı bununla eş anlamlıdır.

Ürün kirasının konusu taşınır veya taşınmaz malvarlığı unsurları olabileceği gibi ticari işletme ya da bir hak da olabilecektir[216]. Ürün kirasına konu olabilmek bakımından önemli olan unsur, kiralanan şeyin ürün verebilmesidir[217].

Ürün kirasının kiralayan tarafı bu sözleşme ile, sözleşme konusu mal veya hakkın ya da mal ve hak bütünü üzerindeki mülkiyet hakkının sağladığı kullanma ve yararlanma

---

215 Şekli hak sahipliğinin sona ermesi bakımından hak sahibinin talebini arayan TMK m. 883 ile uyumlu olarak TRK de rehin hakkı sahibinin terkin başvurusunda bulunmasını kural kabul etmiştir.

216 Ticari işletmeye özgülenen her bir ürün tek başına ürün kirasına konu olamasa da işletme organizasyonu kapsamında bir arada bulunarak bu ürünler ticari işletmeyi ürün veren bir yapıya büründürmektedirler, bkz. **Bakırcı, Münevver Kübra** (2018) 'Ticari İşletme Kirası', Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 161- 162, s. 63.

217 **Tandoğan**, s. 3; **Aker**, s. 23; **Narter, Cenk** (2009) Ticari İşletme Kirası Sözleşmesi, (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 23;

yetkilerini geçici bir süre için kiracı konumundaki tarafa bırakmaktadır[218]. Ürün kirası ile elde edilen, kira konusu şeyi kullanma ve bundan yararlanma hakkı sahibine şahsi bir hak tanırken, kullanılan ve yararlanılan bu şeyin ürünleri üzerinde ise aynî bir hak olan mülkiyet hakkı sağlamaktadır[219]. Nitekim ürün kirasına konu kimi hallerde kiracının, kiralananın ürünleri bakımından istihkak iddiasında bulunmasının, Yargıtay tarafından haklı görüldüğü kararlar da mevcuttur[220].

Ticari işletmelerin bir organizasyon altında maddi ve gayri maddi pek çok malvarlığı unsurundan müteşekkil olduğundan önceki bölümlerde bahsedildi. Bir tacirin bu organizasyon için özgülediği malvarlığı unsurlarını kullanarak ekonomik bir amaç gerçekleştirmek amacıyla bulunduğu faaliyet aslında ürün kavramının oluşması bakımından özellik arz eden durumlardan birisidir[221]. Bu anlamda, ticari işletme bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetler de ürün kirasına konu edilen tıpkı zirai faaliyetler gibi ürün elde edilmeye elverişlidir. Ancak ticari işletmeler açısından "ürün", işletme faaliyeti ile üretilen mal veya hizmetten ziyade, bu mal veya hizmetin piyasaya sürülmesi sonucu elde edilen ekonomik menfaatlerdir[222]. Nitekim ticari işletme kirasının, TBK m. 357 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği konusunda Türk, İsviçre hukuku ve Alman hukukunda herhangi bir görüş ayrılığı bulunmayıp, ticari işletmenin ürün kirası hükümleri kapsamında kiraya verilebileceği[223] hususunda öğretide görüş birliği vardır[224].

Ticari işletme işletenler kimi zaman işletmenin mülkiyetini vermeksizin, işletme faaliyetlerini idare külfeti ve bu faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi muhtemel risklerden korunmak amacıyla, işletmesini kiraya verme yoluna başvurmaktadır[225]. Her ne kadar sağlanacak olan hukukî semerelerden ürün kirası sözleşmesinin süresi boyunca

---

218 **Aker**, s. 24;

219 **Aker**, s. 25; **Arslan**, s. 13.

220 **Yargıtay** HGK., E: 1965/ 76, K: 1966/ 4, T: 12.01.1966; Yargıtay'ın aksi yönde vermiş olduğu bir karar için bkz. **Yargıtay**, 21. HD. E: 2003/ 1497, K: 2003/ 4235, T: 05.05.2003.

221 **Aker**, s. 30.

222 **Aker**, s. 30.

223 **Narter**, s. 13.

224 **Hirsch**, s. 209; **Aker**, s. 122.

225 **Sağlam,** İpek (2013) 'Ticari İşletmenin Ürün Kirası Sözleşmelerine Konu Teşkil Etmesi ve Bunun Benzer Hukukî İşler ile Karşılaştırılması', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 1, s. 132.

kiracı konumdaki taraf faydalanacak olsa da kiracının kira bedelini ödeme borcu altına girmesi ve işletme sahibinin *işletme*[226] külfetinden kurtulması dolayısıyla taraflar arasında bir menfaat dengesinin kurulduğu kabul edilmelidir[227].

Ticari işletme kirasının belirleyici özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Öncelikle, sözleşme konusu işletme ekonomik bir bütün olarak bir başkasının yönetimine devredilir. Söz konusu devir, taraflar arasında yapılan sözleşme ile belirtilen süre ile sınırlı (belirsiz süreli kira sözleşmesi olması halinde ise sözleşme ilişkisinin sona ermesine kadar) olarak gerçekleştirilir. Bunun yanı sıra taraflar arasında sürekli bir borç ilişkisi doğurur nitelikte olduğundan, ticari işletmenin TTK m. 11/ 3 kapsamında gerçekleştirilen devrinden farklılık arz eder[228].

2.4.1. Ticari İşletme Kirası Sözleşmesinin Kuruluşu

Rızaî bir sözleşme olması sebebiyle ticari işletme kirası sözleşmesinin kuruluşu bakımından, sözleşme taraflarının karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunması gerekli ve yeterlidir[229]. Bununla birlikte karşılıklı ve birbirine uygun rızalar dışında, ticari işletme kirası sözleşmesinin başka unsurları da bulunmaktadır. Buna göre; sözleşme konusu olarak bir ticari işletmenin varlığından bahsedilebilmelidir. Söz konusu bu işletmenin kullanımı ve yararlanılmasının kiracı tarafa devredilmesi gerekecektir. Bu devir işleminin bir zamanla sınırlandırılmış olması ve dolayısıyla bu süre sonunda kiralananın iade borcunun doğması öngörülmelidir. Bütün bunların karşısında kiracının kiralayana bir kira bedeli ya da ürünün bir kısmını ödeme borcu (*ivaz*) belirlenmelidir[230].

Bu unsurlar dikkate alındığında, ürün kirası sözleşmesi ile satım sözleşmesinin ciddi ölçüde benzerlik arz ettiği görülmektedir. Her iki sözleşme türü bakımından yapılacak olan ayrım, sözleşmeye uygulanacak hükümler bakımından da önemlidir.

Sözleşme ile belirlenen bir bedel karşılığında sözleşme konusunun mülkiyet hakkının taraflardan birine geçirilmesini gerektiren satım sözleşmesi, mülkiyetin geçişi

---

226 Bir ticari işletme faaliyeti gerçekleştirme eylemi olarak.

227 **Sağlam,** s. 132.

228 **Aker**, s. 79.

229 **Narter**, s. 14.

230 **Aker**, s. 278.

ya da temlikini değil ürün getirme kabiliyeti olan bir unsurun kullanılması ve bu kullanım sonucu elde edilen ürünlerden yararlanılmasını öngören ürün kirası sözleşmesinden farklıdır. Sözleşmenin kuruluşu bakımından her ne kadar benzerlikleri bulunsa da esasında her iki sözleşme bakımından kuruluş ve şekil anlamında da farklılıklar bulunmaktadır. Resmi şekil şartına tabi satım sözleşmesi, konusu taşınmaz bir malvarlığı olsa dahi herhangi bir şekil şartına tabi olmayan kira sözleşmesinden farklıdır.

Ticari işletme kirası sözleşmesinin teorik olarak bir şekil şartına tabi olmadığından bahsedildi. Kanunda öngörülmedikçe bu kural geçerlidir ancak söz konusu ticari işletme olduğunda pek çok malvarlığı unsuru dikkate alınacağından, sözleşmenin tarafları bakımından hukuki güvenliğinin sağlanması için sözleşmenin yazılı yapılması yerinde olacaktır. Bunun yanı sıra, kira sözleşmesinin tapu siciline şerh olarak kaydı isteniyorsa sözleşmenin yazılı yapılması aranacaktır[231].

Ticari işletme kirasının kuruluşu bakımından, borçlar hukuku kapsamında öngörülen şartlar bunlar olmakla birlikte, konunun TTK kapsamında ele alınması da gerekecektir.

TTK m. 11/ 3 hükmü ile, ticari işletmenin bütününe uygulanacak hukuki işlemlerin yazılı yapılması ve ticaret siciline tescil edilmesi şartı öngörülmüştür. Ticari işletme kirası sözleşmesinin TTK m. 11/ 3 ile ifade edilen işlemler kapsamında olduğu konusunda tartışma yoktur[232]. Bu durumda, ürün kirası sözleşmesi bakımından bir şekil şartı kural olarak öngörülmese de ürün kirasının konusunun ticari işletme olması halinde TTK m. 11/ 3 gereğince yazılı bir kira sözleşmesi ve bunun ticaret siciline tescili gerekecektir.

Ticari işletme kirası söz konusu olduğunda, işletme bünyesindeki tasarrufu özel bir takım hukuki işlemleri gerektiren malvarlığı unsurları bakımından (sınai mülkiyet hakları gibi), kira sözleşmesinin TTK m. 11/ 3 kapsamında gerçekleştirilmesinin ardından, gerekli şekli şartlar (ilgili sicillere bildirim gibi) gerçekleştirilebilecektir[233].

---

231 **Aker**, s. 280.

232 **Aker**, s. 280; **Kendigelen** (Değişiklikler, Yenilikler), s. 48; **Arkan**, s. 43.

233 Ayrıca bkz. **Aker**, s. 289.

2.4.2. Ticari İşletme Kirasının Sicile Tescili

Ticari işletme kirası, ticari işletmeyi işleten kişinin değişmesine neden olan olacağından, tescil ya da ilana tabi hususlardan olup olmadığı belirlenmelidir. TTK 'da ticari işletme kirasının tescile tabi olduğu yönünde açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, TTK m. 11/ 3 hükmünün ticari işletmenin bütününe etki eden ticari işletme kirası sözleşmesine de uygulanması gerekmektedir[234]. Tescilin ticari işletme kirası bakımından TTK kapsamında zorunlu tutulmadığı yönündeki görüşler de olmakla birlikte[235], ticari işletme kirası sözleşmesinin yazılı olması ve sicile tescil edilmesi gerekir.

2.4.3. Ticari İşletme Kirası Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kapsamı

2.4.3.1. Hukuki Niteliği

Belirli ya da belirsiz bir süre için yapılabilecek bir ürün kirası sözleşmesi, TBK m. 357 hükmünden de anlaşıldığı üzere, tam iki tarafa borç yükleyen, tarafların karşılıklı irade beyanlarına dayanan (rızaî), kira sözleşmesinin tipik özelliği gereği taraflar arasında sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir[236]. Sözleşme, taraflar arasında şahsi bir borç ilişkisi doğurur[237].

Ticari işletmenin ürün kirasına verilmesi için yapılan sözleşmede taraflardan birisi ticari işletmenin yönetimi ve işletilmesi ile bu işletme faaliyeti sonucunda elde edilecek ürünlerin hak sahipliğini kazanmayı taahhüt ederken, diğeri bu kazanımlar karşılığında belli aralıklarla kira bedeli ödemeyi taahhüt etmektedir. Bu halde ticari işletmenin kiraya konu unsurları üzerindeki mülkiyet devredilmemektedir. Dolayısıyla, ticari işletmenin kirasına ilişkin sözleşmeyi bir borçlandırıcı işlem olarak kabul etmek gerekecektir[238].

---

234 **Cengil**, s. 45.

235 Tescilin ticari işletme kirası bakımından TTK kapsamında zorunlu tutulmadığı yönünde bkz. **Sağlam, İpek** (2013) 'Ürün Kirası Sözleşmesinin Kurulması ve İşletme Unsurları Üzerinde Etkisi', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 1, s. 177.

236 **Aker**, s. 22, 78; **Narter**, s. 4-6; **Arslan, Zeynep** (2016) Ürün Kirası Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Kiralananın İadesi, Ankara, Adalet, s. 6.

237 **Cengil**, s. 46.

238 **Aker**, s. 80.

2.4.3.2. Kapsamı

Ticari işletmenin bütün halinde ürün kirasına konu olması durumu, işletme bünyesindeki malvarlığı unsurlarının tek tek sözleşme konusu olarak hukuki durumlarının tespitini gerektirmemektedir. Kanaatimizce, böyle bir sözleşmenin söz konusu olması halinde, bir bütün olarak ticari işletmenin hukuki niteliğinin ne olduğuna ilişkin tespitte bulunulabilmesi de mümkün olacaktır.

Aksi belirtilmedikçe, ticari işletme kirasında, ticari işletme bünyesinde bulunan maddi ve gayri maddi tüm malvarlığı unsurları sözleşme kapsamına dahildir (TTK m.11/3). Öğretide, işletme bünyesinde bulunan gayri maddi malvarlığı unsurlarının sözleşme kapsamı dışında tutulamayacağı kabul edilmektedir. Ancak maddi malvarlığı unsurlarının tamamının söz konusu kira sözleşmesi kapsamında kiracıya devri zorunluluk arz etmemektedir[239]. Ancak bunun da ticari işletmenin işletme kabiliyetini kaybetmesine yol açmayacak ölçüde olmasıyla sınırlı olduğunu belirtmek gerekir.

2.4.4. Ticari İşletme Kirasında Tarafların Hak ve Borçları

Ticari işletmenin işletilmesi için işletme bütününü konu alan ürün kirası sözleşmesi taraflarına birtakım hak ve yükümlülükler getirmektedir. Ticari işletmenin bir ürün kirasına konu edilmesi durumunda, çok unsurlu bu ekonomik ve esasen hukuki böylesine bir yapının belirli bir süre için kiralanması ile taraflara asli yükümlülüklerin yanı sıra pek çok yan yükümlülükler de yüklenmektedir[240].

2.4.4.1. Kiralayanın Ticari İşletmeyi Kullanıma Hazır ve Ürün Elde Etmeye Elverişli Halde Bulundurma Borcu

Ticari işletme kirası bakımından kiralayanın temel borcu işletmeyi kullanıma hazır bulundurma ve ürün elde etmeye elverişli halde teslim etme ve sözleşme süresi boyunca bu elverişliliği koruma borcudur (TBK m. 360)[241]. Bu borç ürün kirasının karakterinden

---

239 **İmregün**, **Oğuz** (1994) Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, Bursa, s. 17.

240 **Aker**, s. 80.

241 **Aker**, s. 317; **Arslan**, s. 72, **Gümüş, Mustafa Alper** (2012) Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Sözleşmesi, 2. Bası, İstanbul, Vedat, s. 105; **Arpacı, Abdülkadir** (2002) Kira Hukuku ve Uygulaması, İstanbul, Temel, s. 168.

ileri gelmektedir. Zira ürün kirasında kiracı tarafın ürün elde edebilmesi bu borcun yerine getirilmesine bağlıdır[242].

Kiralananın kullanıma hazır ve ürün elde etmeye elverişli halde bulundurulması borcu sözleşme anıyla sınırlı olmayıp sözleşme süresince devamlılık arz eden bir borçtur. Bu yüzden bu borç, kiralananın gerek maruz kalabileceği hasarlar bakımından gerekse ayıp ve zapt dolayısıyla sorumluluk bakımından kiralayanın yükümlülüğünü içermektedir[243].

2.4.4.2. Kiralayanın Rekabet Yasağı

Ticari işletmenin ürün getirebilme kabiliyetinin önemli kaynaklarından birisi de hiç şüphesiz müşteri çevresidir[244]. Öyle ki ticari işletmenin malvarlığı unsurları bahsinde, kendisine atfedilen öneme binaen üzerinde durulmuş ve karşılaştırmalı hukuklar bakımından da değerlendirmeler yapılmıştır[245]. Bu anlamda, müşteri çevresinin ticari işletmenin değerini önemli ölçüde artırmasını, işletmenin gelir elde etmesi konusundaki rolü sağlamaktadır denilebilir. Ticari işletme kirası sözleşmesiyle birlikte, bir işletmeyi haiz olduğu bu değerle birlikte işletme ve ürünlerinden yararlanma hakkını elinde bulunduran kiracı bakımından üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın işletme hakkını kullanabilmesi oldukça önemlidir[246].

Kanun koyucu ticari hayatın önemli aktörlerinden olan işletmelerin birbiriyle ve işletme bünyesinde çalışanların işletmeye karşı rekabeti konusunu pek çok hüküm ile düzenlemiş ve birtakım kurallara tabi kılmıştır (TTK m. 54 vd; TBK m. 60, 444, 553, 646). Ticari işletme kirası bakımından ise kiraya verenin, işletmeyi ürün elde etmeye elverişli bir şekilde teslim etme borcunun bir sonucu olarak, kiracıyla rekabet etme yasağından bahsedilecektir. Zira kiracının işletme borcunu yerine getirebilmesi ve bunun sonucunda ürün elde edebilmesi, kira sözleşmesi kapsamında devraldığı ticari işletmenin

---

242 **Aker**, s. 317.

243 **Aker**, s. 318; **Arslan**, s. 73; **Serim Arkan, Azra** (2010) Hasılat Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, İstanbul, Beşir, s. 43.

244 **Öçal, Akar** (2000) 'Ticari İşletmesini Devredenin Rekabet Etmeme Borcu (Belçika Hukuku Üzerine Bir İnceleme)', Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir, s. 566.

245 Bkz. İkinci Bölüm, Ticari İşletmenin Malvarlığı Unsurlarının Kapsamı, Gayri Maddi Unsurlar kısmı.

246 **Aker**, s. 349.

müşteri çevresi, tedarikçisi gibi bağlantılarını kiralayanın müdahalesi olmadan kullanabilmesine bağlıdır[247].

Kiralayanın rekabet etmeme borcuna aykırı davranması durumunda uygulanacak hükümler ise TBK m. 358 atfı ile kira sözleşmelerine ilişkin kanunun öngördüğü genel hükümler olacaktır. Bunun yanı sıra, kiralayanın borca aykırılık teşkil eden davranışlarının haksız rekabete sebep olması durumunda TTK m. 54 vd hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, haksız fiil hükümleri kapsamında konuyu ele alan TBK m. 49 hükmü de TTK m. 54 hükmü ile birlikte konuya temas edebileceğinden, TBK m. 60 hükmü uyarınca sebeplerin yarışmasından bahsedilebilecektir. Bu durumda, kanunun da deyimiyle *"zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre*" karar verilebilecektir.

2.4.4.3. Kiracının Kiralanan Ticari İşletmeyi "İşletme" ve Bakım Borcu

Kiracının, taraf olduğu ticari işletme kirası sözleşmesi bakımından, asli borçlarından birisi olan işletme borcu TBK m. 364 ile düzenlenmiştir. İlgili hüküm uyarınca kiracı sözleşme konusunu *ürün getirmeye elverişli bir şekilde* işletmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük aslında ticari işletmeyi tanımlayan TTK m. 11/ 1 hükmünden ileri gelmektedir[248]. Zira bu hüküm gereğince bir işletmeye ticari işletme vasfını kazandıran özelliklerden birisi de belirli bir gelir düzeyini aşacak şekilde devamlı olarak ekonomik faaliyet göstermesidir. Kanaatimizce, ticari işletme kirası sözleşmesinin kanun koyucu tarafından öngörülmesindeki amaç, bir sebeple işletilemeyen işletmenin mülkiyeti değişmeden faaliyetinin sürdürülmesini sağlamaktır. Zira işletme faaliyetinin gerçekleştirilememesi durumunda, ticari işletmeyi "organizasyon" haline getiren özelliği ortadan kalkacak, işletmeye özgülenen malvarlığı unsurları gerçek manada bir yığın haline gelecektir[249]. Bu durumda ticari işletmenin doğasından kaynaklanan bu işletme borcu bakımından kiracının önemli bir sözleşmesel sorumluluğundan bahsedilebilecektir.

---

247 **Aker**, s. 349.

248 **Tandoğan**, **Haluk** (2008) Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Kira ve Ödünç Verme (Âriyet, Karz) Sözleşmeleri, C. 1/ 2, Üçüncü Tıpkı Basımdan Dördüncü Tıpkı Basım, İstanbul, Vedat, s. 141; **Aker**, s. 353.

249 **Aker**, s. 353.

Kiracıya yüklenen işletme borcunun sınırı, sözleşme konusu işletmenin özgülendiği amaca ve işletme usulüne uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi ile belirlenir. TBK m. 364/ 2 hükmü bu sınırı açıkça belirlemektedir. Bu anlamda Roma hukuku menşeili "*usus fructus salva rei substanica*" ifadesine karşılık gelen, *"aslın cevherini tüketmeden"*[250] elde edilmesi gerektiği ifade edilen ürün kavramı karşısında, ürün kirası sözleşmesi (çalışmamız özelinde ticari işletme kirası) bakımından kiracının hakkının sınırını da belirlemektedir[251]. Nitekim Yargıtay uygulaması da aynı yönde tezahür etmektedir[252].

Kiracının, sözleşme konusu işletmeyi işletme borcunun yanı sıra iyi halde muhafaza (bakım) borcu da bulunmaktadır. Bu durumda, kiracının işletmeyi ürün vermeye elverişli halde bulundurma, sözleşmenin sona ermesi halinde bu özelliğini korur vaziyette teslim etme borcundan bahsedilecektir[253]. Bu borç, ticari işletme kirasını adi kira sözleşmesinden ayıran önemli unsurlardan birisidir. Zira adi kirada kiralananı özenle kullanma yükümlülüğü bulunmakla birlikte, söz konusu koruma, ticari işletme kirasında kiracı ile işletme arasında sözleşme ile kurulan bağ sebebiyle daha güçlüdür[254]. Bununla birlikte, sözleşme konusunun işletilmesine imkân veren unsur aslında işletmenin işletilmeye elverişli halde muhafazasına bağlıdır. Bu yüzden de bu borcun yerine getirilmesi ile hem işletme bütününü hem de işletmeye özgülenen her bir malvarlığı unsurunu içine alacak bir koruma çemberi öngörülmektedir[255] .

Ürün kirasını düzenleyen hükümler dikkate alındığında, ticari işletme kirası bakımından kiracının işletme borcunun, kiracının kaçınması gereken fiillerle belirlendiği, bunların izin verilen işlemlere göre ön planda tutulduğu görülür[256].

---

250 Aynı yönde bkz. **Yargıtay** İBGK, E: 1947/11, K: 1950/2, T: 1.3.1950.

251 **Aker**, s. 29.

252 **Yargıtay**, 6. HD. E: 1988/ 1566, K: 1988/ 6163, T: 18.04.1988 sayılı kararında kiraladığı benzin istasyonunu yaklaşık bir buçuk sene işletmeyen kiracının işletmeyi muhafaza borcuna aykırı davranmadığı yönünde karar vermiştir. Yine başka bir kararında aynı yönde görüş bildirerek, ticari işletme kirasında kiracının basiretli bir tacir gibi davranması gerektiğinden bahisle, işletmenin ürün verme özelliğinin korunması için gayret göstermemesi dolayısıyla sözleşme ile yüklenen borca aykırı davrandığına karar vermiştir: Bkz. **Yargıtay** 14. HD, E: 2010/ 10574, K: 2010/ 12098, T: 04.11.2010.

253 **Arslan**, s. 97.

254 **Aker**, s. 353; **Arslan**, s. 97.

255 **Aker**, s. 354.

256 Bkz. TBK m. 364.

Bir ticari işletmeyi, içerdiği malvarlığı unsurlarının mülkiyetinin kime ait olduğundan bağımsız olarak, kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseler bakımından tacir sıfatını kazandıkları kabul edilir. Bu anlamda, ticari işletme kirası sözleşmesi ile bir ticari işletmeyi işleten gerçek kişinin tacir sıfatının varlığı kabul edilmelidir. TTK m. 18/ 2 ile öngörülen basiretli davranma yükümlülüğü bu yüzden ticari işletmeyi kiracı olarak işleten gerçek kişinin işletme borcu kapsamında önem arz etmektedir. Kiracı konumundaki tacirin, gerek TTK m. 18/ 2 gerekse TMK m. 2/ 1 uyarınca işletme borcunu yerine getirmesi gerektiğinden bahsedilecektir. Dolayısıyla kiracının, bir başkasının mülkiyetinde bulunan malvarlığı unsurları ile yürüttüğü ticari faaliyetleri sırasında bu malvarlığı unsurlarının bir başkasının mülkiyetinde olduğu bilinciyle hareket etmesi beklenir[257].

Ticari işletme kirası dolayısıyla kiracıya yüklenen işletme ve bakım borcu kapsamında değinilmesi gereken bir husus da işletmenin ürün elde etme kabiliyetini artıracak yatırımların yapılması gerekip gerekmediğidir. Bu durumda kiracıya yüklenen bir borç bulunmamaktadır. Meğer ki söz konusu yatırım, işletmenin kira süresi sonunda, halihazırda var olan değerini koruyabilmesi adına yapılması gereken yatırımlar olsun. Bu durumda ise söz konusu yatırımlar dolayısıyla masrafların kime yükleneceği konusu dikkate değerdir. Masraflar bakımından sorumluluk taraflar arasında gerçekleştirilen sözleşme ile kararlaştırılacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki kiracının kusuru ile işletmenin ürün getirme yeteneği azalmışsa bunun onarımı bakımından kiracı sorumlu olacaktır. İşletmenin esasına ilişkin riskler ise kiralayanın yükleneceği sorumluluklar kapsamında değerlendirilmelidir[258].

2.4.4.4. Kiracının Kira Bedelini Ödeme Borcu

Ticari işletme kirası sözleşmesinin esaslı unsurlarından birisi de kiracının kira bedelini ödeme borcudur. Tam iki tarafa borç yükleyen bu sözleşme kapsamında ödenen kira bedeli, sözleşme konusunun kullanılması, ürünlerinden yararlanılması karşılığında ödenecektir.

---

257 **Aker**, s. 356.

258 **Aker**, s. 360.

Sözleşmenin esaslı unsurunu teşkil etmesi sebebiyle, kira bedelinin sözleşme ile belirlenmemiş olması durumunda sözleşmenin akıbetinin ne olacağı hususu öğretide tartışmalıdır. Öğretideki hâkim görüşe göre kira bedelinin belirlenmemesi ve belirlenebilir olmaması durumunda geçerli bir kira sözleşmesinden bahsedilemeyecektir[259]. Dolayısıyla, işletmenin kiralanmasına ilişkin sözleşmede açıkça belirtilmese dahi kira bedeli, belirlenebilir olması durumunda geçerli bir ürün kirası sözleşmesinden bahsedilecektir. Öğretideki diğer görüşe göre ise; tarafların kira bedeli ödeme noktasında anlaşmaları yeterli olacaktır. Kira bedelinin belirlenmemesi durumunda dahi sözleşme geçerliliğini koruyacaktır. Kira bedelinin ayrıca belirlenmemiş olması durumunda sözleşmeyi geçersiz saymayıp, *favor contractus* ilkesine de uygun olacak şekilde rayiç bedel üzerinden bir tespit yapılabilecektir[260]. Ancak bu görüş sahiplerinden *Aslan*, son halde de kira bedelinin tespit edilememesi durumunda sözleşmenin esaslı unsurunun eksik olması sebebiyle geçersizliğini kabul etmek gerektiğini ifade etmektedir[261].

Ticari işletme kirası sözleşmesinde kira bedeli, adi kiradan farklı olarak, salt kiralananın kullanımı karşılığında ödenmeyecektir. Kiralananın ürün elde etme kabiliyeti ticari işletme kirası bakımından belirleyici olduğundan, kira bedelinin tespitinde de belirleyici olacaktır. Burada ticari işletmeye özgülenen maddi ve gayri maddi malvarlığı unsurlarının önemli bir rolü olduğu tartışılmazdır. Ticari işletmenin ürün elde edebilme kabiliyeti konusunda işletmecinin vizyonu, tecrübesi ve yönetimi oldukça önemli olmakla birlikte, işletmeye özgülenen sınai mülkiyet hakları, işletmenin müşteri çevresi, işletmenin faaliyet gösterdiği konum da belirleyici olacaktır[262]. İşletme faaliyetlerinde kullanılan duran malvarlığına dahil unsurların yeni ve kullanışlı oluşu da bu anlamda ürün getirme kabiliyetini etkileyecektir.

---

259 **Gümüş**, s. 182; **Arpacı**, s. 40; **Eren, Fikret/ Başpınar, Veysel** (2017) Toprak Hukuku, 5. Bası, Ankara, Savaş, s. 223; **Öncü, Özge** (2012) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Bedelinin Belirlenmesi, İzmir Barosu Dergisi, S. 2, s. 308.

260 **Aksoy Dursun, Sanem** (2008) Borçlar Hukukunda Hâkimin Sözleşmeyi Tamamlaması, İstanbul, s. 69; **Arslan**, s. 46.

261 **Arslan**, s. 46.

262 Aynı yönde bkz. **Aker**, s. 369.

Kira bedelinin belirlenmesi usulü de ticari işletme kiraları bakımından önem arz eden başka bir meseledir. Kira bedeli kira sözleşmesinde kesin bir bedel olarak belirtilmemiş olsa da bu bedelin ödeme dönemlerinde hangi ölçütlerin esas alınarak belirleneceğine taraflarca karar verilmesi gerekecektir[263]. Özellikle Ticari işletme kirasında uygulamada da karşılaşıldığı şekliyle, aylık ya da yıllık ciro veya net kazanç üzerinden kira bedeli tespiti yapılabilmektedir. Belirtmek gerekir ki böyle bir tespit, işletmenin ticari kayıtlarının gerçeğe uygun olmasını gerektirir. Bu durumda da kiralayanın kimi zaman bu kayıtları inceleme yetkisinin varlığını da kabul etmek gerekecektir[264].

Kiralananın kullanımı sonucunda kira bedelinin ödenmemesi haline ilişkin problem, TBK m. 362/ 2 hükmü gereğince çözülecektir. Süresi gelen kiranın ödenmemesinin yanı sıra yan giderlerin ödenmemesi halinde de temerrütten bahsedilecektir. Kanun koyucu kiracının kira borcunu ödememesi durumunda kiracıya altmış günlük bir süre verileceğini öngörmüştür. Öngörülen bu süre kiralayanın sözleşmenin feshi ihbarına muhatap olmaması için kiracıya tanınan bir son şans olarak değerlendirilebilecektir. Verilen bu süre sonunda kiracı kira bedelini ödemez veya benzeri ifa yollarına başvurmazsa kiralayan sözleşmeyi TBK m. 362/ 2 uyarınca feshedebilecektir.

2.4.5. Ticari İşletme Kirasının Sona Ermesi ve Sonuçları

Ticari işletme kirası sözleşmesinin şahsi nitelikte bir kullanım ve işletme hakkı veren bir sözleşme olması, bu sözleşmenin ticari işletmenin (sözleşme konusunun) kiralayana iadesini gerektirecektir. Bunun için öncelikle sözleşmenin sona erme hallerini incelemek gerekecektir.

2.4.5.1. Sona Erme Nedenleri

Ürün kirasına ilişkin sona erme halleri TBK m. 367 vd. hükümleri ile düzenlenmiştir. Buna göre bir ürün kirası sözleşmesi; belirli bir süre için yapılan sözleşmeler bakımından sürenin geçmesi (TBK m. 367), belirsiz süreli sözleşmelerde

---

263 **Yargıtay** 6. HD. E: 2006/ 723, K: 2006/ 3067, T: 27.03.2006; Ayrıca bkz. **Aker**, s. 371; **Arslan**, s. 47-48.

264 **Aker**, s. 371.

fesih bildirimi (TBK m. 368) ve haklı nedenle derhal fesih (TBK m. 369) ile sona erecektir. Bunların yanı sıra, süresi belirli ya da belirsiz olsun, tüm ürün kiraları bakımından, kiracının kiralananın muhafazası borcuna aykırı hareket etmesi ve kira bedelini ödemede temerrüde düşmesi hallerinde de sözleşme kiralayan tarafından fesih bildirimi ile sona erdirilecektir. Ürün kirasına ilişkin bu özel sona erme sebeplerinin yanında borçlar hukuku bakımından kabul edilen genel sona erme sebepleri (TBK m. 290; 370; 371; 135; 136)de ticari işletme kirası bakımından uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır.

2.4.5.2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Ticari işletme kirasında sözleşme süresinin sona ermesi durumunda, sözleşme ayrıca bir fesih bildirimi veya ihbara gerek olmaksızın kendiliğinden sona erecektir[265]. Ancak bu süre sona ermiş olmasına rağmen tarafların sözleşmeyi sürdürmeye yönelik örtülü iradeleri varsa sözleşme süresinin bir yıl daha uzadığı kabul edilmiştir (TBK m. 367).

Sözleşme süresi sona ermeden önce taraflar sürenin uzatılması hususunda anlaşabileceklerdir. Ancak sözleşme süresinin bitiminden sonra süre uzatımına dair yapılacak bir anlaşma esasında bir süre uzatım değil yeni bir kira sözleşmesi hükmünde olacaktır[266].

Taraf iradeleriyle süresi uzatılan kira sözleşmesinin uzama dönemi sonunda sözleşmenin sona erdirilmesi isteniyorsa, kira hukukuna ilişkin genel kurallar kapsamında (TBK m. 328 vd.) bir yıllık süre bitiminden en az altı ay önce fesih bildiriminde bulunulması gerekecektir. Aksi halde takip eden birer yıllık sürelerde kira sözleşmesi devam edecektir.

i. Sözleşmenin Fesih Bildirimi Yoluyla Sona Ermesi

Belirsiz süreli bir ürün kirası sözleşmesinde, taraflardan her biri sözleşmeye veya yerel adete göre belirlenen fesih bildirim süresine, böyle bir süre belirlenmemişse genel

265 **Tandoğan**, s. 195.

266 **Aker**, s. 393.

bildirim süresi olarak en az altı aylık bildirim süresine[267] uyarak sözleşmeyi sonlandırabilir (TBK m. 368). Sözleşmenin bu şekilde sona erdirilmesi, olağan fesih olarak da anılmaktadır[268]. Fesih bildirimi sonrasında, kira sözleşmesi sona erecektir.

ii. Sözleşmenin Haklı Nedenle Feshi

Ticari işletme kirasında sözleşmenin haklı nedenle feshine imkân tanıyan durum, sözleşmenin sürdürülmesinin taraflar bakımından çekilmez bir hale dönüşmesidir. Bu sona erme türü bakımından sözleşmenin belirli veya belirsiz süreli olması önemli olmayacaktır[269]. Her iki durum bakımından da haklı nedenle fesih hakkı, şartları sağlanmışsa, kullanılabilecektir.

Haklı nedenin varlığının tespiti bakımından, kanun koyucu net bir ölçüt belirlemiş değildir. Ancak TMK m. 2 kapsamında, tarafların sözleşmeyi sürdürebilmelerinin mümkün olup olmadığı konusu somut olay bakımından değerlendirilebilecektir[270],[271].

Haklı nedenin varlığına ilişkin tespit, fesih bildiriminin karşı tarafa ulaştığı andaki somut durum kapsamında gerçekleştirilecektir[272].

iii. Diğer Sebepler Dolayısıyla Sözleşmenin Sona Ermesi

Sona erme nedenleri başlıklı kısımda da ifade edildiği üzere, kanunun ürün kirası bakımından öngördüğü özel sona erme sebepleri haricinde, genel sebepler[273] dolayısıyla da uygun düştüğü ölçüde, kira sözleşmesinin sona ermesi mümkündür.

---

267 Bu sürenin nispî emredici nitelikte olduğuna dair bkz. **Aker**, s. 396; Ayrıca bkz. **Yargıtay** 6. HD. E: 2007/ 13669, K: 2008/ 1289, T: 12.02.2008.

268 **Aker**, s. 396.

269 **Aker**, s. 399.

270 **Altaş, Hüseyin** (2009) Hasılat ve Şirket Kirası, Ankara**,** Yetkin, s. 254; **Aker**, s. 403.

271 Yazar bir haklı neden örneği olarak, "*pazardaki rekabet şartlarında meydana gelen esaslı değişikliklerin, işletme (üretim ve / veya ticaret) yönteminde değişiklikler yapılmasını zorlamasına rağmen, kiralayanın buna rıza göstermemesi*" halini kiracı bakımından sözleşmenin sona erdirilebilmesini sağlayan haklı bir neden olarak anlatmaktadır, **Aker**, s. 404.

272 **Aker**, s. 406.

273 Ölüm, iflas, kira borcunu ödemede temerrüt, kiralananı muhafaza borcunun ihlali.

2.4.5.3. Kiralananın İadesi

Kira sözleşmesinin sona ermesinin doğal bir sonucu olarak, kiracının kiralananı iade borcundan bahsedilecektir. Bu durumda kiralayanın kira konusu ticari işletmeyi talep hakkı gündeme gelir (TBK m. 372, 373).

Sözleşme taraflarının kiralananın iadesi sürecine girildiğinde, sözleşme süresince yükümlü oldukları asli edimlerinin yerine getirilmesi bakımından artık bir sorumlulukları kalmayacaktır[274].

Kiralananın iadesi borcu, ticari işletme kirası özelinde, işletmeye özgülenen tüm malvarlığı unsurlarının iadesini gerektirecektir. Ticari işletmenin bütün olarak kiralanması sebebiyle iade borcunun da işletme bütünlüğünü bozmayacak şekilde gerçekleştirilmesi beklenir[275]. Kanaatimizce, ticari işletme kirasının, işletmenin bütününü sözleşme konusu etmemiz ve iadenin de bu minvalde gerçekleştirilmesi sebebiyle, işletmenin kiralandığı ilk anda mevcut olup işletme faaliyeti sonucunda ikame bir değere dönüşen mallar da iade kapsamındadır. Başka bir deyişle, kira sözleşmesinin kuruluşu anında var olan ve fakat ikamesi iade edilen malların iadesinin gerçekleştirildiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, kiralanan işletme bünyesindeki malvarlığı unsurları, iade anındaki halleriyle iade edilecektirler[276].

Kiracının, kira sözleşmesi süresinde hak kazanmasına karşın, henüz muaccel hale gelmemiş kazançlar bakımından, sözleşmenin sona ermesi sebebiyle iade borcundan bahsedilemeyecektir[277].

Kiralanan ticari işletmenin iadesi sırasında kiralayanın, söz konusu ticari işletmenin ürün elde etmeye elverişliliğinin kontrolünü yapması gerekecektir. Bu kontrolü bizzat yapabileceği gibi, uzman kimseler tarafından yapılmasını da sağlayabilecektir.

---

274 **Aker**, s. 429.

275 **Aker**, s. 429.

276 **Aker**, s. 431.

277 **Aker**, s. 433.

Kiracının ise kiralananın iadesi borcu kapsamında, kiralanan işletmede herhangi bir ayıbın varlığı halinde bunu kiralayana bildirme yükümlülüğü söz konusudur. Bu bildirimin derhal ve yazılı olarak yapılması gerekecektir.

2.4.5.4. Kiralananın İadesinin Ticaret Hukuku Bakımından Sonuçları

Bir ticari işletmeyi ürün elde etmek amacıyla, ticari işletme kirası sözleşmesi kapsamında işleten kiracı konumdaki gerçek kişinin, bu ticari işletmeyi kendi adına işletmesi sebebiyle kazandığı tacir sıfatı, kira ilişkisinin bitiminde TTK m. 12/1 ve m. 16/1 uyarınca sona erecektir[278]. Meğer ki bu gerçek kişinin bir başka sebepten tacir sıfatı bulunsun.

Kira sözleşmesinin sona ermesi ile kiracının tacir sıfatı hemen sona ermeyecektir. Tacir sıfatının sona ermesinden bahsedebilmek için bu kişinin ticari işletmeyi işletme faaliyetini sona erdirmesi gerekecektir[279].

Tacir sıfatının kaybedilmesinin doğal bir sonucu olarak kiracının, tacirler için öngörülen hak ve yükümlülüklerinin de ortadan kalktığı kabul edilmelidir (TTK m. 18 vd). Bunun bir istisnası, tacirin iflasa tabi olmasına ilişkin durumdur. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK)[280] m. 44 ile öngörülen ticareti terke ilişkin hüküm, tacir olma durumunun sona ermesi ile tacirin borçlarından sorumluluğun sona ermesi arasındaki ilişki bakımından önemlidir. İlgili hükme göre ticareti terk eden tacirin ticareti terkinden itibaren bir yıl boyunca iflası için takip yapılabilecektir.

Öğretide ticari işletme kirasının sona ermesi durumunda, kiracının işletme faaliyeti dolayısıyla söz konusu olan borçların, işletme ile birlikte iade edilmeyeceği savunulmaktadır. Dolayısıyla öğretide, borçların ticari işletmenin değil, işletenin kaderine bağlı olduğu yönünde bir kabul vardır[281]. Hiç şüphesiz bu görüş, ticari işletmenin hukuk kişisi olmaması ve malvarlığının sorumluluk hukuku bakımından tekliğinin kabul edilmesinden ileri gelmektedir.

---

278 **Aker**, s. 443.

279 **Aker**, s. 444.

280 RG. 19.06.1932, S. 2128

281 **Aker**, s. 444.

Kanaatimizce, kiracının işletme faaliyeti dolayısıyla ortaya çıkan borçlardan sorumluluğu, elde ettiği ürün miktarıyla sınırlı olmalı, karşılıksız kalan kısımların olması durumunda ise bunun yine ticari işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarınca karşılanması gerekmektedir. Zira ticari işletmeye özgülenen malvarlığı unsurları bakımından kabul edilecek hukuki nitelik ve bunun tacirin sorumluluğuna ilişkin sonuçları da bunu gerektirecektir.

2.5. Hukukî İşlemlerin Ticari İşletmenin Bütününe Uygulanabilmesinin Değerlendirilmesi

Ticari işletmelerin devir, rehin ve kira sözleşmelerine başta TTK m. 11/ 3 dolayısıyla bütün halinde konu edilmeleri, farklı karakteri olan malvarlığı unsurlarını tek bir işleme tabi tutmaları bakımından önemlidir. Ticari işletme bakımından kabul edilen bu sistem, ticari işletmenin içerdiği malvarlığının, kendisini işleten tacirin malvarlığı içerisinde özel malvarlığı sahası meydana getirdiğini ifade eder. Özel malvarlığı, farklı bir hukukî düzene tabi tutulmasıyla, üzerinde doğacak sorumluluk bakımından da farklı birtakım sonuçlara yol açabilecektir.

Çalışmanın bu kısmında incelenen hukukî işlemler, ticari işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarının, tacirin malvarlığı içerisinde farklı bir hukukî düzene tabi tutulmuş ve ayrı bir ekonomik gelişim imkânı bulunan özel malvarlığı teşkil edip etmediği konusunda belirleyici olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TİCARİ İŞLETMENİN BÜTÜNÜNE ETKİ EDEN HUKUKÎ İŞLEMLERİN GERÇEK KİŞİ TACİRİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ

1. Gerçek Kişi Tacirin Ticari İşletme Faaliyetleri Kapsamında Sorumluluğu

Ticari işletme faaliyeti sürdüren bir gerçek kişi tacirin sorumluluğundan bahsetmeden önce, sorumluluğun kendisinin ve konusunun ne olduğunun tespit edilmesi gerekir.

Sorumluluk, bir borç sebebiyle alacaklı konumdakinin borçlunun malvarlığına müdahale edebilme gücüdür[282]. Öğretide yer alan bir başka tanıma göre ise sorumluluk, hukuki işlemler bakımından kanunun öngördüğü şahsi yükümlülüğün miktarını ifade etmektedir[283]. Bu yönüyle sorumluluk, hukukun en hassas kurumlarından birisi olarak görünmektedir[284].

Borcun kaynakları Türk borçlar hukuku bakımından haksız fiil, sözleşme ya da sebepsiz zenginleşme olarak sınıflandırılmaktadır. Bir kimsenin bir başkasına karşı herhangi bir fiili dolayısıyla bir şeyi yapma ya da yapmama şeklinde yükümlü olduğu durumlarda ise bir edimden bahsedilir[285]. Borcun varlığı ise tek başına bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlama noktasında gerekli güce sahip değildir. Dolayısıyla, yalnızca borcun varlığı borcun gerektirdiği fiilin gerçekleştirilmesi bakımından borçlunun harekete geçmesine yeterli olmayacaktır. Tek başına bir borcun, borçlu kimse ya da malvarlığı üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur[286].

---

282 **Schwarz, Andreas B.** (1948) Borçlar Hukuku Dersleri, I, İstanbul, s. 76; **Ayiter**, s. 133.

283 **Hirsch, Ernst** (1938) Ticaret Hukukunda Mahdut Mes'uliyet, Hukuk İlmini Yayma Kurumu Konferanslar Serisi, Ankara, Hapishane Matbaası, s. 9.

284 **Hirsch** (Mahdut Mes'uliyet), s. 16.

285 **Ayiter**, s. 133; **Eren, Fikret** (2019) Borçlar Hukuku, 24. Bası, Ankara, Yetkin, 119; **Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut** (2016) Borçlar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, C. I, Vedat, 33- 34.

286 **Ayiter**, s. 133.

Bir kimsenin sahip olduğu tüm malvarlığı ile sorumlu olması durumunda, sorumluluğun kapsamı bakımından *kişisel malvarlığı*ndan bahsedilir[287]. Bir borçtan dolayı sorumlulukta, kişisel malvarlığının bütünüyle sorumlu olma hali ise kuraldır[288]. Buna karşın, kanunun açıkça öngördüğü bazı istisnai hallerde sorumluluğun sınırlandırılması söz konusu olacaktır. Bu durumda, sınırlı sorumluluktan bahsedilecektir.

1.1. Tacirin Sorumluluğuna İlişkin Kabul Edilen Görüş: Malvarlığının Tekliği ve Sınırsız Sorumluluk

Ticari işletmenin hukuki niteliğini tespit etmek için öğretide yer alan görüşlerden birisi de ticari işletmenin özel malvarlığı olduğu görüşüdür. Bu tespite ilişkin değerlendirmemizi, bizzat işletmenin kendisinin değil kendisine özgülenen malvarlığının tacirin özel malvarlığı kabul edilmesi gerektiği yönünde ifade ettik. İşletmeye özgülenen malvarlığına atfedilen nitelik, özellikle gerçek kişi tacirin işletmesi bakımından son derece dikkate değer bir konudur. Bu konunun önemi ise gerçek kişi tacir tarafından yürütülen işletme faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan sorumluluğun kapsamının tespitinden ileri gelmektedir.

Öğretide, ticari işletmeye özgülenen malvarlığının özel malvarlığı kabul edilip edilmemesi konusu, açıklığa kavuşturulamayan, görüş birliği sağlanamayan konulardandır. Öyle ki tacirin sorumluluğunun kapsamını tespitte önemli rol oynayan bu konuda ortaya çıkan görüşler sorumluluk ekseninde şekillenmektedir. Nitekim, günümüz hukuk sistemlerinde özel malvarlığı konusunda mesafeli durulmasının önemli bir sebebi olarak, bu malvarlığı değerleri bakımından gündeme gelen borçlardan dolayı sorumluluk karşımıza çıkmaktadır[289].

Sorumluluğun malvarlığına etkisi bakımından kural, kişinin tüm malvarlığı ile sorumlu olması yönünde olduğundan, kanunun açıkça öngördüğü istisnai durumlarda malvarlığının yalnızca belli bir kısmının alacak hakkının tahsili mümkündür. Böyle bir durumda kanun koyucunun amacının, malvarlığı içinde yer alan belirlenmiş olan sahayı özel malvarlığı kabul etmekle, alacakların tahsili bakımından üçüncü kişilerin

---

287 **Ayiter**, s. 134.

288 **Ayiter**, s. 134; Eren, s. 550.

289 **Ayiter**, s. 29- 30.

malvarlığına müdahale kabiliyetini bu özel malvarlığı ile sınırlandırmak olduğu görülmektedir[290].

Hali hazırda mevzuatta, özellikle gerçek kişi tacirin ticari faaliyetleri kapsamındaki sorumluluğunu ticari işletmesine özgülediği malvarlığı ile sınırlandıran bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple öğretide, *"malvarlığının tekliği ilkesi"* dayanak gösterilerek kişisel malvarlığının sorumluluk bakımından bölünemeyeceği savunulmaktadır[291]. Böylelikle, gerçek kişi tacirin ticari faaliyeti sonucundaki sorumluluğunun tüm malvarlığına sirayet ettiği kabul edilmektedir. Bu görüşü savunan yazarlar, sorumluluğun sınırlandırılamayacağına ilişkin kabulün aksinin, Türk sorumluluk hukuku bakımından mümkün olmadığından bahisle, tacirin işletme faaliyetine özgülediği malvarlığının özel malvarlığı olarak kabulünün mümkün olmadığı yönünde kesin ve katı bir tercihte bulunmaktadırlar[292].

2. Sorumluluğun Sınırlandırılması Sorunu

Günümüz hukuk sistemleri bakımından kişiler malvarlıklarıyla sorumluluk üstlenmektedirler[293]. Bir borç ilişkisinin borçlu tarafı ile alacaklısı arasındaki hukuki bağ ise borçlunun malvarlığının, bu borç bakımından sorumluluğun konusunu oluşturmasından ileri gelmektedir[294]. Dolayısıyla, sorumluluğu, borç ilişkisinin tarafları arasındaki münasebetin malvarlığına yansıması olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Çalışmamız bakımından önem arz eden konu, gerçek kişi tacirin ticari işletme faaliyetine özgülediği malvarlığına dair kanun koyucunun hangi saikle hareket ettiğine ilişkindir. Gerçek kişi tacirlerin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu bakımından tacirin tüm malvarlığının esas alınması gerektiği görüşü öğretide hakimdir. Öyle ki, ticari işletmenin özel malvarlığı olduğu kabulünden hareketle dahi tacirin tüm malvarlığıyla sorumlu

290 **Ayiter**, s. 135.

291 **Ayiter,** s. 30; **Arkan**, s. 33.

292 **Arkan**, s. 33; **Kendigelen**, s. 181; **Kayış**, s. 38; **Güncan**, s. 85.

293 Sorumluluğun konusunu malvarlığının oluşturduğu kabulüne giden süreç hakkında bkz. **Ayiter**, s.134.

294 **Ayiter**, s. 135.

olduğu kanaatine varmak mecburiyetinde olunduğunu ifade eden yazarlar bulunmaktadır[295].

Hirsch, sorumluluğun sınırlandırılması sorununa ilişkin olumlu görüş bildiren yazarlardan belki de ilki olmuştur. 1938 yılında ticaret hukukunda sınırlı sorumluluk konusunu ele alırken başlangıç noktası, hiç şüphesiz, ticari faaliyette bulunmak isteyenlerin sorumluluklarını sınırlandırabilmek adına şirket kurma yoluna gitmeleri olmuştur[296]. Muhtemel ekonomik problemlerin kişisel malvarlığı üzerinde yol açabileceği tahribatı önlemek adına gerçek kişi tacirlerin ticaret şirketlerini, adeta bir perde gibi kullandıkları gerçeği, sorumluluğun sınırlandırılması sorununun göz ardı edilemeyecek olduğunu göstermektedir.

Gerçek kişi tacirlerin, kanunun kendilerine açıkça imkân tanımadığı sorumluluğun sınırlandırılması konusunda kendi yöntemlerini uygulayageldikleri açıktır. *Hirsch* bu durumun, göz ardı edilmemesi ve çözüme kavuşturulması için gerekli çalışmaların yapılmasının zorunluluk arz ettiğini belirtmiştir[297]. Ticaret şirketi kurmanın bir tür sorumluluk şekline dönüştüğüne vurgu yapan yazar, gerçek kişi tacirlerin sorumluluk hususunda böyle bir korumaya değer menfaatlerinin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yapılacak değerlendirme sonrasında varılan sonucun olumlu olması halinde, gerçek kişi tacirin sorumluluğunu sınırlandıracak bir hüküm kurmanın gerektiği; sonucun olumsuz olması durumunda ise şirket tüzel kişiliğinin ardına sığınmaların önüne geçilmesi için şirketler hukuku bakımından önlem alınması gerektiğini belirtmektedir[298].

Karayalçın, gerçek kişi tacirin sorumluluğu bakımından bir sınırlandırma yapılması gerekliliğinin değerlendirilmesi bir yana, bu sınırlandırmanın zorunluluk arz ettiğini savunmaktadır. Yazar, belirli bir miktar sermayesini (para, mal ve haklardan

---

295 **Arıcı**, s. 37.

296 **Hirsch** (Mahdut Mes'uliyet) s. 16.

297 **Hirsch** (Mahdut Mes'uliyet), s. 16.

298 **Hirsch** (Mahdut Mes'uliyet), s. 16.

oluşan) belirli bir amaç için devamlı olarak özgülemiş tacirin, bu sermaye ile sınırlı olarak sorumlu olmasının kabulünün gerektiğini vurgulamaktadır[299].

Sorumluluğun bu şekilde sınırlandırılması durumunda açıktır ki üçüncü kişilerin yanılmasına engel olacak birtakım mekanizmaların da kurulması gerekecektir. Bu kabulden hareketle, tüzel kişilik perdesi arkasına gizlenerek gerçekleştirilen, üçüncü kişileri yanıltıcı hukuki ilişkilerin önüne de geçilebileceğini de ifade etmektedir[300].

3. Gerçek Kişi Tacirin Sorumluluğunu Sınırlandırma Yolları

Gerçek kişi tacirlerin ticari faaliyetleri dolayısıyla sorumluluğu, tüm malvarlığına sirayet eder. Gerçek kişinin sorumluluğunu bu minvalde tespit eden yazarlar, malvarlığının tekliği ilkesinden hareket etmektedirler[301], [302]. Kanunda açık düzenleme bulunmayan bu sorun karşısında, uygulamada genellikle başvurulan yöntem ile çözüm önerimiz iki ayrı başlık olarak ifade edilebilir:

3.1. Sorumluluğun Tüzel Kişiliğe Geçiş Yoluyla Sınırlandırılması

Tek kişi ortaklığı, tek kişi tarafından kurulan veya payları sonradan tek kişi elinde toplanan, sonuç itibariyle payların tamamına sahip tek pay sahibi olan sermaye şirketlerini ifade etmektedir[303]. 6762 sayılı TTK döneminde şirket tek kişi ile kurulamadığından asıl kurucu denilebilecek kişi yanına görünüşte pay sahibi kimseleri de alarak şirket kurmakta, bu kimselere "*kukla şahıslar*" denilmekteydi[304]. Bu şirketler görünüşte birden fazla ortaklı bir anonim şirket ya da limited şirket olmakla birlikte, aslında sorumluluk sorununu aşmak isteyen tacirin tek başına idare ettiği şirketlerdir.

Gerçek kişi tacirlerin sorumluluğu sınırlandırmak için genellikle başvurduğu yöntem tek kişi ortaklığıdır. TTK' nın yürürlüğe girmesiyle birlikte anonim (TTK m. 338)

---

299 **Karayalçın, Yaşar** (1968) Ticaret Hukuku, I. Giriş- Ticari İşletme, Üçüncü Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, s. 189.

300 **Karayalçın, s.** 189.

301 Arkan, 33.

302 Sınırlı sorumlu ticari işletmeyi hukuki bir kurum olarak düzenleyen tek ülkenin Liechtenstein olduğu hakkında bkz. **Karayalçın**, s. 191.

303 **Yaşar, Tuğçe Nimet** (2012) 'Tek Ortaklı Limited Şirket' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 20.

304 **Karayalçın**, s. 190.

ve limited (TTK m. 573) şirketler bakımından kuruluş itibariyle tek kişi ortaklığına imkân tanınmıştır[305]. Dolayısıyla, 6762 sayılı Kanun dönemindeki gibi görünüşte ortaklar bulup daha sonra şirket kurmaya gerek kalmamıştır.

Gerçek kişi tacirin ticari faaliyetleri dolayısıyla sorumluluğunu sınırlandırmak adına tek kişi ortaklığı kurması kanaatimizce gerçek bir çözüm olmaktan uzaktır[306]. Zira, sermaye sahipleri bu şekilde yine, aslında şirket kurma iradesi olmayıp yalnızca sorumluluk engelini aşabilmek adına şirket kurmaktadırlar. Sermaye sahibi tacir bakımından değişen tek şey, kuruluş için beş kişi bulmak zorunda kalmayacak olmasıdır. Böylelikle tacirin yine bir şirket kurmanın gerektirdiği işlemleri yerine getirmesi gerekecek, bununla birlikte, şirketin devamı konusunda da birtakım sorumluluklara katlanmak zorunda kalacaktır[307]. Oysa ticari işletme faaliyeti bakımından tacirin yalnızca TTK m. 18 ile öngörülen tacir olmanın hükümleri kapsamında birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Buna göre tacirin; *kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmesi ve kullanması, ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmesi* ve en nihayetinde, işletme bünyesinde devamlı olarak ticari faaliyette bulunması gerekecektir (TTK m. 18/1).

Tek kişi ortaklığı kurulması ile ortaklığın tüzel kişiliğinin tacirin sorumluluğu bakımından sağladığı sınırlandırma, gerçek kişi tacirin sığınağı olabilmektedir. Ancak özellikle şirket devirlerinde karşımıza çıkan, sınırlı sorumluluğa kötü niyetli başvurular gerçek kişi tacir bakımından da her zaman güvenli bir liman olmayacaktır. Zira belli bazı durumlarda tüzel kişilik perdesinin aralanması ile gerçek kişinin doğrudan sorumluluğu yoluna gidilebilecektir.

Görüldüğü gibi, sorumluluğunu sınırlandırabilmek adına tek kişi ortaklığı kurmak isteyen tacir bakımından tek kişi ortaklığı, sorumluluğun sınırlandırılması konusunda gerçek kişinin can simidi olmaktan kanaatimizce, oldukça uzaktır.

---

305 **Akdağ Güney**, s. 57- 58.

306 Tek kişi ortaklığına imkân tanıyan yeni düzenlemelerin, sorumluluğunu sınırlandırmak isteyen sermaye sahipleri bakımından olumlu bir değişiklik olduğu yönünde bkz. **Akdağ Güney**, s. 58.

307 Tek ortaklı dahi olsa bir ticaret şirketinden bahsedilmesi halinde bu şirketin organlarının kurulması, bu organların işleyişi bakımından gereken şartların sağlanması gerekecektir. Ayrıca bkz. **Yaşar**, s. 170 vd.

3.2. Sorumluluğun Ticari Defterler Yoluyla Tespiti

Tacirler ticari defterler tutmakla yükümlüdür (TTK m. 18). Defter tutma yükümlülüğü ile güdülen amaç; tacirin ticari işletme faaliyetine özgülediği malvarlığının açıkça belirtilmesi, muhasebe işlemlerinin kolaylıkla yapılması ve belirlenen hesap dönemi içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlerin işletme bakımından sonuçlarının (alacak, borç ilişkileri) tespit edilebilmesidir[308].

Defterlere ilişkin bilinmesi gereken bir konu da hangi defterlerin hangi usulde tutulacağına ilişkindir. Defter tutmanın usulü, hangi defterlerin tutulması gerektiği gibi konular TTK m. 64 ve devamı hükümlerinde düzenlenmektedir. Konunun ayrıntıları Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ (TDİT)[309] ile düzenlenmiştir.

Ticari defter tutma yükümlülüğü; vergi, ortaklık, alacaklılık ve üçüncü kişilerin işletme ile ilişkileri bakımından önemlidir. Ticari defterlerin fiziki ve elektronik olarak kaydına imkân tanıyan TTK m. 64 ve 65 hükümlerinin yanı sıra ikincil mevzuat ile defterlerin şekli ve kayıtların tutulmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Ticari defterler bakımından incelenmesi gereken bir diğer kanun ise 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)[310]'dur. Kanunun ikinci bölümünde (VUK m. 176-181), defter tutma bakımından tacirler[311], birinci ve ikinci sınıf tacir şeklinde iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki bilanço esasına göre defter tutanlar, ikincisi ise işletme hesabı esasına göre defter tutanlardır.

VUK'daki bu düzenlemeye rağmen TDİT m. 5'de defter tutmakla yükümlü olanları beş grup halinde ele alınmaktadır[312]. Bunlar;

- Gerçek kişi tacirler,
- Tüzel kişi tacirler,

---

308 **Seyhan, Mahcemal** (2018) Vergi Mükelleflerinin Defter Tutma Yükümlülüğü, İstanbul, On İki Levha, s. 23.

309 RG. 19.12.2012, S. 28502

310 RG. 10.01.1961, S. 10703

311 VUK ile kanun koyucu tüccar kavramını kullanmaktadır.

312 **Ülgen**, s. 589.

- Tüzel kişiliği olmayan ticari işletme ve teşekküller,

- Ticari işletme işleten ancak tacir sayılmayan tüzel kişiler ve

- Donatma iştiraki

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız bakımından önem arz eden sınıf gerçek kişi tacirler olduğundan konu, gerçek kişi tacirlerin kanun gereğince tutmak zorunda olduğu defterler ve bu defterlerin tutulmasındaki amaç ile defterin gerçek kişi tacir bakımından yerine getirdiği işlev dikkate alınmalıdır.

3.2.1. Ticari Defter Tutmakla Yükümlü Olması Bakımından Gerçek Kişi Tacir

Bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten, bir ticari işletme kurduğunu çeşitli iletişim araçlarıyla (kanunda örnek kabilinden sayılan sirküler, gazete, radyo, televizyon vb. cihazlar sayılmaktadır) duyuran veya bunlar olmada bile ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettiren kişiler tacir sayılır. Tacirler için söz konusu olan defter tutma zorunluluğu, tacir sayılanlar için de geçerlidir (TTK m. 12/ 3)[313].

Gerçek kişi tacirler bakımından bir diğer sınıf ise küçük ve kısıtlı gerçek kişilerdir. TTK m. 13 uyarınca tacir sıfatı, küçük ve kısıtlıları temsil edene değil bizzat küçük ve kısıtlıya aittir. Ticari işlemler dolayısıyla ortaya çıkan cezai hükümlerin uygulanması bakımından küçük ve kısıtlıyı temsil edenin sorumlu olacağı öngörülmekle birlikte, bu kimselerin tacir sayılmayacağı hususu açıktır. Bu durumda defter tutma yükümlülüğü, tacir olan küçük ve kısıtlı için söz konusu olur. Ancak, defter tutma yükümlülüğünün gerektirdiği işlemler, işletme faaliyetlerini küçük ve kısıtlı adına yürüten temsilci tarafından yerine getirilir. Defter tutulmaması veya defterin kanunun öngördüğü şekle uygun tutulmaması halinde cezai sorumluluk bu temsilci üzerinde doğar[314].

3.2.2. Defter Tutma Yükümlülüğünün Başlangıcı ve Sona Ermesi

Kanun koyucunun, tacir olmanın hükümleri başlığında düzenlediği defter tutma yükümlülüğünün başlangıcı ve sona ermesi de gerçek kişilerde tacir sıfatının başlangıcı

313 **Arkan**, s. 337; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri**, s. 590.

314 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 591.

ve sona ermesiyle aynıdır[315]. TTK m. 16/ 1 uyarınca, ticari işletme işleten tüzel kişiler bakımından ise defter tutma yükümlülüğünün başlayıp sona ermesi, işletme faaliyetine bağlıdır.

Tacir için defter tutma yükümlülüğü TTK m. 64 ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. TTK m. 87'ye göre, "işletmesini ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlü olan işletme sahipleri için bu Kısım hükümleri ticaret siciline tescil ettirme yükümlülüğünün doğduğu andan itibaren geçerlidir". Buna göre, gerçek kişi tacirler bakımından tacir sıfatını kazanma anı belirleyici olacaktır. Zira defter tutma, son tahlilde tacir olmanın bir sonucudur.

Tacir sıfatının kazanılması, ticari işletme faaliyetinin başlamasıyla olur. Bu aynı zamanda gerçek kişi tacirin tacir olmaktan kaynaklanan hak ve yükümlülüklerinin de başlangıcıdır.

Gerçek kişi tacirlerin defter tutma yükümlülüğünün sona ermesi de tacir sıfatının kaybedilmesi ile olur. Buna göre, gerçek kişi tacirin ticari işletme faaliyetini sona erdirmesi, işletmesini kapatması, ticareti terk etmesi gibi hallerde tacir sıfatı sona erer. Tacir sıfatı sona erse bile tacirler için söz konusu olan bazı yükümlülük ve sorumluluk halleri devam eder. Örneğin, ticareti terk eden tacirin iflasa tabi olmaya veya ticari defterlerin TTK m. 82/ 5, 64/1 ve TDİT m. 12/ 1 gereği on yıl boyunca saklanmaya devam etmesi böyledir.

3.2.3. Tutulacak Defterler

Ticari işletme faaliyeti dolayısıyla tacirin defter tutma yükümlülüğü kapsamında tutması gereken defterler; yevmiye defteri (TTK m. 64/ 3; TDİT m. 5/ 1, 6), defteri kebir (TTK m. 64/ 3; TDİT m. 5/ 1, 7) ve envanter defteridir (TTK m. 64/3; TDİT m. 5/ 1, 8). Kanunda, tutulması zorunlu defterler içinde pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri de sayılmakla birlikte, bu defterler sermayesi paylara bölünmüş ticaret şirketleri bakımından öngörülmektedir.

Yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri *işletmenin muhasebesiyle ilgili olan* defterlerdir. Bu defterler VUK' da yapılan birinci sınıf tüccar tanımına giren tacirler

315 **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen ve diğerleri,** s. 594**.**

tarafından tutulur. VUK uyarınca ikinci sınıf tüccar olanlar bakımından ise bu defterlerin yerine işletme defteri tutulması söz konusudur (TDİT Geçici m. 1/ 1).

Birinci sınıf tüccar kavramının kapsamı iki şekilde belirlenebilir. Buna göre, VUK m. 177/ 4, 5 hükümlerinde sayılanlar (ticaret şirketleri ve kurumlar vergisine tabi tüzel kişiler) ile aynı madde hükmünün 1, 2, ve 3. fıkralarında belirlenen kriterlere uygun tacirler VUK uyarınca birinci sınıf tüccar olup, defter tutma yükümlülükleri de bu kapsamda olacaktır. Aynı kanunun m. 178 hükmünde ise m. 177 ile belirlenenlerin dışında kalanlar ve kurumlar vergisi mükellefi olmakla birlikte işletme hesabına göre defter tutmasına izin verilenlerin ikinci sınıf tüccar olduğu düzenlemiştir.

3.2.3.1. Ticari İşletmeye Özgülenen Malvarlığını Tespit Etmesi Bakımından Envanter Defteri

Ticari işletmenin açılışını izleyen ve belirlenen her hesap döneminde işletme bünyesindeki taşınır - taşınmaz mallar, alacaklar, borçlar, nakit ve işletmeye özgülenen varlıkların tamamı envanter defterine kaydedilir (TTK m. 64/ 3, VUK m. 185; TDİT m. 8/ 1).

Tacirlerin tutmakla yükümlü olduğu defter bakımından TTK m. 64 ve devamı hükümleri öngörülmekle birlikte, defter tutma bakımından ikili ayrıma giden VUK hükümleri kapsamında, uygulamada kimi tacirlerin işletme defteri tutması gerekecektir. Daha açık bir ifadeyle, TTK ile tacirler arasında defter tutma bakımından ayrım yapılmamış yalnızca tutulması gereken defterler sayılmıştır. Buradan hareketle, VUK uyarınca ikinci sınıf tüccar olarak kabul edilen tacirler bakımından yevmiye ve envanter defterleri ile defteri kebir tutmaları gerektiği yorumu yapılabilecekse de VUK ikinci sınıf tüccarlar bakımından bu yükümlülüğü adeta hafifleterek yalnızca işletme defteri tutmak gerektiğini öngörmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki ikinci sınıf tüccarlar için öngörülen bu kolaylık emredici değildir. Yalnızca işletme defteri tutmanın gerekli ve yeterli olacağına ilişkin bu hüküm, ikinci sınıf tüccar sayılan tacir ve esnaflar bakımından kanunun tanıdığı bir imkân, bir kolaylık olarak yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, ikinci sınıf tüccar kabul edilen tacirler de yevmiye defteri, envanter defteri ve defteri kebir tutabileceklerdir.

Tüzel kişiliği haiz olmayan ticari işletmelerin, belli bir malvarlığı sahasına malik ya da zilyet olmak anlamında bir ehliyeti yoktur . Bu sebeple ticari işletme faaliyetine özgülenen malvarlığı unsurları ile bu faaliyet kapsamında ortaya çıkan hak, alacak ve borçlar işletmeyi işleten tacirin uhdesinde doğmaktadır. Ticari işletmeye özgülenen bu malvarlığı sahası bakımından öğretideki görüşlere yer verilen kısımlarda, bu sahanın özel malvarlığı teşkil ettiği ancak buna rağmen bu saha bakımından sorumluluğun tacirin tüm malvarlığını kapsayacak şekilde tezahür edeceğinin kabul edildiğinden bahsettik. Buna karşın, bahsedilen bu görüşü hukuka uygun bulmayıp, söz konusu probleme hukuki bir çözüm üretmenin bir zorunluluk arz ettiğini ifade eden görüş sahiplerinin de bulunduğu ifade edildi[316].

Kanaatimizce, asla gerçek bir çözüm olmayacak tek kişi ortaklığı kurma yoluna gidilmesi karşısında başka bir hukuki çözüm yolu üretilmesi gerektiği oldukça açıktır.

Ticari işletmeye özgülenen aktif ve pasif tüm malvarlığı unsurlarını kapsayan envanter kayıtları, ticari işletme faaliyeti gerçekleştiren gerçek kişi tacirin kişisel malvarlığı ile işletmesine özgülediği malvarlığını birbirinden ayırmaya yarayacaktır. Gerçek kişi tacirin ticari işletmeye özgülediği malvarlığının, özel malvarlığı olarak kabul edilebilmesinin en güçlü dayanağı envanter kayıtlarının her hesap dönemi yapılıyor olmasıdır. Söz konusu kayıtların gerçeğe uygun olması gerekliliği açık olmakla birlikte, kanuna ve gerçeğe aykırı tutulan kayıtlar bakımından[317] yapılması gerekenler esas olarak usul ve cezai hükümler kapsamında değerlendirileceğinden, çalışma konusu dışında bırakılmıştır.

316 Arıcı, 153.

317 Ayrıca bkz. **Yargıtay** HGK, E: 1973/309, K: 1974/1249, T: 22.11.1974 kararında "*Türk Ticaret Kanunu'nun 84. maddesi hükmünce 'Kanuna uygun olarak veya olmayarak tutulmuş olan ticari defterlerin münderecatı, sahibi ve halefleri aleyhine delil sayılır. Bu kadarki; kanuna uygun olan defterler de sahibi lehine olan kayıtlar dahi aleyhindeki taşıtlar gibi muteber olup bunlar birbirlerinden ayrılmaz.' Bu hükümlerle anlatılan temel ilke ticarî defterler kanuna uygun olarak tutulmuş olsun veya olmasın, içindekiler sahibi ve halefleri aleyhine delil sayılırlar. Ancak sözü edilen defterler kanuna uygun olarak tutulmuşlarsa içindekiler, sahibinin yahut haleflerinin lehinde veya aleyhinde olsunlar, geçerli sayılırlar ve bir kül teşkil edip birbirlerinden ayrılamazlar. Buradaki temel ilkenin bir sonucu olarak ticarî defterler kanuna uygun olarak tutulmamışlarsa içindekilerden sadece sahibi aleyhinde olanlar delil sayılır."* denilmektedir.

İkinci sınıf tüccar[318] kabul edilen gerçek kişi tacirin, işletme defteri tutması halinde işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarının tamamının açık bilgisine ulaşmak zor olabilecek olsa da VUK m. 181 uyarınca bunların da envanter defteri tutmaları mümkündür. İkinci sınıf tüccarlar bakımından zorunluluk arz etmemesi sebebiyle malvarlığı sahasının tespiti bakımından kesin bir çözüm olmayan VUK m. 181 haricinde başkaca bir kanuni düzenleme ile çözüme ulaşılabilecektir.

4. Sorumluluğun Sınırlandırılması Halinde İkinci Derecede Sorumluluğun Öngörülmesi

Tüzel kişilik, bir veya birden çok gerçek kişilerin muhatap oldukları hukukî işlemlerin sonuçlarını kişisel malvarlığı sahasına yansıtmak istemedikleri durumda ortaya çıkan bir üst kimliktir. Ticari faaliyet gerçekleştirmek üzere kurulan tüzel kişi için ortaya konulan sermaye doğrudan bu tüzel kişiliğin malvarlığını oluşturur. Dolayısıyla söz konusu tüzel kişi ad ve hesabına yapılan işlemler bakımından sorumluluk, tüzel kişiliğin malvarlığı üzerinde etki doğurur.

Tüzel kişiliği haiz ticaret şirketlerinin ortakları, şirket tüzel kişiliğinin ticari faaliyetleri kapsamında muhatap olduğu borçlardan, şirket sermayesindeki payı oranında sorumludurlar. Şirket sermayesine koymayı taahhüt ettikleri pay bedelini ödemiş olmaları hâlinde söz konusu borç dolayısıyla herhangi bir sorumlulukları bulunmamaktadır[319]. Hal böyle olmakla birlikte, kanun koyucu ticaret şirketleri için de bazı hallerde sorumluluğu şirket sermayesinden başka birtakım kurallar kapsamında ele almaktadır.

Ticaret şirketlerinin bölünmelerini düzenleyen TTK hükümlerinden m. 175 hükmü ve devamında, bölünen şirketin borçları dolayısıyla bölünme sonrası kendisine bu borçtan pay düşen şirketler bakımından ikinci derecede müteselsil sorumluluk öngörülmüştür. TTK m. 175 ile bölünmeye katılan şirketlerin, alacaklıların alacaklarını teminat altına almaları gerektiği düzenlenmiştir. Devam eden 176. madde ise sorumluluk

---

318 VUK uyarınca ikinci sınıf tüccar kavramı, tacir ve esnaf kavramını da içerisinde barındırmaktadır. Ancak çalışma konusu bakımından ikinci sınıf tüccar ifadesi ile içerisindeki tacir unsuruna işaret edilmektedir.

319 Limited şirketlerde bu sorumluluk, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun m. 35 hükmü uyarınca, amme alacaklarını da kapsamaktadır.

üst başlığı ile bölünmeye katılan şirketlerin bölünen şirketin borçlarından belli şartlar altında (TTK m. 176/ 2) ikinci dereceden sorumlu olacakları kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere, tüzel kişiliğin varlığı ile belirgin olan bir malvarlığı sahası için dahi bertaraf edilmesi ihtimali olan sorumluluk konusu, hukukun hassas ve korunmaya değer bir alanı olması sebebiyle, kanun koyucunun merceği altındadır. Hal böyle olunca, gerçek kişi tacirin ticari işletme faaliyeti dolayısıyla sorumluluğu bakımından sınırlamanın yalnızca ticari defter kayıtlarına bırakılması pek çok açıdan eksik kalacaktır.

Ticaret şirketlerinin yapısal değişiklikleri sırasında yaşanması muhtemel hak kayıplarını önlemek adına yapılan kanunî düzenlemelerin benzerinin ticari işletme faaliyetleri bakımından da gerçekleştirilmesi düşünülebilecektir. Gerek yeni bir hüküm kurulması gerekse TTK m. 175 vd hükümlerine atıfta bulunularak sorumluluğun sınırlandırılması hâlinde karşılaşılabilecek sorunların önlenmesi sağlanabilecektir.

SONUÇ

Ticari işletmeye özgülenen malvarlığı, başlı başına bir ekonomik bütünlük arz eder. Bu malvarlığı belli bir amaca ve gelir sağlamaya özgülenmiş bir özel malvarlığıdır. Bu malvarlığı sahası içerisinde yer alan malvarlığı unsurları, tek başlarına farklı hukuki görünümleri olmasına rağmen, özgülendikleri amaç bakımından bir bütünlük meydana getirirler.

Hukuk sistemimizde gerçek kişi tacir üzerine yüklenen yükümlülükler ve sorumluluk sebepleri son derece ağırdır. Bu nedenle, gerçek kişi tacirin, ticari işletme faaliyetinden doğan sorumluluğunun tüm malvarlığına sâri olması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilmekte ve alacaklılar tarafından kötüye kullanılabilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun ticari işletmeler bakımından öngördüğü *bütünlük ilkesi* ekseninde gelişen sistem, işletme malvarlığının farklı bir hukukî düzen kapsamında değerlendirilmesi ve işletmeyi işleten tacirin uhdesinde bulunan genel malvarlığından ayrılmasını gerektirmektedir. Ticari işletme faaliyetine tahsis ettiği malvarlığı, gerçek kişi tacirin genel malvarlığından ayrı bir ekonomik gelişim imkânına sahiptir. Bu malvarlığı unsurları, işletme faaliyetleri bünyesinde ekonomik değer kazanmaktadır. Bu nedenle olması gereken hukuk bakımından, ticari işletmeye özgülenen malvarlığının, tacirin sorumluluğunun kapsamını da belirlediği kabul edilmelidir.

Çalışmada, başta kişiler hukuku, borçlar hukuku ve eşya hukukunun bir konusu olarak ticari işletme ve bünyesindeki malvarlığı ile ilgili olarak, gerçek kişi tacirin hukuki sorumluluğu incelenmiş, bu sırada, ticari işletme, tacir, malvarlığı ve sorumluluk kavramlarının birbirleriyle ilişkileri ve bunun doğurduğu sonuçlar TTK m. 11/ 3 hükmü ekseninde ele alınmıştır.

Çalışmamızda vardığımız bazı sonuçlar ve olması gereken hukuk açısından önerilerimiz şu şekilde sıralanabilir:

1. Gerçek kişi tacirin ticari işletmesine özgülediği malvarlığı unsurları, bu tacirin genel malvarlığı içinde ayrı bir saha teşkil etmektedir. Bu malvarlığı sahası, sınırlarının belirlenebilir olması ve kendi içinde ekonomik gelişim imkânına sahip olması dolayısıyla bir özel malvarlığıdır.

2. Olması gereken hukuk açısından, gerçek kişi tacirin bu özel malvarlığı ile ilgili yaptığı hukuki işlemler dolayısıyla sorumluluğunun bu malvarlığı sahası ile sınırlı

olması, bu sınırın ticari defter ve kayıtlara göre belirlenmesi, buna göre, tacirin birinci dereceden sorumluluğu, işletmesine tahsis ettiği ve orada neşvünema bulan bu özel malvarlığı ile sınırlı olması gerekirken, çalışmada değinilen belli hallerde tacirin kalan malvarlığı ile ikinci dereceden sorumluğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Böylece gerçek kişi tacirin ticari işletme faaliyeti dolayısıyla oluşan borçlarının kişisel malvarlığını ilk etapta olumsuz etkilememesi ve alacaklının öncelikle tacire ait özel malvarlığına başvurması sağlanacak, böylece bir yandan tacirin kişisel malvarlığı belli ölçüde korunurken, diğer yandan alacaklıların hukuki menfaati dikkate alınmış olacaktır.

KAYNAKLAR

Acemoğlu, Kevork (1971) Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, İstanbul, Fakülteler Matbaası.

Altaş, Hüseyin (2009) Hasılat ve Şirket Kirası, Ankara, Yetkin.

Akbulut, P. Ezgi (2016)**:** Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi ile Daraltılması, İstanbul, On İki Levha.

Akgöl, İzel (2019) Ticari İşletmenin Devri, Ankara, Seçkin.

Akıncı, Oya (1988) 'Bir Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devrinin Hüküm ve Sonuçları'(Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya (2019) Aile Hukuku, Yenilenmiş 21. Bası, İstanbul, Beta.

Aksoy Dursun, Sanem (2008) Borçlar Hukukunda Hâkimin Sözleşmeyi Tamamlaması, İstanbul, On İki Levha.

Antalya, Gökhan/ Acar, Faruk (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul, Aristo.

Arıcı, M. Fatih (2008) Ticari İşletmenin Aktifi ve Pasifi ile Devri, İstanbul, Vedat.

Arkan, Sabih (2019) Ticari İşletme Hukuku, 25. Bası. Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü.

Arpacı, Abdülkadir (2002) Kira Hukuku ve Uygulaması, İstanbul, Temel.

Arslan, Zeynep (2016) Ürün Kirası Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Kiralananın İadesi, Ankara, Adalet.

Aydoğan, Fatih (2012) Tek Kişi Ortaklığı, İstanbul, Vedat.

Aydoğan, Gökhan/ Göle, Celal (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, BATİDER, C. 33, S. 1, s. 5- 50.

Ayhan, Rıza/ Çağlar, Hayrettin/ Özdamar, Mehmet (2019) Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Bası. Ankara, Yetkin.

Ayiter, Nûşin (1968) Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme, Ankara, Sevinç Matbaası.

Ayiter, Nûşin (1961) Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet), Ankara, Yeni Desen.

Ayrancı, Hasan (2003) Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri), Ankara, Yetkin.

Bahtiyar, Mehmet (2014) Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası. İstanbul, Beta (Ticari İşletme).

Bahtiyar, Mehmet (2016) TTK m. 194/ 1 Hükmünün Uygulanmasına İlişkin Güncel Bir Sorun, YÜHFD, C. XIII, S. 1, Özel Sayı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Kuruluşunun 20. Yıl Armağanı, C. I, s. 113- 120 (TTK m.194).

Bakırcı, Münevver Kübra (2018) 'Ticari İşletme Kirası', Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 161- 162, s. 59- 98.

Barandun, Nicolá (1993) Die Übernahme eines Gschäfts mit Aktiven und Passiven, Diss. Bern, Coppy Quick Flamatt.

Becker, H (1973) İsviçre Medeni Kanun'u Şerhi (Cilt 6- Borçlar Kanunu I. Kısım, Genel Hükümler) Fasikül 5, Ankara.

Bilge, M. Emin (1999) Ticaret Sicili, İstanbul, Beta.

Bilgişin, Ş. Mehmedali (1936) Ticaret Hukuku Prensipleri, Birinci Kitap: Ticaret ve Tüccar, Ankara, Ulus**.**

Bozer, Ali (1962) Ticari İşletme Üzerinde Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 3, s. 363- 372.

Bozer, Ali/ Göle, Celal (2018) Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bronimann, **André** (1952) Les Maisons de Commerce et Le Bail Commercial, Lousanne, Vaudoise.

Cansel, Erol (1970) Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi ve Ayni Sözleşme Kavramı, İmran Öktem'e Armağan, Ankara.

Cengil, M. Fatih.(2018) Ticari İşletmenin Devri, İstanbul.

Çamoğlu, Ersin (2016) Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması, BATİDER, C. 32, S. 2, s. 5-17.

Çelikboya, Kerem (2017) Anonim Şirketin Türk Ticaret Kanunu m. 11 f. 3 Uyarınca Ticari İşletmesini Devretmesi, Prof. Dr. Hamdi Yasaman' a Armağan, İstanbul, On İki Levha.

Çetiner, Selma/ Bozkurt Yüksel, A. Ebru (2017) Ticari İşletme Şirketler Hukuku, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin.

Demir, Koray (2013) Ticari İşletmenin Devrinde Yeni Dönem: Eski ve Yeni Sorunlar, İÜHFM, Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan. C. 61, S. 2, s. 103- 120.

Demirel, Duygu (2016) Ticaret Sicili, Ankara, Seçkin.

Des Gouttes, René (1918) Cession et Fusion des Patrimoines et des Fonds de Commerces, Genevé.

Develi, Bilge (2013) 'Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları'(Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dural, Mustafa/ Öz, Turgut (2015) Türk Özel Hukuku, C IV, İstanbul, Filiz.

Durman, Okay (2009) İcra ve İflas Hukuku Açısından Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri, 1. Baskı. İstanbul, On İki Levha.

Eren, Fikret/ Başpınar, Veysel (2017) Toprak Hukuku, 5. Bası, Ankara, Savaş.

Eren, Fikret (2019) Borçlar Hukuku, 24. Bası, Ankara, Yetkin.

Erdem, Ercüment (2013), Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Devri, YÜED, C. 8, S. Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, İstanbul, s. 987- 1017.

Erkalan Coşkunsu, Sümeyye (2019) Ticari İşletmenin Devrinin Muvazaa Nedeniyle İptali, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 158, s. 1938- 1945.

Gretton, George L. (2000). Trusts without equity. International and Comparative Law Quarterly, 49(3), s. 599-620.

Güncan, Atahan (2018) Ticari İşletmenin Devrinde Alacaklıların Korunması, İstanbul, On İki Levha.

Helvacı, Mehmet (2003) Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, İstanbul, Beta.

Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Füsun/ Ülgen, Hüseyin (2015) Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş 4. Basıdan 5. Tıpkı Bası. İstanbul, On İki Levha.

Hirsch, Ernst (1938) Ticaret Hukukunda Mahdut Mes'uliyet, Hukuk İlmini Yayma Kurumu Konferanslar Serisi- 34, Ankara, Hapishane Matbaası (Mahdut Mes'uliyet).

Hirsch, **Ernst** (1948) Ticaret Hukuku Dersleri, Üçüncü Bası, İstanbul, Hak Kitabevi (Ticaret Hukuku).

Ischer, Roger (1939) Vers la Responsibilit Limiteé du Commercant, Lousanne, Spes.

İmamoğlu Şit, Başak (2017) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü.

Kahraman, Zafer (2013) Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi, İstanbul, Vedat.

Karakuş Erbaş, Burcu (2018) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması, Ankara, Seçkin.

Karayalçın, Yaşar (1968) Ticaret Hukuku, I. Giriş- Ticari İşletme, Üçüncü Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası**.**

Kayar İsmail (2015) Ticaret Hukuku, 3. Baskı. Ankara, Seçkin.

Kayış, Ferhat (2019)Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar, İstanbul, On İki Levha.

Kendigelen, Abuzer (2016) Türk Ticaret Kanunu'nda Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. (Tıpkı) Baskı, İstanbul, On İki Levha.

Kuntalp, Erden (1995) Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s. 263- 318.

Makaracı Başak, Aslı (2014), Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul, On İki Levha.

Narter, **Cenk** (2009) Ticari İşletme Kirası Sözleşmesi, (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nomer, N. Füsun (2003) Yatırım Ortaklıkları, 2. Baskı, İstanbul, Beta.

Oğuzman, M. Kemal/ Öz M. Turgut (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilip Güncellenmiş 12. Bası. İstanbul, Vedat.

Ozanemre Yayla, H. Tolunay (2016) Borcun Naklinin Borca İlişkin Benzer Etkili Diğer Hukukî Kavramlar Karşısında Teorik Sınırları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, s. 2927- 2948.

Öçal, Akar (2000) Ticari İşletmesini Devredenin Rekabet Etmeme Borcu (Belçika Hukuku Üzerine Bir İnceleme), Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir.

Öncü Özge (2012) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Bedelinin Belirlenmesi, İzmir Barosu Dergisi, S. 2, s. 300-348.

Öz, M. Turgut (2013) Ticari İşletme Malvarlığının Devrine İlişkin Yeni Türk Ticaret Kanunu Düzenlemesi, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, Vedat.

Özsunay, Ergun (1962) Ticari İşletmede Kiracılık Hakkının Korunması, TTK m. 11/ 2 Hakkında Bir Araştırma, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Poroy, Reha/ Yasaman, Hamdi (2017) Ticari İşletme Hukuku, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 16. Bası, İstanbul, Vedat.

Sağlam, İpek (2013) 'Ticari İşletmenin Ürün Kirası Sözleşmelerine Konu Teşkil Etmesi ve Bunun Benzer Hukukî İşler ile Karşılaştırılması', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 1, s. 131- 166.

Sağlam, İpek (2013) 'Ürün Kirası Sözleşmesinin Kurulması ve İşletme Unsurları Üzerinde Etkisi', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 1, s. 167- 202.

Sağlam, İpek (2016) 'Türk Borçlar Kanunu' nun Ürün Kirası Sözleşmesine İlişkin Hükümlerinin Uygulama Alanı', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2, s. 467-481.

Serim Arkan, Azra (2010) Hasılat Kirasında Tarafların Hak ve Borçları, İstanbul, Beşir.

Seyhan, Mahcemal (2018) Vergi Mükelleflerinin Defter Tutma Yükümlülüğü, İstanbul, On İki Levha.

Tandoğan, Haluk (2008) Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Kira ve Ödünç Verme (Âriyet, Karz) Sözleşmeleri, C. 1/ 2, Üçüncü Tıpkı Basımdan Dördüncü Tıpkı Basım, İstanbul, Vedat.

Tekinalp, Ünal (2008) Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 3, s. 5- 16 (Yeniden Düşünmek).

Tekinalp, Ünal (2015) Ticari İşletmenin Ticaret Kanunu m. 11(3)' e Göre Devrinde Borçların Hukukî Yazgısı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü 60. Yıl Armağan'ı, Ankara, s. 2-17 (Hukuki Yazgı).

Topçuoğlu, Metin (2013) Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari İşletmenin ve Kiracılık Hakkının Devrine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, S. 81, s. 14- 27.

Topuz, Mehmet (2012) Ticari İşletmenin Devrinde Tasarruf İşlemlerine İlişkin Şekil Sorunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, C. 18, S. 2, s. 19- 79.

von Tuhr, Andrea (1983), Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht. Çeviri: Cevat Edege, Borçlar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, C. 1-2, Ankara, Olgaç.

Tunçomağ, **Kenan** (1976) Türk Borçlar Hukuku (Cilt 1- Genel Hükümler), 6. Baskı, İstanbul, Sermet.

Türk, H. Sami (1986) Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü.

Ülkü, M. Fatih/ Karaaslan, Erol (1999) 'Alacaklılardan Mal Kaçırmak Amacıyla Ticari İşletmenin Devri ve Türk Hukukunda Bir Bilinmeyen: B.Y. md. 179', Manisa Barosu Dergisi, S. 70, s. 47-67.

Ünal, Akın (2006) 'Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları' LHD, S. 41, s. 1395- 1411.

Yakuppur, Sendi (2016) Tapu Kütüğüne Güven İlkesi, İstanbul, On İki Levha.

Yaşar, Tuğçe Nimet (2012) 'Tek Ortaklı Limited Şirket' (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, Ejder (1976) İflas İdaresi, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları (İflas İdaresi).

Yılmaz, Ejder (1992) Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara, Yetkin (Sözlük).

Yılmaz, Gülşah (2018) Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı, Ankara, On İki Levha.

KİŞSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	:SÜMEYYE ERKALAN COŞKUNSU
Doğum tarihi	:03.04.1994
Doğum yeri	:KIRIKKALE
Medeni hali	:EVLİ
Uyruğu	:T.C.
Adres	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara
Tel	:0530 112 3098
E-mail	:scoskunsu@ybu.edu.tr
EĞİTİM	
Lise	: Nefise Andiçen Lisesi / 2012
Lisans	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi / 2017
Yüksek lisans	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı / 2020
İŞ TECRÜBESİ: Ankara Barosu – Stajyer Avukat	
YABANCI DİLLER: İngilizce- Orta Almanca- Başlangıç	
YAYINLAR: 'Ticari İşletme Devrinin Muvazaa Nedeniyle İptali'- Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 14, Sayı 158, s. 1938- 1945.	